

A green wooden grape press with a large wheel and a wooden handle, and a wicker basket, set against a stone wall background.

Ξεφυλλίζοντας...
σταφίδες

Ξεφυλλίζοντας... σταφίδες

Οι δρόμοι της κορινθιακής (μαύρης) σταφίδας
από την Πελοπόννησο και το Ιόνιο στα λιμάνια
του κόσμου: ιστορία, αρχαιακά τεκμήρια, μνήμες
και πολιτισμός

Ξεφυλλίζοντας... σταφίδες. Οι δρόμοι της κορινθιακής (μαύρης) σταφίδας από την Πελοπόννησο και το Ιόνιο στα λιμάνια του κόσμου: ιστορία, αρχαιικά τεκμήρια, μνήμες και πολιτισμός

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χρήστος Χρυσανθόπουλος

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ - ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Παναγιώτης Αγγελόπουλος

Σωτήριος Μπόλης

Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος

Χρήστος Χρυσανθόπουλος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Στέλλα Στραβοπόδη - ατελιέ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΕΝΤΥΠΟ - Ζάκυνθος, Αγ. Γερασίμου 1, τηλ.: 26950 42215

ISBN: 978-618-00-6123-9

© ΑΥΤΟΥΣΤΟΣ 2025 – ΑΧΑΪΑ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΕ, ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ - Π.Ε. ΖΑΚΥΝΘΟΥ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΑΑΕ ΟΤΑ, ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΕ ΑΟΤΑ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΕ ΟΤΑ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ.

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Μάκινα - Μηχανικό εργαλείο επεξεργασίας σταφίδας, τοποθετημένο στο κρίσιμο σημείο της αλυσίδας αξίας ανάμεσα στην πρωτογενή παραγωγή και το εμπόριο. Η λειτουργία του επέτρεπε τη διαλογή και τον καθαρισμό του προϊόντος, καθιστώντας το κατάλληλο για εξαγωγή και μετατρέποντάς το σε βασικό οικονομικό καταλύτη της σύγχρονης Ελλάδας.

Η πολύτιμη μαύρη σταφίδα έχει πολύ μακρά ιστορία. Γνωστή από την αρχαιότητα, αποτέλεσε σημαντικό εξαγωγικό προϊόν κατά την ενετοκρατία στα Ιόνια νησιά, ενώ η παραγωγή της γιγαντώθηκε κατά τον 19ο αιώνα στην Πελοπόννησο, συνεισφέροντας τα μέγιστα στις εξαγωγές του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Η μετεπαναστατική Ελλάδα ουσιαστικά χρηματοδότησε τη δημιουργία του σύγχρονου ελληνικού κράτους και τη διαμόρφωση των τοπικών κοινωνιών κατά τον 19ο αιώνα βασιζόμενη στη μαύρη σταφίδα, αφού συχνά η αξία των εξαγωγών της ξεπερνούσε το 60% της συνολικής αξίας των εξαγωγών της χώρας, φτάνοντας το 1877 το 79%!

Η καλλιέργεια της σταφίδας μεταλαμπαδεύεται από γενιά σε γενιά και συνιστά σημαντικό στοιχείο βιώσιμης ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτό η «Καλλιέργεια της μαύρης (κορινθιακής) σταφίδας» εγγράφηκε το 2018 στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ).

Αυτό το βιβλίο είναι το αποτέλεσμα και η συμπύκνωση της γνώσης που αποκτήθηκε από την υλοποίηση του Σχεδίου Διατοπικής Συνεργασίας CLLD/LEADER «Πριμαρόλια. Στους δρόμους της μαύρης σταφίδας», το οποίο έχει ως αντικείμενο την έρευνα, ανάδειξη και αξιοποίηση της ιστορίας και του πολιτισμού της κορινθιακής-μαύρης σταφίδας.

Ηρώ Τσιμπρή
Γενική Διευθύντρια ΑΧΑΪΑ-ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΕ
Συντονίστρια Τοπικού Προγράμματος CLLD/LEADER

Το Σχέδιο Διατοπικής Συνεργασίας «Πριμαρόλια. Στους δρόμους της μαύρης σταφίδας» υλοποιείται στο πλαίσιο του υπομέτρου 19.3 του προγράμματος CLLD/LEADER 2014-2020 του ΠΑΑ 2014-2020 από τις 6 συνεργαζόμενες Αναπτυξιακές εταιρείες - Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) LEADER των περιοχών της μαύρης σταφίδας:

ΑΧΑΪΑ-ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΕ (Συντονιστής Εταίρος), ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ – Π.Ε. ΖΑΚΥΝΘΟΥ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΑΑΕ ΟΤΑ, ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΕ ΑΟΤΑ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΑΕ ΟΤΑ.

www.primaroliaroutes.gr

Πρόλογος

Η έκδοση αποτελεί εγχείρημα δημόσιας ιστορίας και αρχειακής τεκμηρίωσης, που μέσα από πλούσιο σώμα πρωτογενών πηγών αναδεικνύει τη διαδρομή της κορινθιακής (μαύρης) σταφίδας ως προϊόντος που σφράγισε την αγροτική οικονομία, διαμόρφωσε κοινωνικές τάξεις, καθόρισε πολιτικές επιλογές και ανέδειξε το εξαγωγικό προφίλ του ελληνικού κράτους. Ο τίτλος, «Ξεφυλλίζοντας σταφίδες...», αναφέρεται στην καλλιεργητική πρακτική του ξεφυλλίσματος των αμπελιών, που γίνεται την άνοιξη και στις αρχές του καλοκαιριού. Τότε αφαιρούνται φύλλα, για να φτάσει περισσότερο φως και αέρας στον καρπό και να ωριμάσει. Οι αναγνώστες και οι αναγνώστριες καλούνται να «ξεφυλλίσουν» τη σταφίδα, όπως θα ξεφύλλιζαν ένα αρχειακό κατάστιχο ή ένα ημερολόγιο μνήμης, ακολουθώντας την από την καλλιέργεια και τη συγκομιδή, μέχρι τα λιμάνια της Πάτρας, του Αιγίου, της Ζακύνθου, της Πύλου, της Καλαμάτας, του Κατάκολου, της Κεφαλονιάς, της Μασσαλίας, της Τεργέστης, του Λονδίνου κ.ά.

Ο τόμος αποτυπώνει πτυχές της παραγωγικής και εμπορικής δραστηριότητας γύρω από τη σταφίδα, φέρνοντας στο φως λησμονημένα ή παραγνωρισμένα τεκμήρια που ανασυνθέτουν το μωσαϊκό της σταφιδοκαλλιέργειας και του εμπορίου, χωρίς να περιορίζεται σε μια αφήγηση για την οικονομική ιστορία του προϊόντος. Η δομή του τόμου ξετυλίγεται με χρονολογική ακολουθία και συνοδεύεται από αρχειακά τεκμήρια – συμβόλαια, αλληλογραφία, εφημερίδες, διοικητικά έγγραφα, λογαριασμούς και εικονογραφικό υλικό κ.ά. Παράλληλα, αναδεικνύονται μαρτυρίες και αφηγήσεις, παρουσιάζονται στοιχεία για τα παραδοσιακά εργαλεία, την αρχιτεκτονική κληρονομιά, καθώς και τη διατροφική αξία της μαύρης σταφίδας. Για τη συγγραφή του βιβλίου αξιοποιήθηκε υλικό από διάφορες δράσεις του Σχεδίου Διατοπικής Συνεργασίας «Πριμαρόλια - Στους δρόμους της μαύρης σταφίδας».

Η σταφίδα, πέρα από το πλούσιο αρχειακό, αρχιτεκτονικό και οικολογικό της αποτύπωμα, καθώς και τον ισχυρό της απόηχο στη συλλογική μνήμη των κοινωνιών που συνδέθηκαν μαζί της, παραμένει έως σήμερα μια ζωντανή παραγωγική δραστηριότητα. Επιβιώνοντας μέσα από κρίσεις, πολιτικές παρεμβάσεις και μεταβολές στην παγκόσμια αγορά, εξακολουθεί να καλλιεργείται, να μεταποιείται και να εξάγεται, συνδέοντας το παρελθόν με το παρόν. Έτσι, η ιστορία της σταφίδας δεν περιορίζεται μόνο σε έγγραφα και μνήμες, αλλά συνεχίζεται στους αγρούς, τα συσκευαστήρια και τα δίκτυα διανομής, διατηρώντας την οικονομική και πολιτισμική της σημασία ζωντανή.

Πρόκειται για έναν τόμο που δεν προσφέρεται απλώς προς ανάγνωση, αλλά προς ενεργητική διερεύνηση και στοχασμό. Τα κείμενα αποτελούν βασικό πλαίσιο της ιστορικής προσέγγισης των τεκμηρίων και ανοίγουν τον δρόμο για μια κριτική ανάγνωση της αγροτικής και εμπορικής ιστορίας μέσα από τα ίχνη που άφησε ένα προϊόν-σύμβολο της νεότερης Ελλάδας.

Σημείωμα της συγγραφικής ομάδας

Περιεχόμενα

10

Η μαύρη σταφίδα στη νεότερη
και σύγχρονη εποχή

24

Αρχειακά
τεκμήρια

79

Παραδοσιακά
εργαλεία

86

Διατροφική αξία
και πιστοποιήσεις

22

Χρονολόγιο

76

Μνήμες
και μαρτυρίες

80

Αρχιτεκτονική
κληρονομιά

Η μαύρη σταφίδα στη νεότερη και σύγχρονη εποχή

Η ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους είναι βαθιά συνυφασμένη με την πορεία της μαύρης κορινθιακής σταφίδας, ενός προϊόντος που διαμόρφωσε όχι μόνο την οικονομία, αλλά και την πολιτική και πολιτισμική φυσιογνωμία του τόπου. Ιδίως ο 19ος αιώνας έχει χαρακτηριστεί, από οικονομική οπτική, ως «ο αιώνας της σταφίδας». Ο Παναγιώτης Χαλκιόπουλος, διανοούμενος του 19ου αιώνα, έγραφε επηρεασμένος από την τεράστια συμβολή της σταφίδας στην αγροτική παραγωγή: «Όταν ομιλούμεν περί της γεωργικής ημών παραγωγής δεν λέγομεν άλλο τι παρά σταφίδα, και πάλιν σταφίδα, και πάλιν αιωνίως σταφίδα».¹ Σε παλαιότερες αναφορές αποδίδεται στον Ξενοφώντα Ζολώτα ο παραλληλισμός ότι η σταφίδα για την Ελλάδα υπήρξε «ό,τι και ο καφές για τη Βραζιλία». Μολονότι στον αιώνα αυτόν η καλλιέργεια της σταφίδας γνώρισε τη μέγιστη ανάπτυξη, η ιστορία της ξεκινά αρκετά νωρίτερα.

Η λέξη σταφίς ή ασταφίς είναι γνωστή από την αρχαιότητα και σήμαινε το προϊόν της ξήρανσης των σταφυλιών, χωρίς να προκύπτει από τα αρχαία κείμενα ότι πρόκειται για σταφίδες που προέρχονται από την κορινθιακή σταφίδα.² Έχουμε αρκετές αναφορές αρχαίων συγγραφέων σχετικά με τη σταφίδα. Ο Ιπποκράτης ονομάζει σταφιδίτη οίνο τον δυνατό οίνο που παρασκευάζεται από σταφίδα. Ο Διοσκουρίδης αναφέρει πως «μετέβαλλον» τις σταφυλές σε σταφίδα. Ο Έρμιππος, κωμικός της κλασικής εποχής, μας πληροφορεί σε ένα απόσπασμα κωμωδίας που διασώζεται από τον Αθήναιο ότι οι καλύτερες σταφίδες έρχονταν από τη Ρόδο.³ Ακόμη, ο Αριστοτέλης αναφέρει τη σταφίδα σαν «απηνυνότερες σταφυλές με μικρές ρόγες χωρίς γίγαρτα (κουκούτσια) ή ρόγες που περιέχουν μικρά ή ατελή γίγαρτα».⁴ Φαίνεται ότι όλες αυτές οι διατυπώσεις αφορούν σταφίδες παρασκευασμένες από ποικιλίες σταφυλιών από την Ευρώπη ή την Ασία και όχι την κορινθιακή σταφίδα. Η λέξη ασταφίς στα αρχαία κείμενα είναι παράλληλος τύπος με το σταφίς και αρχαιότερος. Συναντούμε ήδη στην αρχαιότητα την παροιμιώδη φράση «ανθρώπου γέροντος ασταφίς η κεφαλή», η οποία παραπέμπει στη σημερινή λαϊκή έκφραση «σταφιδιασμένος» για κάποιον που έχει γεράσει, με δέρμα ζαρωμένο και γεμάτο ρυτίδες.⁵ Οι Ρωμαίοι αποκαλούν τη σταφίδα *unapassa* και *astaphida*.

Η κορινθιακή σταφίδα ή σταφιδάμπελος αποτελεί βοτανικά ιδιαίτερη ποικιλία της ευρωπαϊκής αμπέλου και σύμφωνα με τον καθηγητή Γεωπονικής Βάσο (Βασίλειο) Δ. Κριμπά (1889-1965) προήλθε από βλαστική μεταλλαγή

¹ Παναγιώτης Χαλκιόπουλος, *Περί βελτιώσεως και επιφυλάξεως της εν Ελλάδι Γεωργίας*, Αθήνα 1880, σ. 108.

² Νικόλαος Ζιούβας, *Η σημασία της κορινθιακής σταφίδας στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών της Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδος*, διπλωματική εργασία, Αθήνα 2004, σ. 14.

³ Νίκος Σαραντάκος, «Το ελληνικό μαύρο χρυσάφι», *Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία*, διαθέσιμο στη διεύθυνση <https://sarantakos.wordpress.com/2011/08/08/sta-ida/> [Όλες οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις που παρατίθενται στις υποσημειώσεις του κειμένου, ελέγχθηκαν και λειτουργούσαν τη στιγμή που ο τόμος πήγε στο τυπογραφείο, Αύγουστος 2025].

⁴ Αριστοτέλης, *Προβλήματα* Κ, 24.

⁵ Νίκος Σαραντάκος, «Το ελληνικό μαύρο χρυσάφι», ό.π.

της εγγίγαρτης ποικιλίας «Λιάτικο».⁶ Είναι λοιπόν πιθανό η σταφίδα αυτή να είναι ιθαγενές προϊόν των παραλίων της Πελοποννήσου. Το μικροπεριβάλλον στα βόρεια παράλια της Πελοποννήσου και στα νότια Ιόνια νησιά επέτρεψε την ανάπτυξη της καλλιέργειας και παραγωγής αυτού του εξαιρετού προϊόντος. Καλλιεργείται σε υψόμετρο μεταξύ 100 και 750 μέτρων με μέση ετήσια θερμοκρασία 16-19 °C και βροχόπτωση μεταξύ 500-700 χιλιοστών σε Κορινθία-Αιγιάλεια και 700-1.000 χιλιοστά σε Μεσσηνία, Ηλεία και Ζάκυνθο. Η καλύτερη ποικιλία παράγεται στα ημιορεινά και ορεινά της Αιγιάλειας και της Κορινθίας λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών και του μικροκλίματος των περιοχών αυτών. Δεν διαθέτουμε επαρκή ιστορικά στοιχεία για την έναρξη της καλλιέργειας της κορινθιακής σταφίδας. Πιθανολογείται ότι άρχισε μετά από τον 10ο αιώνα μ.Χ.,⁷ ίσως και μερικούς αιώνες μετά, οπότε έχουμε και τις πρώτες ιστορικές καταγραφές.

Ονομασία

Η αγγλική λέξη currant, που δηλώνει τη μαύρη κορινθιακή σταφίδα, έχει την ετυμολογική της προέλευση από το όνομα της Κορίνθου.⁸ Από τα γαλλικά, raisins de Corinthe, ή μάλλον raisins de Corauntz, όπως ήταν στα γαλλικά της εποχής, πέρασε τον 14ο αι. και στα αγγλικά, όπου σιγά-σιγά το raisins παραλείφθηκε στα κείμενα της εποχής τη λέξη τη βρίσκει κανείς γραμμένη σε πολλές παραλλαγές, όπως corentes, corauntz, currents, currence, corans κ.ά. Μάλιστα, όταν τον 16ο αιώνα άρχισαν να καλλιεργούνται στην Αγγλία τα φραγκοστάφυλα, θεωρήθηκε ότι αυτός ο καρπός είναι η νωπή μορφή της σταφίδας και έδωσε και σε αυτά το όνομα currant. Το λάθος επισημάνθηκε αμέσως, αλλά -όπως συχνά συμβαίνει- ρίζωσε, κι έτσι σήμερα currants λέγονται και τα φραγκοστάφυλα και οι σταφίδες. Στην Αμερική, για να αποφευχθεί η σύγχυση, οι κορινθιακές σταφίδες ονομάζονται Zante currants, δηλαδή ζακυνθινές.

Μια λέξη ξεχασμένη σχεδόν για την κορινθιακή σταφίδα είναι το κουρεντί, που είναι αντιδάνειο από το currant.⁹ Την άποψη αυτή για την αγγλική ονομασία της σταφίδας αμφισβητεί ο Ζιούβας, υποστηρίζοντας ότι «εσφαλμένη είναι η αντίληψη ότι η ονομασία Κουρράν η Κούρραντ προέκυψε από την Κόρινθο (Coranto ήταν η ονομασία της Κορίνθου τον Μεσαίωνα). Συνεπώς μάλλον είναι εσφαλμένη η ερμηνεία των Γάλλων, που φαίνεται ότι την παρέφρασαν, ονομάζοντάς την σταφίδα Κορίνθου. Αντίθετα Κουράν ή Κουράντ είναι η πρωτότυπη λέξη

⁶ Βάσος Κριμπάς, *Το αμπέλι, η σταφίδα και η σουλτανίνα*, Αθήνα 1927, σ. 5.

⁷ Νικόλαος Ζιούβας, *Η σημασία της κορινθιακής σταφίδας στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών της Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδος*, ό.π., σ. 15

⁸ Στα τέλη του 14ου αιώνα απαντάται στη μεσαιωνική αγγλο-γαλλική μορφή rein de Corauntz, δηλαδή «σταφίδες από την Κόρινθο», η οποία αποδόθηκε στα αγγλικά ως raysyn of Curans και σταδιακά απλοποιήθηκε σε currant. Αρχικά ο όρος χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για τις μικρές, άσπερμες σταφίδες που εξάγονταν από την Κόρινθο και τα Ιόνια νησιά (γνωστές και ως Zante currants), ενώ από τον 16ο αιώνα επεκτάθηκε η χρήση του και για τους καρπούς του γένους Ribes, λόγω της ομοιότητάς τους σε μέγεθος και εμφάνιση με τις κορινθιακές σταφίδες, σχετικά βλ. «currant», *Etymonline* διαθέσιμο στο: <https://www.etymonline.com/word/currant>.

⁹ Νίκος Σαραντάκος, «Το ελληνικό μαύρο χρυσάφι», ό.π.

που εκφράζει κάθε είδος του γένους των φραγκοστάφυλων».¹⁰ Ο φυσιολόγος, βοτανολόγος και πατέρας της διωνυμικής ονοματολογίας, Κάρολος Λινναίος (1707-1778) ονομάζει την σταφίδα *uva passa minima*, μικρά ξηρή σταφυλή και την περιγράφει ως «γλυκεία την γεύση, πικάντικη όταν είναι ξηρά ή πολύ ώριμος, αλλά όταν είναι νωπή έχει ελαφρά και ευάρεστον οξύτητα». Η επιστημονική ονομασία της αμπέλου που παράγει την κορινθιακή σταφίδα είναι «*Vitis vinifera L., var. Apyrena*».

Εμπόριο - Πρώτα δήματα

Η πρώτη αναφορά για την ύπαρξη της κορινθιακής σταφίδας απαντάται στο δημοσίευμα *Prattica della mercatura* του Ιταλού εμπόρου Pegolotti το 1340. Συστηματική καλλιέργεια πιθανόν να έχουμε από το 1387, όπως μνημονεύεται στα περί καταλήψεως του Άργους και του Ναυπλίου από τον Θεόδωρο Παλαιολόγο (1396-1448), ή από το 1443 όπου υπάρχει αναφορά σε Ενετικό διάταγμα.¹¹ Από την Πελοπόννησο μεταφέρθηκε από νωρίς στα Ιόνια νησιά, όπου το κλίμα των νησιών αυτών ευνόησε την μεταφύτευση της αμπέλου. Ο Ιάκωβος Σιγούρος αναφέρει ότι «η σταφιδάμπελος εισήχθη στην Ζάκυνθο εκ Κορίνθου το 1516».¹² Από συμβόλαια και καταγραφές κτημάτων της εποχής προκύπτει ότι υπήρχε στην Ζάκυνθο λίγο νωρίτερα, ίσως από το 1509. Οι Ενετοί ευνόησαν την σταφιδοκαλλιέργεια στα Ιόνια νησιά, αν και μόνο στη Ζάκυνθο, Κεφαλονιά και Ιθάκη μπόρεσε να εγκλιματιστεί και να ευδοκμήσει, όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί ο Γάλλος περιηγητής Φρανσουά Πουκεβίλ (1770-1838).¹³ Για να διατηρήσουν οι Ενετοί τον έλεγχο του εμπορίου της σταφίδας, ενίσχυσαν τη μεταφύτευσή της στα νησιά κατά την περίοδο που παρέδιδαν την Πελοπόννησο στον σουλτάνο τον 15ο αιώνα. Όταν επανακατέλαβαν την περιοχή, ενθάρρυναν εκ νέου την καλλιέργεια της σταφίδας, ενώ για τους Οθωμανούς δεν είναι σαφές αν επέδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περαιτέρω ανάπτυξή της, παρότι αποτελούσε σημαντικό εξαγωγικό προϊόν. Ο τελευταίος Ενετός έπαρχος της Ζακύνθου σε έκθεσή του στον Δόγη της Βενετίας το 1797 αναφέρει ότι το προϊόν της σταφίδας αποτελεί «μεταλλείο χρυσού για τα νησιά Ζάκυνθο, Κεφαλονιά και Ιθάκη και εν μέρει για τον Μορέα», όπου οι Οθωμανοί δεν

¹⁰ Νικόλαος Ζιούβας, *Η σημασία της κορινθιακής σταφίδας στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών της Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδος*, ό.π., σ. 16.

¹¹ Στο ίδιο, σ. 17.

¹² Α. Ζώη, *Τα Νέα Γεωπονικά*, Ι, 1923.

¹³ Φρανσουά Πουκεβίλ, *Ταξίδειον εις την Ελλάδα. 1798-1814*, VI, σ. 244. Πιο συγκεκριμένα, για τη σταφίδα αναφέρει ότι «η φύσις την περιόρισε εις τους γήλοφους του όρους Κυλλήνης, παρά το Ξυλόκαστρον, και εις την Αχαΐαν μέχρι του ύψους των Φαρών. Επιτυγχάνει ομοίως εις τα πέριξ του Μεσολογγίου, του Αιτωλικού, έως την Ζάκυνθο, Κεφαλληνία, και Ιθάκην. Απόπειραι επανειλημμέναι απέδειξαν ότι δεν εγκλιματίζεται εις Λευκάδα, ούτε εις Παξούς και την Κέρκυραν. Τα φυτά που εισήγαγον εις την Ήλιν δεν είχαν μεγάλη επιτυχία. Αι Πάτραι οφείλουν τον πλούτο τους εις το φυτό αυτό...».

εκτίμησαν όσο έπρεπε αυτόν τον θησαυρό.¹⁴ Ενδεικτικό είναι το ακόλουθο δίστιχο που είχε γραφεί στην ενετική διάλεκτο: «Ή σταφίς έχει την δύναμιν τοῦ Δόγη τῆς Βενετίας, δίδει τὴν ζωὴν, δίδει τὸν θάνατον, κάμνει νέαν τὴν γραίαν». Έτσι, στα προεπαναστατικά χρόνια, τα Ιόνια νησιά έχουν μεγαλύτερη παραγωγή από την Πελοπόννησο, τουλάχιστον από τα στοιχεία που έχουμε υπόψη μας μέχρι στιγμής.

Είναι ενδεικτικές οι τιμές της παραγωγής της σταφίδας το 1794, όπου από συνολική παραγωγή 18.650.000 ενετικών λίτρων μόνο οι 6.000.000 παράγονται στην Πελοπόννησο, ενώ 8.100.000 στη Ζάκυνθο, 4.200.000 στην Κεφαλλονιά και 350.000 στην Ιθάκη.¹⁵ Παρατηρούμε ότι τα 2/3 της παραγωγής προέρχονται από τα Ιόνια νησιά και μόνο το 1/3 από την Πελοπόννησο, που πιθανόν οφείλεται στο μειωμένο ενδιαφέρον των Οθωμανών για την παραγωγή και στα εμπόδια που έβαζαν οι Ενετοί στην εξαγωγή από τον Μοριά. Στις 26 Νοεμβρίου 1775 ο Ενετός πρόξενος των Πατρών αναφέρει: «ένεκα τῆς σταθερᾶς καταναλώσεως τοῦ σταφιδοκάρπου καὶ τοῦ μεγίστου κέρδους τῶν Πελοποννησίων ἐνεψυχώνοντο οἱ Στερεολλαδίται καὶ κατεγίνοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος.... Εἰς τὰς Πάτρας καὶ τὰ περίχωρα αὐτῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, καίτοι ἦτο περιορισμένη ἡ συγκομιδὴ, ὁ καρπὸς ἔφθασε μέχρι 3.000.000 λίτρας καὶ ἡγοράσθη ὅλος ὑπὸ Γάλλων...».¹⁶ Το 1782 παρήχθησαν στην Πελοπόννησο 8.000.000 ενετικές λίτρες, ενώ η τιμή της σταφίδας σε όλη την διάρκεια του 18ου αιώνα ήταν 96-168 φράγκα ανά χιλιόλιτρο. Από την εποχή της φραγκοκρατίας τον 14ο αιώνα η σταφίδα από την Πάτρα, την Κόρινθο και την Κυλλήνη μεταφέρεται στην Αγγλία, τη Γερμανία και την Ολλανδία με πλοία Ενετών εμπόρων, οι οποίοι καθιέρωσαν το σύστημα μέτρησης με ενετικές λίτρες, σύστημα που ίσχυε μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα. Από την αναφορά του Ιταλού εμπόρου Pegolotti το 1340 στα δύο εξαγωγικά λιμάνια της σταφίδας, Κόρινθο και Γλαρέντζα (Κυλλήνη) συμπεραίνουμε ότι η σταφίδα καλλιεργείται ανάμεσα και περίξ αυτών των περιοχών. Αυτή την εποχή η σταφίδα πωλείται σε αντάλλαγμα προϊόντων βιοτεχνίας, κυρίως σιταριού, και προωθείται σε διαμετακομιστικά κέντρα και αποθήκες στην Βενετία και στην συνέχεια στην Βόρεια Ευρώπη. Έτσι, συναντούμε πίνακες και μετρήσεις για τον όγκο των εξαγωγών σε ενετικές λίτρες,¹⁷ αν αυτές δεν έχουν μετατραπεί σε τόνους από σύγχρονους μελετητές.

¹⁴ Νικόλαος Ζιούβας, *Η σημασία της κορινθιακής σταφίδας στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών της Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδος*, ό.π., σ. 21.

¹⁵ Δημήτρης Ζωγράφος, *Ιστορία της Ελληνικής Γεωργίας*, Εκδόσεις Αγροτικής Τραπέζης, Αθήνα 1976, σ. 323.

¹⁶ Κώστας Ν. Τριανταφύλλου, *Ιστορικών λεξικόν των Πατρών*, Πάτρα, 1959, σ. 585.

¹⁷ Μια ενετική λίτρα ήταν ίση με 0,48 του κιλού ή 150 δράμια.

Η σταφίδα στα Ιόνια Νησιά

Η σταφιδοκαλλιέργεια ξεκινά στα Ιόνια νησιά το πρώτο μισό του 16ου αιώνα με κυριότερες περιοχές την Ζάκυνθο, την Κεφαλονιά και εν μέρει την Ιθάκη. Η εισαγωγή της σταφιδοκαλλιέργειας συνδέεται με την εμπορική θέση των νησιών κατά μήκος μιας ναυτιλιακής γραμμής που τα φέρνει σε άμεση επαφή με τις ξένες αγορές, τη ζήτηση της σταφίδας στην Αγγλία, την γειτονία των νησιών με την Πελοπόννησο, και το πρόσφορο έδαφος για την συγκεκριμένη καλλιέργεια.¹⁸ Οι Ενετοί που κατέχουν τα νησιά ενθαρρύνουν τη νέα καλλιέργεια αφού αυτή είναι προσοδοφόρα. Μέσα από το εμπόριο του προϊόντος, μπορούν να συντηρούν τις δυνάμεις κατοχής και να αποσπών όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό από το αγροτικό πλεόνασμα. Οι Άγγλοι προσπαθούν να διεισδύσουν στην αγορά της σταφίδας, να εξασφαλίσουν τις εισαγωγές από τα νησιά και να επιβάλλουν τελικά το αγγλικό μονοπώλιο στην περιοχή. Τέλος, οι Επτανήσιοι επιδιώκουν να επεκτείνουν την σταφιδοκαλλιέργεια, να πετύχουν ικανοποιητικούς όρους εμπορίας και πίστης, και να άρουν τους δασμολογικούς φραγμούς.¹⁹ Η υπερβολική δασμολόγηση είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του λαθρεμπορίου. Η διαπάλη ανάμεσα στους τρεις αυτούς παράγοντες (Ενετοί-Άγγλοι-Επτανήσιοι) διατρέχει την ιστορία της σταφίδας στα νησιά κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας που διαρκεί τρεις αιώνες.

Σημαντικό ρόλο στο εμπόριο σταφίδας και στην επικράτηση των Άγγλων έναντι των Ενετών παίζει η *Levant Company* («Εταιρεία του Λεβάντε»-Αγγλική Εταιρεία της Ανατολής), που ιδρύεται το 1581 από τη βασίλισσα Ελισάβετ Α΄. Ο στόχος επιτυγχάνεται και εξασφαλίζεται το μονοπώλιο του εμπορίου, αγοράς και μεταφοράς, στα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, για προϊόντα όπως μπαχαρικά, βαμβάκι, κορινθιακή σταφίδα και σαπούνι. Η εταιρεία διατηρεί μέχρι το 1825 το μονοπώλιο στο εμπόριο της σταφίδας τόσο από την Πελοπόννησο όσο και από τα Ιόνια νησιά, έχοντας μεγάλες οικονομικές μεταπτώσεις στις διαφορετικές ιστορικές της περιόδους και πραγματοποιώντας υψηλά κέρδη. Στο τέλος του 16ου αιώνα από τις 10 λίρες που στοιχίζει η χιλιάδα, το κέρδος της εταιρείας για την μεταφορά είναι 2,5 λίρες και συνολικά τον χρόνο 11.500 λίρες.²⁰

Η σταφιδοκαλλιέργεια και το εμπόριο σταφίδας διαμόρφωσαν την ιστορία κυρίως των δύο νησιών, της Ζακύνθου και της Κεφαλονιάς, και λιγότερο της Ιθάκης, κυρίως κατά την Ενετοκρατία, αν και συνέχισαν και στα μετεπαναστατικά χρόνια την καλλιέργεια. Μετά το 1821, η κύρια ζώνη καλλιέργειας της σταφίδας μετατοπίζεται σταδιακά στη βόρεια Πελοπόννησο, η οποία μαζί με την Ηλεία και τη Μεσσηνία, παίρνει τα σκήπτρα από τα νησιά του Ιονίου που πρωταγωνιστούσαν έως τότε.

¹⁸ Για τη μονοκαλλιέργεια της σταφίδας στο Ιόνιο, βλ. Θανάσης Καλαφάτης, «Όψεις του σταφιδικού ζητήματος στα βενετοκρατούμενα Επτάνησα», *Τα Ιστορικά*, 2/3 (1986), σ. 63-78.

¹⁹ Στο ίδιο.

²⁰ Δέσποινα Βλάχη, *Επιχειρηματικότητα και Προστασία στο Εμπόριο της Ανατολής, 1798-1825. Η βρετανική Levant Company και ένας ελληνικός «Δούρειος Ίππος»*, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 2017.

Ο αιώνας της σταφίδας - Πελοπόννησος

Ο 19ος αιώνας δικαίως έχει ονομαστεί ως «αιώνας της σταφίδας», επειδή η σταφίδα έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην πορεία του νέου ελληνικού κράτος και καθόρισε τις οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές εξελίξεις του. Μερικές αντιπροσωπευτικές πληροφορίες για την προεπαναστατική παραγωγή της σταφίδας στην Πελοπόννησο δείχνουν ότι αυτή δεν έφτασε ποτέ στα μεγάλα μεγέθη του 19ου αιώνα και υπήρξαν συχνές αυξομειώσεις της παραγωγής εξαιτίας των ανά περίοδο κυρίαρχων ιστορικοκοινωνικών συνθηκών. Οι εναλλαγές κατοχής της περιοχής από Βενετούς και Τούρκους, οι εμπορικές συμφωνίες, η καταστροφή από τα ορλωφικά είναι μερικές από τις αιτίες που συνέτειναν σε αυτήν την αυξομείωση. Στις πρώτες προεπαναστατικές δεκαετίες έχουμε ενδείξεις μικρής αύξησης της παραγωγής στην Πελοπόννησο, όπου το 1816 φτάνει τις 13.645.000 ενετικές λίτρες συμπεριλαμβανομένης και της ποσότητας - μικρής μεν, αξιοσημείωτης δε- που παράγεται στην Ναυπακτία και Αιτωλία, καθώς επίσης στη Γαστούνη και στην Καλαμάτα. Αναλυτικά, η παραγωγή σε ενετικές λίτρες είναι: Ναύπακτος 237.000, Αιτωλία 270.000, Κόρινθος 545.400, Πάτρα 10.098.000, Βοστίτσα (Αίγιο) 1.425.6000, Γαστούνη 237.600 και Καλαμάτα 831.600.21 Στη διάρκεια της επανάστασης οι σταφιδαμπελώνες της Πελοποννήσου υφίστανται εκτεταμένες καταστροφές από τα οθωμανικά και αιγυπτιακά στρατεύματα, για τον επιπλέον λόγο ότι αποτελούν μια από τις κύριες προσόδους των επαναστατημένων Πελοποννησίων. Το 1830 η παραγωγή ανέρχεται στις 19.000.000 ενετικές λίτρες και εκτείνεται σε 38.000.000 περίπου στρέμματα, με το 41,2% της σταφίδας να παράγεται στην Κεφαλονιά, το 34,5% στην Ζάκυνθο και το 24,4% στην Πελοπόννησο. Το 1847 η παραγωγή στη Πελοπόννησο φτάνει στα ίδια επίπεδα με τα Επτάνησα.

Το 1863, ένα χρόνο πριν από την ενσωμάτωση των Επτανήσων, η κατανομή της παραγωγής αλλάζει ριζικά: Κεφαλονιά 13,8%, Ζάκυνθος 11,1%, Πελοπόννησος 74,7%.²² Σε σύντομο χρονικό διάστημα η αλματώδης επέκταση της παραγωγής και καλλιέργειας στην Πελοπόννησο υπερκαλύπτει σε ποσοστά την παραγωγή των νήσων, ιδιαίτερα κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει μείωση της παραγωγής των νησιών σε απόλυτους αριθμούς. Κατά τη διάρκεια του αιώνα και την αύξηση της επικράτειας της Ελλάδας με προσθήκη νέων εδαφών, η καλλιέργεια της σταφίδας μένει σταθερά υπόθεση της Πελοποννήσου και ευρύτερα της Δυτικής Ελλάδας και ορισμένων νησιών του Ιονίου.

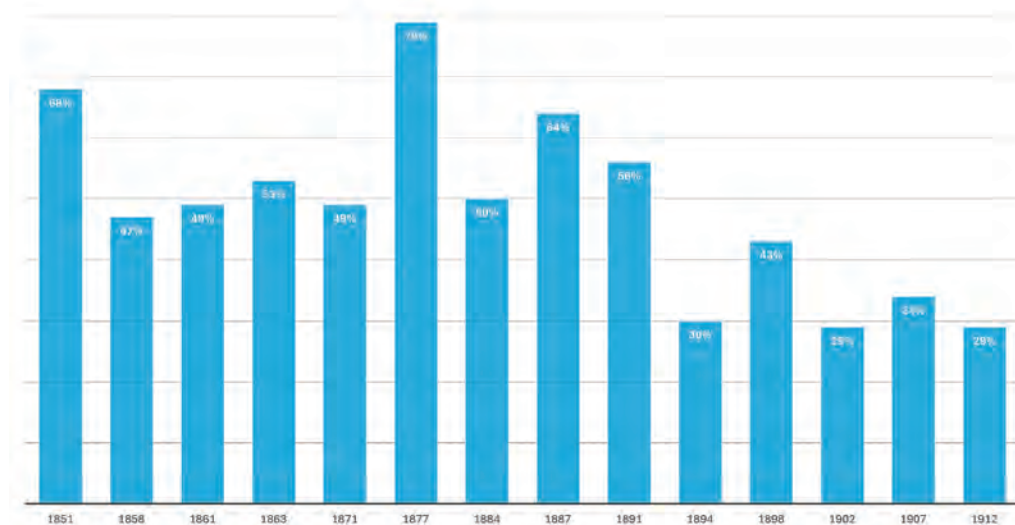
²¹ Σωκράτης Πετμεζάς, *Η ελληνική αγροτική οικονομία κατά τον 19ο αιώνα. Η περιφερειακή διάσταση*, ΠΕΚ, Ηράκλειο 2003, σ. 242.

²² Πέτρος Πιζάνας *Οικονομική ιστορία της ελληνικής σταφίδας: 1851-1912, Παραγωγή, διεθνής αγορά, διαμόρφωση τιμών, κρίση*, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδας, Αθήνα 1988, σ. 33-35.

Η επέκταση της σταφιδοκαλλιέργειας συνδυάστηκε με σημαντικές δημογραφικές εξελίξεις μέσω της συνεχιζόμενης μετακίνησης πληθυσμών από τα ορεινά στα πεδινά και τα παράλια εδάφη της Πελοποννήσου. Η διαρκής εξάπλωση της παραγωγής και του εμπορίου της κορινθιακής σταφίδας προσελκύει το ενδιαφέρον εμπόρων όπως ο Μιχαήλ Κόλλας, η οικογένεια Γερούση, η οικογένεια Τζίνη, η οικογένεια Κωνστάκη κ.ά., οι οποίοι εγκαθίστανται και δραστηριοποιούνται στην Πάτρα, το κέντρο του σταφιδεμπορίου εκείνη την περίοδο. Το ίδιο κάνουν και ξένοι εμπορικοί οίκοι και κεφαλαιούχοι, όπως ο Βαρφ, ο Κλάους, ο Άμβουργερ κ.ά., με αποτέλεσμα τη συγκρότηση αστικής τάξης με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.²³

Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνονται τα ποσοστά αξίας εξαγωγών κορινθιακής σταφίδας στο σύνολο των εξαγωγών της Ελλάδας σε διάφορα έτη κατά το χρονικό διάστημα από το 1851 έως το 1912. Ενδεικτικό της σημαντικής συμμετοχής της σταφίδας στις εξαγωγές της Ελλάδας είναι τα πολύ υψηλά ποσοστά, με κορύφωση το έτος 1877 που φτάνει το 79% των συνολικών εξαγωγών.²⁴

Ποσοστό αξίας εξαγωγών κορινθιακής σταφίδας στη συνολική αξία των ελληνικών εξαγωγών 1851-1912

²³ Στάθης Κουτρουβίδης, «Γενόμενος κάτοχος απεράτων καλλιεργησίων εκτάσεων...». Η συγκρότηση της αστικής τάξης στην επαρχία Πατρών κατά τον 19ο αιώνα, Σμίλη, Αθήνα 2021.

²⁴ Η επεξεργασία όλων των σχεδιαγραμμάτων (εξαγωγές και παραγωγή) έγινε από τα στοιχεία που ελήφθησαν από το βιβλίο: Πέτρος Πιζάνιας, Οικονομική ιστορία της ελληνικής σταφίδας: 1851-1912. Παραγωγή, διεθνής αγορά, διαμόρφωση τιμών, κρίση, ό.π. Μέρος των βασικών χρονολογικών στιγμών που παρουσιάζεται στο χρονολόγιο, επίσης στηρίζεται στο ίδιο έργο.

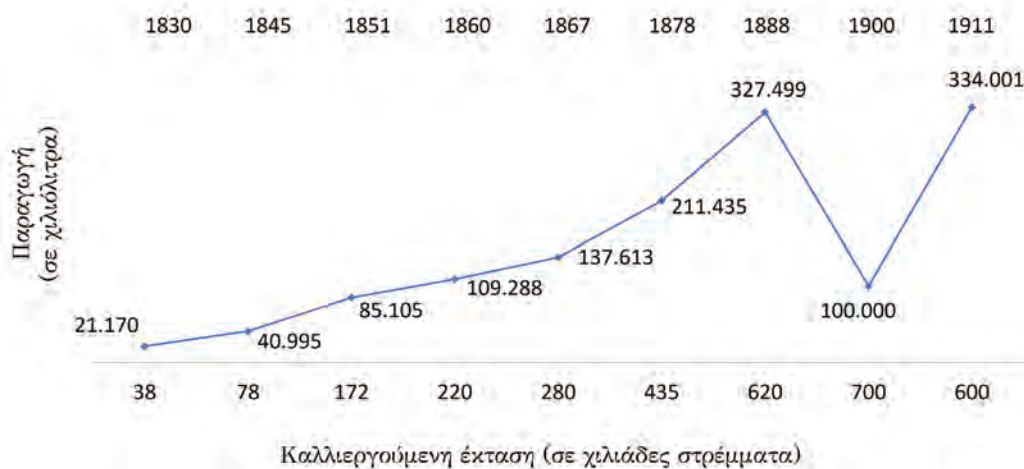
Η μαύρη σταφίδα, μετά την επανάσταση του 1821, αποτελεί το κύριο εξαγωγικό προϊόν της χώρας και δημιουργεί εισοδήματα, θέσεις απασχόλησης και μεγάλα κέρδη στη βορειοδυτική Πελοπόννησο. Βέβαια ήταν απαραίτητο για το ελληνικό κράτος να επιλύσει προηγουμένως διάφορα ζητήματα που είχαν προκύψει μετά την απελευθέρωση, ένα εκ των οποίων ήταν το ζήτημα των εθνικών γαιών. Η μετατροπή της φεουδαρχικής ή άλλης προαστικού τύπου ιδιοκτησίας σε σύγχρονη ατομική, απεριόριστη και ελεύθερη ιδιοκτησία ήταν η κοινή συνισταμένη όλων των αγροτικών μεταρρυθμίσεων.²⁵ Η μετατροπή αυτή θα μπορούσε να γίνει μόνο με την απόδοση της κυριότητας στους καλλιεργητές των εθνικών γαιών και θα μπορούσε να λύσει την αντίφαση μεταξύ της συνεχώς διευρυνόμενης εξωτερικής ζήτησης και του περιοριστικού ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Εκτός του συναλλάγματος που θα εισέρρεε στη χώρα, θα αυξάνονταν κατακόρυφα και τα φορολογικά έσοδα του δημοσίου. Έτσι, η αναδιανομή των εθνικών γαιών καθίσταται αναγκαία και πραγματοποιείται το 1871, θέτοντας ως ανώτατο όριο τα 60 στρέμματα ανά οικογένεια, αφού δεν θα ήταν δυνατόν να καλλιεργηθεί μεγαλύτερη έκταση στο πλαίσιο της οικογενειακής εκμετάλλευσης. Η μικρή οικογενειακή ιδιοκτησία είναι το καταλληλότερο σχήμα για την ανεμπόδιστη περαιτέρω επέκταση της σταφιδοκαλλιέργειας.²⁶ Πράγματι, μετά την αναδιανομή και με τη βοήθεια εξωτερικών παραγόντων, η παραγωγή σταφίδας από την επέκταση της σταφιδοκαλλιέργειας γνωρίζει μεγάλη αύξηση. Είναι ενδεικτικό ότι η παραγωγή από τα 1.200 χιλιάδες χιλιόλιτρα του 1872 φτάνει στα 2.800 το 1893, χρονιά που ξεκινά η κρίση, και κορυφώνεται με 3.600 το 1912.

Από την δεκαετία του 1840 και με τη ζήτηση διαρκώς αυξανόμενη η σταφίδα καθίσταται σχεδόν μονοκαλλιέργεια στη βόρεια Πελοπόννησο. Με την επέκταση της καλλιέργειας και στη δυτική Πελοπόννησο, η Ελλάδα εντάσσεται ως μονοεξαγωγική χώρα στην παγκόσμια αγορά. Το ξαφνικό άνοιγμα της Γαλλικής αγοράς στην σταφίδα την δεκαετία του 1880 έχει ως αποτέλεσμα περαιτέρω επέκταση της καλλιέργειας στη δυτική και νοτιοδυτική Πελοπόννησο, στην περιοχή που υπάρχει το μεγαλύτερο ανεκμετάλλευτο μέρος των εθνικών γαιών. Η αυξανόμενη ζήτηση ξεκινά περίπου στα μέσα του 19ου αιώνα.

²⁵ Βασίλης Πατρώνης, *Ελληνική Οικονομική Ιστορία. Οικονομία, κοινωνία και κράτος στην Ελλάδα κατά τον 18ο-20ο αιώνα*, Αθήνα 2015, σ. 72.

²⁶ Στο ίδιο, σ. 81

Καλλιεργούμενη έκταση και παραγωγή κορινθιακής σταφίδας. Έτη 1830-1911

Η παγκόσμια ζήτηση αυξάνεται αρχικά κατά την δεκαετία του 1840-1850, όταν νέες κοινωνικές τάξεις στη Μεγάλη Βρετανία και αργότερα στην Βόρεια Ευρώπη υιοθετούν καταναλωτικά πρότυπα των μεσαίων τάξεων, παρότι είναι υποχρεωμένες να περιοριστούν σε προϊόν μεσαίας ποιότητας.²⁷ Ο εργατικός πληθυσμός της Αγγλίας και του Βελγίου καταναλώνει πολύ φθηνή σταφίδα την οποία οι εργάτες αγοράζουν από πλανόδιους μικροπωλητές σε μπάλες. Πρόκειται για πιεσμένη σταφίδα, όση χωράει σε μία μισόκλειστη παλάμη. Αυτό το προϊόν παράγουν οι νεοφυτεμένοι αμπελώνες της δυτικής Πελοποννήσου²⁸ και οι αμπελώνες της Κεφαλονιάς, που παράγουν χαμηλότερης ποιότητας σταφίδα σε σχέση με την Ζάκυνθο. Η επέκταση της κατανάλωσης από τα λαϊκά στρώματα επεκτείνει την καλλιέργεια σε περιοχές της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου (Ηλεία κ.α.), όπου έχουμε προϊόν κατώτερης ποιότητας και τιμής, αλλά μεγαλύτερης στρεμματικής απόδοσης. Πριν από την ταξική αυτή επέκταση η σταφίδα καταναλωνόταν ως πρώτη ύλη οικιακής ζαχαροπλαστικής των αστικών στρωμάτων.

Η σταφίδα είναι ένα από εκείνα τα μυθιστορηματικά «αντικείμενα» που αποτελούν την υλική απόδειξη της ευτυχίας της αστικής και μεσοαστικής αγγλικής οικογένειας του 19ου αιώνα. Συστατικό στοιχείο της πουτίγκας και του κέικ, παίρνει μέρος στο χριστουγεννιάτικο τραπέζι και αποθεώνεται από τον Κάρολο Ντίκενς ως σημάδι πλούτου και αφθονίας, στην έξοχη νουβέλα *Χριστουγεννιάτικη ιστορία* (*A Christmas Carol*), όπως εύστοχα παρατηρεί ο Νίκος Μπακουνάκης.²⁹

²⁷ Σωκράτης Πετμεζάς, «Αγροτική οικονομία», στο Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Η Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα. Οι απαρχές 1900-1922*, τ. Α1, Αθήνα 1999, σ. 62.

²⁸ Στο ίδιο, σ. 101 από Alexis Franghiadis, *Peasant agriculture and export trade. Currant viticulture in Southern Greece, 1830-1893*, διδακτορική διατριβή, Φλωρεντία 1990, σ. 20-25.

²⁹ Νίκος Μπακουνάκης, *Πάτρα: Μια ελληνική πρωτεύουσα στον 19ο αιώνα 1828-1860*, Αθήνα 1988, σ. 144-145.

Σταφιδικές κρίσεις κατά τον 19ο αιώνα και η εξέλιξη στον 20ό αιώνα

Μολονότι ο 19ος αιώνας είναι η κατεξοχήν χρονική περίοδος κατά την οποία η καλλιέργεια και το εμπόριο της κορινθιακής σταφίδας γνώρισαν μια συνεχόμενη και αλματώδη αύξηση, το ίδιο χρονικό διάστημα δεν έλειψαν και οι κρίσεις.

Η πρώτη κρίση, που εκδηλώνεται γύρω στο 1850, αποσοβείται λόγω της μειωμένης παραγωγής ως αποτέλεσμα της ασθένειας των αμπελώνων (1851-1857). Κατά την κρίση, το μισό της παραγωγής μένει στις αποθήκες εξαιτίας της ευρωπαϊκής κρίσης που πλήττει το εμπόριο της σταφίδας, άμεσα εξαρτώμενο από την εξωτερική αγορά. Δύο μικροί εμπορικοί οίκοι χρεοκοπούν στην Πάτρα την χρονιά αυτή. Το 1852 εμφανίζεται η «νόσος των αμπέλων» που διαρκεί μέχρι το 1856. Το 1854 χρησιμοποιείται για πρώτη φορά θειάφι για την καταπολέμηση της νόσου, με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Το 1853 η εξαγωγή απορροφά το σύνολο της παραγωγής και μεγάλο μέρος από τα περισσεύματα των προηγούμενων χρόνων.

Η δεύτερη κρίση εκδηλώνεται την τριετία 1875-1878. Το 1875, πάλι μια κρίση υπερπαραγωγής απειλεί τη σταφιδική οικονομία: οι τιμές πέφτουν διεθνώς, απούλητες ποσότητες κορινθιακής σταφίδας συσσωρεύονται στις αποθήκες των εμπόρων και το μέλλον του προϊόντος στη διεθνή αγορά προδιαγράφεται ζοφερό.³⁰ Όμως η καταστροφή των γαλλικών αμπελώνων από φυλλοξήρα την ίδια περίοδο και η αυξημένη ζήτηση της σταφίδας για οινοποίηση σώζουν την ελληνική παραγωγή, αναβάλλοντας την μεγάλη κρίση υπερπαραγωγής για μια δεκαπενταετία. Κατά τη δεκαετία 1880-1890 η γαλλική ζήτηση οδηγεί σε νέα επέκταση της καλλιέργειας στη Δυτική και Νοτιοδυτική Πελοπόννησο και την αύξηση της παραγωγής κατά 40.000 τόνους περίπου. Όμως, στις αρχές της δεκαετίας του 1890 η γαλλική παραγωγή αρχίζει να επανέρχεται στα προ της φυλλοξήρας επίπεδα, με τα νέα -εξ Αμερικής- κλήματα που φυτεύονται. Η ανάκαμψη των γαλλικών αμπελώνων σε συνδυασμό με την επικράτηση των οπαδών του προστατευτισμού και την άνοδο των δασμών έχουν σαν συνέπεια την πτώση της ζήτησης και των τιμών της σταφίδας στη γαλλική αγορά και την έκρηξη μιας κρίσης υπερπαραγωγής.

Η τρίτη και οδυνηρότερη σταφιδική κρίση (1893-1905) συγκλονίζει το 1892-93 την ελληνική οικονομία.³¹ Τον Αύγουστο του 1893 η σταφίδα παραμένει στις αποθήκες αδιάθετη. Καταβάλλονται διάφορες προσπάθειες διάθεσης του προϊόντος. Οι εξαγωγείς στρέφονται σε άλλες αγορές και το 1894 οι εισαγωγές της ελληνικής σταφίδας στην Ρωσία αυξάνονται κατά 50%. Η ρωσική κυβέρνηση επιβάλλει βαρύ φόρο, επειδή η κορινθιακή σταφίδα περιορίζει την χρήση ντόπιων δημητριακών στην απόσταξη. Το 1895-1898 η κυβέρνηση Δεληγιάννη προσπαθεί να

³⁰ Βασίλης Πατρόνης, *Ελληνική Οικονομική Ιστορία. Οικονομία, κοινωνία και κράτος στην Ελλάδα κατά τον 18ο-20ο αιώνα*, ό.π., σ. 83.

³¹ Στο ίδιο, σ. 83.

μειώσει την προσφορά σταφίδας στην Ελλάδα για να εξισορροπήσει τη μειωμένη διεθνή ζήτηση. Επιβάλλει με νόμο το υποχρεωτικό παρακράτημα 15% σε είδος, διοχετεύοντας τις παρακρατούμενες ποσότητες σε χαμηλές τιμές για παραγωγή κρασιού και οινοπνεύματος. Οι προσπάθειες αυτές δεν έχουν ικανοποιητικά αποτελέσματα, όμως το 1900 ο περονόσπορος εξαπλώνεται σε όλη την Ελλάδα, η παραγωγή μειώνεται κατά 2/3 και η τιμή ξαναπαίρνει ανοδική πορεία για πρώτη φορά μετά την τελευταία σταφιδική κρίση. Παρόλα αυτά η κρίση δεν έχει ξεπεραστεί. Σε όλο το διάστημα της κρίσης έχουμε εξεγέρσεις αγροτών σε πολλές σταφιδικές πόλεις, από την Πύλο και τον Πύργο μέχρι το Αίγιο, την Πάτρα και την Κεφαλονιά.

Η τελευταία σταφιδική κρίση συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στο τεράστιο μεταναστευτικό ρεύμα προς στις Ηνωμένες Πολιτείες που κορυφώθηκε στις αρχές του 20ού αιώνα. Από το 1890 μέχρι περίπου το 1920 σχεδόν μισό εκατομμύριο Έλληνες μετανάστευσαν κυρίως στη Βόρεια Αμερική, με την πλειοψηφία τους να προέρχεται από σταφιδοπαραγωγικές περιοχές. Ενδεικτικό είναι ότι στα τοπικά σωματεία στο Σικάγο και τη Νέα Υόρκη στο τέλος του 19ου και αρχές του 20ού αιώνα, η συντριπτική πλειοψηφία μελών προέρχονται από περιοχές της Πελοποννήσου.³²

Οι μεγάλες παραγωγές συνεχίστηκαν μέχρι και μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Όμως από τη δεκαετία του 1970 και μετά η παραγωγή της κορινθιακής σταφίδας ακολουθεί φθίνουσα πορεία, μέχρι και τις μέρες μας.

³² Αλέξανδρος Κιτρούφ, «Υπερατλαντική μετανάστευση», στο Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Η Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα. Οι απαρχές 1900-1922*, τ. Α1, Αθήνα 1999, σ. 123-171. Επίσης βλ. Γιώτα Τουργέλη, *Οι Μπουύκληδες. Έλληνες μετανάστες στην Αμερική και μετασχηματισμοί στις κοινότητες καταγωγής 1890-1940*, Αθήνα 2020, σ. 43.

Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός (ΑΣΟ)

Ο ΑΣΟ έπαιξε ρυθμιστικό ρόλο στην εμπορία της σταφίδας, παράλληλα με τους σταφιδοεξαγωγείς. Συστήθηκε, σύμφωνα με τα γαλλικά πρότυπα, τον Μάρτιο του 1925. Επρόκειτο για αυτόνομο οικονομικά οργανισμό που είχε ως σκοπό τη διαχείριση, συγκέντρωση και διάθεση της κορινθιακής σταφίδας, τη διαχείριση του πλεονάσματος, την παροχή γεωργοοικονομικοτεχνικών οδηγιών προς τους σταφιδοπαραγωγούς και τη λήψη μέτρων για την προστασία τους. Κατά την ίδρυση του είχε ως έδρα την Αθήνα, ενώ το 1953 η έδρα του μεταφέρθηκε στην Πάτρα.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του καθόριζε μια ικανοποιητική τιμή για τους παραγωγούς, τη λεγόμενη «τιμή ασφαλείας». Πολλές φορές, όταν εξασφάλιζε υψηλότερη τιμή από τους εμπόρους, έδινε συμπληρωματικό ποσό στους παραγωγούς. Αυτό λειτουργούσε ως ισχυρό κίνητρο για την καλλιέργεια σταφίδας όχι μόνο για τους σταφιδοπαραγωγούς, αλλά και για άλλους επαγγελματίες που την είχαν ως συμπληρωματικό εισόδημα.

Μία ακόμη συνεισφορά του οργανισμού στην ανάπτυξη της σταφιδοκαλλιέργειας ήταν η δημιουργία του Ινστιτούτου Σταφίδας το 1928 στον Πύργο Ηλείας, το οποίο συνέβαλε καθοριστικά στην τελειοποίηση των τεχνικών παραγωγής, επεξεργασίας και αποξήρανσης του προϊόντος με επιστημονικό τρόπο. Στελεχώθηκε με ειδικούς γεωπόνους και οικονομολόγους και εξέδιδε το περιοδικό «Σταφιδικόν Δελτίον».

Το 1997 ο ΑΣΟ διαλύθηκε και στη θέση του ιδρύθηκε το 1998 μια Ανώνυμη Συνεταιριστική Εταιρεία, με τον διακριτικό τίτλο Σ.ΚΟ.Σ. (Συνεταιριστική Κορινθιακής Σταφίδας), με στόχο να συνεχίσει το έργο του και να αναλάβει τη διαχείριση της τεράστιας περιουσίας του.

Αποδεικτικό παράδοσης ποιοτικής διαλογής του Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού (1971).

Ψηφιακή συλλογή «Διογένεια»

Χρονολόγιο

Σύμφωνα με τον Ιάκωβο Σιγούρο, «η σταφιδάμπελος εισήχθη στην Ζάκυνθο εκ Κορίνθου το 1516».

Η παραγωγή σταφίδας στη Πελοπόννησο φτάνει στα ίδια επίπεδα με τα Επτάνησα, χωρίς να μειωθεί σε απόλυτες τιμές η ποσότητα στα νησιά.

Ιδρύεται η Ανώνυμη Εταιρεία «Ελληνική Οينوποιία» με έδρα την Πάτρα, με σκοπό την αξιοποίηση μέρους του παραγόμενου προϊόντος για τη δημιουργία ανταγωνιστικών οίνων στη διεθνή αγορά.

Ιδρύεται στο Λονδίνο η ελληνική ετερόρρυθμη μετοχική Εταιρεία Ι. Ευσταθίου, Ηλείας και Σια. Σκοπός της η προώθηση του εμπορίου της ελληνικής σταφίδας και των ελληνικών κρασιών.

Αυξάνονται για πρώτη φορά οι εξαγωγές της κορινθιακής σταφίδας στην Αγγλία κατά 50%.

Ξεκινά η μεγάλη άνοδος των εξαγωγών της ελληνικής σταφίδας προς τη Γαλλία. Μέσα σε μόλις έναν χρόνο, οι εξαγωγές προς τη χώρα αυτή αυξήθηκαν κατά έντεκα φορές.

Οι πρόσφατες καλλιέργειες σταφιδάμπελων, που αναπτύχθηκαν κυρίως στην Πελοπόννησο κατά την περίοδο της μεγάλης εξαγωγικής άνθησης της σταφίδας, αρχίζουν πλέον να αποδίδουν στο έπακρο. Η ετήσια παραγωγή σημείωσε αύξηση κατά 60 εκατομμύρια χιλιόλιτρα σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

1516

1847

1858

1862

1865

1878

1888

1340

1830

1854

1860

1863

1873

1880

Πρώτη αναφορά στην κορινθιακή (μαύρη) σταφίδα από τον Ιταλό έμπορο Pegolotti που αναφέρει εξαγωγές της από τα λιμάνια της Κορίνθου και Γλαρέτζας (σημερινής Κυλλήνης).

Το 41,2% της σταφίδας παράγεται στην Κεφαλονιά, το 34,5% στην Ζάκυνθο και το 24,4% στην Πελοπόννησο.

Για την αντιμετώπιση της ασθένειας των σταφιδάμπελων ωίδιο (oidium tuckeris, κοινώς θειαφασθένεια) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά θειάφι με θεαματικά αποτελέσματα, κάτι όμως που ανέβαζε σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα το κόστος παραγωγής.

Η έκταση που καταλαμβάνουν στην Ελλάδα οι καλλιεργούμενες γαίες με σταφιδάμπελους έχει σχεδόν τριπλασιαστεί μέσα στα τελευταία είκοσι χρόνια.

Ξέσπασμα της φυλλοξήρας στη Γαλλία και στην Πορτογαλία. Η ασθένεια τρώει τη ρίζα του φυτού και το ξεραίνει. Ευκαιρία για την ελληνική εξαγωγή σταφίδας.

Εμφανίζονται στην Ελλάδα τα πρώτα χημικά λιπάσματα. Σύντομα η χρήση τους αρχίζει να διadίδεται στις εμπορευματικές καλλιέργειες, φυσικά στα μεγάλα κτήματα. Βαθμιαία εισαγωγή των αδιάβροχων σταφιδόπανων για το άπλωμα ή και το σκέπασμα της σταφίδας στη διάρκεια της αποξήρανσης. Η χρήση τους παραμένει περιορισμένη λόγω της τιμής τους. Τα πανιά αυτά κατασκευάζονται κυρίως στην Τεργέστη στο εργοστάσιο A. C. Basilacopulos.

Για να προστατεύσει τους αμπελώνες από την εξάπλωση της φυλλοξήρας, η ελληνική κυβέρνηση θεσπίζει νόμο που απαγορεύει την εισαγωγή δέντρων, καθώς και κλαδιών ή τμημάτων τους.

Στις Η.Π.Α. θεσπίζεται καθεστώς ατέλειας για την εισαγωγή της κορινθιακής σταφίδας. Την ίδια χρονιά η ελληνική κυβέρνηση υπογράφει εμπορική συμφωνία με τη Γαλλία, η οποία ισχύει έως τον Ιανουάριο του 1892, παραχωρώντας στη γαλλική πλευρά την αποκλειστικότητα των ανασκαφών στους Δελφούς.

Εμφανίζονται οι πρώτες αναφορές στην Ελλάδα για την κατανάλωση της πολύ φθηνής σταφίδας από τον εργατικό πληθυσμό στο Βέλγιο και την Αγγλία. Οι εργάτες την προμηθεύονται από πλανόδιους μικροπωλητές σε μικρά μπαλάκια, δηλαδή πιεσμένη σταφίδα που χωράει σε μια χούφτα.

Ίδρυση Σταφιδικής Τράπεζας με μετόχους σταφιδοπαραγωγούς.

Μετά από συμφωνία με το ελληνικό κράτος, η Τράπεζα Αθηνών ιδρύει την «Προνομιούχο Εταιρεία Προστασίας της Παραγωγής και Εμπορίας της Σταφίδας», γνωστή ως «Ενιαιά». Το υποχρεωτικό παρακράτημα μειώνεται στο 20%. Επιβάλλεται φόρος σε είδος 15% και ασφάλιστρα 7%.

Ίδρυση Ινστιτούτου Σταφίδας στον Πύργο Ηλείας.

Κατάργηση του ΑΣΟ, τον οποίο διadέχεται η Ανώνυμη Συνεταιριστική Επιχείρηση «Συνεταιριστική Κορινθιακής Σταφίδας» (Σ.ΚΟ.Σ.), στην οποία μεταβιβάζεται το 80% της περιουσίας του. Η Σ.ΚΟ.Σ. ιδρύεται στις 9 Δεκεμβρίου 1998, με μετόχους τις Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών των περιοχών που παράγεται η σταφίδα.

1891

1895

1899

1905

1928

1997

1890

1892-93

1896

1900

1925

1934

2018

Υπογράφεται συμφωνία μεταξύ της ελληνικής και της αγγλικής κυβέρνησης για αμοιβαία μείωση των τελωνειακών δασμών. Η Αγγλία μειώνει τον δασμό στη σταφίδα κατά 70%, ενώ η Ελλάδα περιορίζει σημαντικά τους δασμούς για 27 κατηγορίες, περίπου 200, αγγλικών προϊόντων.

Ξεκινάει η αποκλούμενη «σταφιδική κρίση». Μεγάλη μείωση εξαγωγών. Η Ελλάδα πτωχεύει.

Δολοφονική επίθεση του υποδηματοποιού Δημήτρη Μάτσας, ο οποίος είχε μυηθεί στις ιδέες του σοσιαλισμού και του αναρχισμού, στην (σημερινή) οδό Γεροκωστοπούλου κατά την οποία σκοτώνει με μαχαίρι τον τραπεζίτη Διονύσιο Φραγκόπουλο και τραυματίζει τον σταφιδέμπορο Ανδρέα Κόλλα. Στις Αρχές δήλωσε: «Εκτύπησα το κεφάλαιον, όχι τα άτομα»...«είμαι αναρχικός, αναρχικώτατος», επιμένοντας στον πολιτικό χαρακτήρα της ενέργειάς του.

Εμφάνιση περονόσπορου στις καλλιέργειες της Πελοποννήσου.

Ίδρυση Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού (Α.Σ.Ο.), διαδέχεται την «Ενιαιά».

Μεγάλο συλλαλητήριο των αγροτών στο Αίγιο εναντίον του παρακρατήματος και του ΑΣΟ, το οποίο κυλίστηκε στο αίμα από τη χωροφυλακή, με αποτέλεσμα τη δολοφονία των αγροτών Στάθης Μπακόπουλου και Σπύρου Ντρίνα και τον τραυματισμό 19 ακόμα αγροτών.

Η καλλιέργεια της μαύρης (κορινθιακής) σταφίδας εντάσσεται στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.

Αρχαιακά τεκμήρια

Η καλλιέργεια της κορινθιακής σταφίδας, κυρίως στις περιοχές της Βόρειας και Δυτικής Πελοποννήσου, αλλά και στα Ιόνια Νησιά υπήρξε για αιώνες βασικός μοχλός της αγροτικής οικονομίας και κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Η γεωμορφολογία της περιοχής, με τις ασβεστούχες πλαγιές και το ήπιο κλίμα, ευνόησε την ανάπτυξη ποιοτικού προϊόντος, ενώ η μαύρη σταφίδα μετατράπηκε σε μονοκαλλιέργεια στρατηγικής σημασίας από τον 19ο αιώνα.

Χάρτης της Ελλάδας και των Ιονίων Νήσων, J. Arrowsmith (Λονδίνο, 1844). Απόσπασμα με επίκεντρο την Πελοπόννησο και τα Ιόνια Νησιά.

Χαρτογραφικό τεκμήριο του John Arrowsmith, το οποίο αρχικά δημοσιεύθηκε στις 15 Φεβρουαρίου 1842 στο Λονδίνο και επανεκδόθηκε το 1844. Απεικονίζει τον ελληνικό χώρο και τα Ιόνια Νησιά. Ο χάρτης περιλαμβάνεται στον London Atlas of Universal Geography. Διαστάσεις: 61 X 50 εκ.

29 Ἀγούστιν.

Ὁ Κιευταχὴς ἐμπεδισμένος ἀπὸ τὸ νὰ προειδοῖσιν καὶ ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὰς μεταῦ τῶν Τουργικῶν ταραχῶν, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὰς Θήσας καὶ Λιβαδίου εἰς Ἰωάννινα, ὅπου εἶναι πιθανὸν ὅτι δὲν ἴδεν τὸν δευτὴν, καὶ ἀν' αὐτοῦ ἔμεινε διεικτὴς τῶν κατὰ τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Εὐβοίαν στρατευμάτων ὁ Κερυστινὸς Ὁμπερσας. Οἱ περὶ ἐνὸς ἡμέρας τῶν Τούρκων ἀποστελλόμενοι στρατιῶταί μας ἐπεχώρησαν ἕως εἰς τὰς Θήσας καὶ ἐπύρην τοῦ ἰδίου Κιευταχῆ ἐξήκοντα καμήλους ἀπὸ τῆ μέσου τοῦ στρατοπέδου του. Τοῦτο ἐτάραξε τόσο τὸν Σερασκέρη, ὥστε εὐθὺς ἀπεκεφάλισεν εἰκοσιπέντε αἰχμαλώτους χιτιστιανούς καὶ ὅλους τοὺς φύλακας τῶν καμήλων. Τὴν 24 τοῦ τρέχοντος ἐκτέλεσαν οἱ ἡμέτεροι τὸν φυλάττοντας τὰ πλοῖμα τοῦ Σερασκέρη καὶ ἐπύρην 4000 πρόβατα· ἀλλ' ἐν σῶμα Τουργικῶν ἱππικῶν ἔλθον εἰς βοήθειαν τῶν φυλάττοντων τὰ πλοῖμα Τούρκων ἠνάγκασε τοὺς ἡμέτερους νὰ ἀναχωρήσουν, ἀπὸ ἑωσταν 100 πρόβατα φονεύσαντες ἰκανούς ἵππους καὶ ἕνα μῖπιν.

Περὶ τῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος μηνὸς γενομένων εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Πάτρας μαχῶν λαβόντες ἡδὴ αξιωματικὴν περιγραφὴν, τὴν κοινοποιούμεν.

Τὴν 26 προῖφάσαντες οἱ ἐχθροὶ ἐσκήνωσαν πλησίον τοῦ ἐν Καρκαριῷ στατοπέδου μας, τέσσαρες ἡμίσι καμάδες ὅστις ἵππους καὶ πεζοὺς τακτικοὺς καὶ ἀτακτοὺς, καὶ κατὰ τὴν 6 ὥραν ἐκινήθησαν καθ' ἡμῶν ὁρμήσαντες πρὸς τὸν ἄλλον τινὲς τῶν ἱππῶν καὶ πεζῶν εὐρόντες δὲ τὴν πρὸς τὸν ἀντίστασιν παρ' ἡμῶν, ἀπὸ ἐφονεύθησαν εἰκοσι καὶ ἐπληρώθη καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ τοῦ Ἀχμεὶ πασα, ἀδύνατος περὶ ἡμῶν μίαν φάλαγγα τακτικῶν καὶ ἀτάκτων ἀνεχώρησαν ἐκ τὸν τὸ ἐσπέρας εἰς τὰς σκηνὰς τῶν. Τὴν 27 ἐπαύριον, 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου ἐκινήθησαν πανστρατιῇ καθ' ἡμῶν στήσαντες ἀπέναντι ἡμῶν καὶ δύο κανόνια, καὶ μετὰ τὸν συνῆθη βαρβαρικὸν ἀλλοτρίων ὥρμησαν πανταχόθεν εἰς τὰ ὀχυρώματά μας καὶ ἤλθον τόσο πλησίον, ὥστε καὶ μετὰ τοὺς λίθους ἐφόνευσαν αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες. Ἀντισχόντες δ' ἰκανοὶ ὡραὶ οἱ ἐχθροὶ εἰς τὸ ἀδιάκοπον πῦρ τῶν ἡμετέρων ἠναγκάσθησαν τέλος νὰ τρέψωσι τὰ νῦτα καὶ νὰ φεύγωσι πολλὰ ἀτάκτως· οἱ δὲ Ἕλληνες τοὺς ἐδίωξαν, φονεύοντες ἐξ αὐτῶν, ἕως εἰς τὸ στρατόπεδόν των. Περὶ τῆς 7 ὥρας πάλιν οἱ ἐχθροὶ συσσωματώνοντες ὥρμησαν καθ' ἡμῶν, ἀλλ' ἡ ἐκπαιδεία των δὲν ἔγενεν εὐτυχέστερα τῆς πρώτης. Ἰδόντες δὲ ὅτι μετὰ τὰς ἐφάδων των δὲν κατορθύνουν τίποτε ἐτάχθησαν περὶ ἡμῶν μίχρη τουφεκίου βολῆς καὶ ἤρχισαν νὰ μάς πολυμῶσι μετὰ τὰ κανόνια, ῥίψαντες καθ' ἡμῶν ὅλοι τῶν δυνάμεων τοῦ ἡλίου ἐκατὸν εἰκοσι βολὰς. Σκότους δὲ γενομένου ἐπαυσεν ἡ μάχη ἐκατέρωθεν. Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληρώθησαν ἐκ μὲν τῶν ἐχθρῶν τριακίσιοι εἰκοσι τακτικοὶ καὶ ἀτακτοὶ, ἐν δὲ καὶ τὰς σημαντικὰς αξιωματικὰς τῶν τακτικῶν. Ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων τρεῖς μόνον ἐφονεύθησαν καὶ δεκα ἐπληρώθησαν.

Μετὰ τὴν μάχην ἡμεῖς μὲν ἐστρατοπεδεύσαμεν εἰς Πετσάκου, δύο ὥρας μακρὰν τῆς εἰρημένης θέσεως· οἱ δὲ ἐχθροὶ διασκορπισθέντες ἀπὸ χωρίον εἰς χωρίον εἶχον φθάσει εἰς Βοστίτσαν συνάγοντες τὰ ὀλίγα λείψανα τῶν σταφίδων. Εἰδοποιηθέντες δὲ ἀπὸ τὰς ἐν Βοστίτσα σκοπίας μας ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ Βοστίτσης ὑπῆγαν ὅλοι εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Διακοπτοῦ κἀκείθεν διευθύνοντο πρὸς τὴν Ἀκράταν, μετέδωκεν καὶ ἡμεῖς εἰς Διακοπτοῦν μεθ' ἑλόν τοῦ στρατεύματος. Ἀμα δὲ μᾶς ἐνόησαν αἱ σκοπιαὶ τῶν ἐχθρῶν, ἀπισθοδρόμησαν ἀμέσως εἰς Βοστίτσαν. Μ' ἔλθον ὅτι δ' οἱ εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Διακοπτοῦ εὐρέθεντες ἡμέτεροι ἦσαν πολλὰ ὀλίγοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν, ἀντεστάθησαν ὅμως κατ' αὐτῶν δύο ὥρας μόνον.

Ὁ Ἀρχιστράτηγος ἐπήνεσε τὴν κατὰ τὰς μάχας ταύτας λαμπρὰν διαγωγὴν τῶν στρατηγῶν Πλαπούτα, Μελετωπούλου, Πετιμεζῆ, Χ Φωτομάρα, Μερτσέλη, Παπανίκα καὶ Γ Χελιώτου.

Εἰς αὐτὰς τὰς μάχας ἔχασεν ὁ ἐχθρὸς τρεῖς σημαίας, καὶ ἐφονεύθησαν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν αὐτομόλων, ὑπὲρ τοὺς 700, ἐξ ὧν ἦτο 16 αξιωματικοί, εἰς πυρρομηχανικὸς καὶ εἰς σημαντικὸς αξιωματικὸς τοῦ Ἰσραήμ πασα.

Περὶ τῆς εἰς τὸν 31 Ἀγρὸ τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος ἀναφερομένης μάχης, συμβάσης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀγούστου εἰς τὰ βεσβάνια τοῦ Λευταρίου, ἔχομεν ἤδη αξιωματικῶς τὴν βεβαίωτητα ὅτι οἱ ἡμέτεροι οἱ κτυπήσαντες τότε τοὺς Τούρκους, εἰς τὴν ἐκείθεν διάδοσιν των καὶ φονεύσαντες ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους πενήντα, ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐθελίαν τοῦ ἀνδρείου στρατηγοῦ Νικητῆ Σιαματοπούλου, ὅστις εὐρίσκεται καὶ τώρα κατ' ἐκείνη τὰ μέρη ἐπὶ κεφαλῆς ἰκανοῦ στατεύματος.

Τὸν ἐξῆς κατάλογον ἔχομεν ἀπὸ ἀξιόπιστον μέρος ἐξ Ἀλεξανδρείας.

Κατάλογος τῶν Τουργικῶν πολεμικῶν πλοίων, τὰ ὅποια ἀνεχώρησαν τὴν 24 Ἀγούστου ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας διὰ τὴν Ἠλεποπόλιν.

2 δίκροτα.

1 φρεγάτα κανονίων 64

3 60

2 50

3 44

20 κερδέτλαι ὑπὸ 18 ἕως 24 κανονίων.

15 βράκια καὶ γολέτλαι ἀπὸ 8 ἕως 22 κανονίων.

4 πυρπολητήρια.

5 Ἀσπριακά φορητὰ.

31 Τουργικά.

ὅλον 89.

Πάσαν 25 Ἀλεξανδρείας ἔτι δ' αὐτοῦ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου Μουχαρμισης πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως

«...συνάγοντες τα ὀλίγα λείψανα των σταφίδων»: Ἡ σταφίδα στη δίνη της Ελληνικῆς Επανάστασης

Απόσπασμα ἀπὸ τὴ Γενικὴ Εφημερίδα τῆς Ἑλλάδος, 7 Σεπτεμβρίου 1827, το ὁποῖο ἀναφέρεται σὲ στρατιωτικὴ ἐπιχείρηση στὸν Μοριά. Μετὰ τὴ μάχη, οἱ ἐχθρικές δυνάμεις εἶχαν διασκορπιστεῖ ἀπὸ τα χωριά καὶ κατέφυγαν στὴ Βοστίτσα (σημερινὸ Αἴγιο), «συνάγοντες τα ὀλίγα λείψανα των σταφίδων».

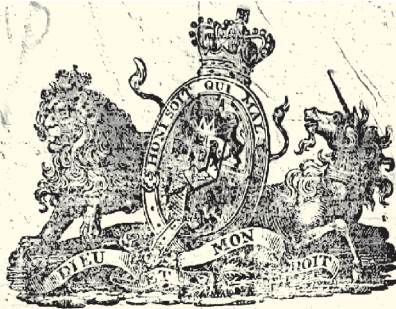
Ἡ ἀναφορά αὐτὴ μαρτυρεῖ τὴ ζωτικὴ σημασία τῆς σταφίδας ὡς πολυτιμὸν προϊόντος καὶ τροφίμου στὴ διάρκεια τοῦ Αἰώνα.

Βιβλιοθήκη Βουλῆς των Ἑλλήνων

Κορινθιακή σταφίδα.

Χαρακτικό από το έργο *Le Jardin fruitier* (Ο κήπος με τα φρούτα), 1821, L. Noisette. Hortalia, Γαλλία

STATI UNITI DELLE ISOLE JONIE.
IN SENATO.

RISOLUZIONE del 21 Agosto 1819.

In addizione della Risoluzione 3o Luglio 1819.

È dichiarato quanto segue.

Art. 1.º Nelle Isole di Cefalonia, Zante, ed Itaca, i conti Viglietti di Seraglia di Uva Passa e di Olio continueranno ad avere pieno corso, come per il solito.

Art. 2.º Così pure è dichiarato che in tutti questi Stati i Viglietti di prestito all'esibitore, tra individui non negozianti sono egualmente autorizzati, e riconosciuti legali, purchè sieno in essi espresse le condizioni marcate nell'articolo Settimo della Risoluzione 3o Luglio 1819.

Art. 3.º I Reggenti di questi Stati faranno eseguire ed osservare da chi spetta le disposizioni addizionali comprese in questa Risoluzione, che sarà stampata, e promulgata.

Approvata.

BARON THEOTOKY.

SIDNEY G. OSBORNE
Segretario del Senato
pel Dip. Gen.

FREDERICK ADAM,
L. A. C. pro tempore.

Per Com. di SUA ECCELLENZA,
SIDNEY G. OSBORNE
Segret. Int. del Lord Alto Commiss.

ΕΝΩΜΕΝΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΙΟΝΙΚΩΝ ΝΗΣΩΝ.
ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ τῶν 21 Αυγούστου 1819.

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς Ἀποφάσεως τῶν 30 Ἰουλίου 1819,
Δηλοῦνται τὰ ἑξῆς:

Ἀρ. 1. Αἱ ἔγγραφαι χειρῶν ομολογίαι αἱ ἐνὶ λαοῖς αἱ περὶ Σεράλιας, ἢ τοὺς Μαγαζίους Σταφίδος καὶ Ἀπὸς, θέλει εἶναι ἰσχυρὰν νὰ ἔχουσιν ὅλην τὴν πύξιν, καθὼς καὶ πρότερον ἐκινεῖτο, εἰς τὰς Νήσους τῆς Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, καὶ Ἰθάκης.

Ἀρ. 2. Δηλοῦνται πρὸς τῆς αἰς ὅλον τὸ Κράτος τὰ αἱ περὶ δανείων ομολογίαι, μὴ τὸ — πρὸς τὸν προσφετῆν τοῦ παρόντος, — μεταξὺ ἀνθρώπων, οἵτινες νὰ μὴ εἶναι Πραγματευταί, εἶναι ἐπίσης ἐπικυρωμένοι, καὶ ἐγνωρίζονται νόμιμοι, φέροντες μόνον νὰ διαλαμβάνουσι τὰ ὅσα σημαίνει εἰς τὸ Ἐξέσποντον Ἀρθρον τῆς Ἀποφάσεως τῶν 30 Ἰουλίου 1819.

Ἀρ. 3. Οἱ Ὑπαρχοι τοῦ Κράτους τῶν θέλου διατάξαι νὰ ἐκτελεσθῶσι, καὶ νὰ παραφυλάττωνται ἀπὸ ὅσας αἰτήσεις αἱ ἐκ προσθήκης διαταγαὶ, ἥτις διαλαμβάνει ἡ Ἀπόφασις αὕτη, ἥτις θέλει τυπωθῇ καὶ δημοσιεῖται.

Επικυρωθῆκεν

ΒΑΡΟΝ ΘΕΟΤΟΚΗΣ.

ΣΙΑΝΗΣ Γ. ΟΣΒΟΡΝΗΣ
Ο ἔξ Ἀπὸς τῆς Βουλῆς εἰς τὴν
Γενικὴν Διαβίβασιν.

ΦΕΔΕΡΙΚΟΣ ΑΔΑΜ

Ο πρὸς καὶ τὸν Α. Μ. Α.
Κατ' ἐπ. τῶν ΑΥΤΟΥ ΕΞΟΥΧΗΤΩΣ,
ΣΙΑΝΗΣ Γ. ΟΣΒΟΡΝΗΣ
Ο πρὸς καὶ τὸν ἐξ Ἀπὸς τῶν Απὸς Μέν. Ἀρχ.

ΔΑΔΙΑ ΥΠΕΡΤΕΡΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΙΣΑ.

ΚΟΡΦΟΙ, ΕΝ ΤΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΔΗΟΙΚΗΣΕΩΣ.

Απόφαση της Γερουσίας του Ενωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων της 21ης Αυγούστου 1819, η οποία επιβεβαιώνει τη συνεχιζόμενη ισχύ των χρεωστικών ομολογιών (biglietti) που εκδίδονταν από τις σεράγιες, δηλαδή τις επίσημες αποθήκες παραλαβής και διακίνησης της σταφίδας στα νησιά Κεφαλονιά, Ζάκυνθος και Ιθάκη. Το μέτρο αυτό διασφάλιζε τη σταθερότητα του εμπορίου της σταφίδας, αναγνωρίζοντας τη λειτουργία των σεραγιών ως θεσμοθετημένων μηχανισμών οικονομικής συναλλαγής και εξόφλησης, σε μια περίοδο όπου η σταφίδα αποτελούσε ήδη κρίσιμο εξαγωγικό προϊόν των νησιών.

Συλλογή-Αρχείο Λεωνίδα Ζώη
/ Γενικά Αρχεία του Κράτους
– Τμήμα Ζακύνθου

Αριθ. Α΄

ΠΡΑΞΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Εκδοθίσαν κατά τὸ 16.ον Ἀρθρον, 3.ου Τμήματος, 2.ου Κεφαλαίου τοῦ Χάρτου τοῦ Πολιτεύματος τῶν 1817, διὰ τῆς οὗσις ἐξηγῆται ἡ ἀληθὴς ἐννοία τοῦ 1.ου Ἀρθρου τῆς 47.ης Πράξεως τῆς Πέμπτης Γερουσίας.

Κορφοί, 22 Αυγούστου 1835 Ε. Ν.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν Νῆσον τῆς Ζακύνθου ἰδοσκον περιστατικὰν ἑρμηνείαν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ 1.ου Ἀρθρου τῆς 47.ης Πράξεως τῆς Πέμπτης Γερουσίας, διὰ τῶν οὗσις καταργουμένη ἀνεξαιρέτως καὶ ἀραιροῦνται ἀπὸ τῶν 33.ην Πράξιν τῆς Τετάρτης Γερουσίας, καὶ ἀπὸ τὴν 21.ην τῆς Πέμπτης τὰ Ἀρθρα 1 καὶ 4, « ὅπως ἕκαστος δύνανται νὰ κρατῇ Κλειόμεν διὰ τὴν περκαταχθεῖσιν τῆς Διανοσταφίδος » διὰ τοῦτο, ἐκ τῆς ἀναβολῆς τῆς Γερουσίας, κατὰ τὴν ἐννοίαν τοῦ 16.ου Ἀρθρου, 3.ου Τμήματος, 2.ου Κεφαλαίου τοῦ Χάρτου τοῦ Πολιτεύματος, τῇ ἰσχύσει τῆς Αὐτοῦ Υὑλοτικῆς τοῦ ΠΡΟΕΔΡΟΥ, καὶ τῆς Ἐκτελεστικῆς ΒΟΥΛΗΣ, καὶ τῇ ἰσχύσει τῆς Αὐτοῦ Εἰσργήτου τοῦ ΔΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΡΧΟΜΟΤΟΥ τοῦ Προστίτου ΒΑΣΙΛΕΥΣ, νομοθετοῦνται καὶ διατάσσονται τὰ ἑξῆς.

Ἀρθ. 1. Τὰ ἄρθρα 1.ον καὶ 4.ον, δυνάμει τῆς 47.ης Πράξεως τῆς Πέμπτης Γερουσίας, καταργουμένη καὶ ἀραιροῦνται τούτων ἀπὸ τὴν 33.ην Πράξιν τῆς Τετάρτης Γερουσίας, ἡμερολογημένη τὰς 27 Μαΐου 1833, ὅσον ἀπὸ τὴν 21.ην Πράξιν τῆς Πέμπτης Γερουσίας, ἡμερολογημένη τὰς 5 Αυγούστου 1834.

Ἀρθ. 2. Ἡ παρούσα, ἥτις καθιστᾷ οὐδὲν πᾶν ἑναντίον διατάγμα καὶ διαταγήν, θὰ μεταφρασθῇ, τυπωθῇ καὶ δημοσιευθῇ πρὸς γνῶσιν πάντων.

Χωρίον.

Ἐγὼ Προστίτος

N.º K

ATTO DEL GOVERNO.

Emesso giusta l' Art. 16.º, Sez. 3.ª, Cap. 2.º della Carta Costituzionale del 1817 per dichiarare il vero senso dell' Art. 1.º dell' Atto 47.º del 5.º Parlamento.

Corsica, il 22 Agosto 1835.

PREAMBOLO.

Stantechè si è data nell' Isola di Zante una interpretazione restrittiva alle disposizioni dell' Art. 1.º dell' Atto 47.º del Quinto Parlamento, per le quali sono indistintamente soppressi, e vengono levati dagli Atti 33.º del Quarto Parlamento e 21.º del Quinto gli articoli 1.º e 4.º, « ad effetto che possa cadauno » tenere serraglia per il deposito della passolina »; Viene perciò, durante la vacanza del Parlamento, a tenore dell' Art. 16.º, Sez. 3.ª, Cap. 2.º della Carta Costituzionale, coll' Autorità di Sua Altezza il PRESIDENTE e del Prestantissimo SENATO, e coll' approvazione di Sua Eccellenza il LORD ATTO COMMISSARIO del SOVRANO Protettore, statuito e dichiarato quanto siegue:

Art. 1. Gli articoli 1.º e 4.º sono, in virtù dell' Atto 47.º del Quinto Parlamento, soppressi e levati tanto dall' Atto 33.º del Quarto Parlamento, in data 27 Maggio 1833, quanto dall' Atto 21.º del Quinto Parlamento, in data 5 Agosto 1834.

Art. 2. Il presente, che rendo nullo ogni contrario Regolamento od ordine, sarà tradotto, stampato e pubblicato, a comune intelligenza.

Ἰλαβη τῆς ἀνωθεν τῆς

καὶ τὴν ἐκδόσαν εἰς τὸν Φόρον διὰ κοινῆς ἰδέουσι.

Πράξη της Κυβερνήσεως του Ενωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων (22 Αυγούστου 1835), με την οποία καταργούνται τα άρθρα 1 και 4 της 33ης Πράξης της Τετάρτης Γερουσίας, που προέβλεπαν την παρακράτηση ποσού για την αποθήκευση της σταφίδας στις επίσημες σεράγιες. Η νομοθετική αυτή ρύθμιση αντανάκλα την αναδιάρθρωση του πλαισίου διαχείρισης της εμπορίας της σταφίδας, σε μια περίοδο κατά την οποία το προϊόν αυτό είχε αποκτήσει καίριο ρόλο στην οικονομία των Ιονίων Νήσων και καθιστούσε επιτακτική την επανεξέταση της κρατικής παρέμβασης.

Συλλογή-Αρχείο Λεωνίδα Ζώη/
Γενικά Αρχεία του Κράτους -
Τμήμα Ζακύνθου

x 155^a

Διατριβή περὶ τοῦ φέου τοῦ προφυλάττειν τὴν
σταφίδα ἀπὸ τῆς βροχῆς εἰς τὰ ἀλώνια.

Ὅσαυτ' ἔκρινεν τὴν τὸ κῆμα τῆς ἔχνης, καὶ τῶν ἱόντων αὐτῶν
νότον, ^{ἐκείνη} ἀναγκάζεται νὰ φεκορῇ, ὅτι αἱ φύσεις ἐκτρέφον ἐν αὐταῖς
ἀφ' ὧν πενήματα προϊόντα, τὰ ὅποια ἐχρὶς χρυσοῦν τοὺς ~~ἐκτρέφον~~
χρῶς. Γενήματα, οἶνος, ἔλαιον, σταφὶ καὶ ποικιλίᾳ ἄλλ' ἀπ' αὐτὰ εἶναι
αἱ ἀσθενεῖς τοῦ ἔχνης, καὶ διὰ μέσου αὐτῶν τόσα ἄλλα προϊόντα ἐν τα-
φῶν βορμητικῶν, τὰ ὅποια ἔρχονται ἐν τῷ ἐνδόντι ἀπὸ τῶν λοιπῶν νότον.
^{ἀποδοθέν} ~~ἀποδοθέν~~ ^{ἀποδοθέν} ~~ἀποδοθέν~~ οἱ κόποι τοῦ καὶ ἡ κατὰ τὴν τῆς ἐχνης τοῦτον τοῦ
ἐξ ὧν, μὴ μόνον ἐκτρέφεται παντοῦ ἀνθρώπου διὰ τοιαύτης ἀνέχουσιν / καὶ τούτο,
ἀποδοθέντες εἰς ἀνδοπροαίρετον ἔδοι. Ἡ ἀνέχουσιν αὐτῶν ἡ ἐχνης αὐτῶν,
ἂν ὁ ἀνθρώπος εἴη περισσεύειν προσοχὴν εἰς τὸ νὰ τεχνικῶς παντοῦ
φύσιν, καὶ ^{νὰ} ~~προφυλάττειν~~ ἀπὸ κατὰ τὴν τὰ ἀξιοφόρα αὐτοῦ προϊόντα.
Τούτο τὸ ἔκρινεν ἔχει τὴν περὶ τῶν προϊόντων ἐν τῇ τῆς ~~προφυλάττειν~~
παφίᾳ, ἀγαθὴν ἴσιν καὶ παρὰ ποτὶ διὰ τῆς σταφίδας ἰδιαιτέρως. ὁ ἄρτος
οὗτος εἶναι ἀξιοφόρος διὰ τοὺς μικροὺς, ἀξιοφόρος διὰ τῆς ποικιλίας. Ἰδοὺ ~~ἀποδοθέν~~
γενήματα περὶ τούτων εἶναι τὴν περιγραφήν, ὁ ἔκρινεν, καὶ ἄλλον ποτὶ
προγενέστερον συγγραμμῶν. « διὰ τῆς ^{ἀποδοθέν} ~~ἀποδοθέν~~ τῆς τούτου, ἔχει αὐτοῖς (καὶ ἐν τῇ)
προδοθέν Πιχλοῦτοντον Κερχαλιάντα καὶ Βάσιον) ἀνέχουσιν διὰ τῆς ἔχνης
καὶ προσοχὴν Νῦτον χρυσῶν, διότι ἔρριπον τοὶ φέουτον τὰ εἰσάγον ἐν αὐτῶν
τῶν ποικιλίαν ἔκρινεν ^{τὴν} ~~ἀποδοθέν~~ ^{ἀποδοθέν} ~~ἀποδοθέν~~ τῆς τούτου, τῶν ὁποίων τοὶ ^{ἐκτρέφον} ~~ἐκτρέφον~~ εἶναι

Χειρόγραφο κείμενο των Χαράλαμ-
που και Γεωργίου Τυπάλδου με
τίτλο «Διατριβή περὶ τοῦ τρόπου
τοῦ προφυλάττειν τὴν σταφίδα
ἀπὸ τὴν βροχὴ εἰς τὰ ἀλώνια».
που ἀφορὰ τὴν προστασία τῆς
απλωμένης πρὸς ἔξαρσην σταφίδας
ἀπὸ τὴς αὐφνίδες βροχοπτώσεις. Το
ἐγγράφον ἐντάσσεται στὴν πλούσια
αρχαϊκὴ παρακαταθήκη τῶν οικο-
γενειῶν Τυπάλδου καὶ Ιακωβάτου
τῆς Παλικῆς, οἱ ὁποῖες μετὰ τὴ
διάσπαση τῆς αρχικῆς βαρονίας,
διατήρησαν σημαντικὴ κτηματικὴ
περιουσία καὶ στράφηκαν στὴν
εμπορικὴ ἐκμετάλλευση τῆς κο-
ρινθιακῆς σταφίδας. Ἡ διατρι-
βὴ τεκμηριώνει τὴν ἐγνοία τῶν
μεγαλοκτηματιῶν ὅχι μόνον γιὰ
τὴν παραγωγή, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν
προστασία τῆς σοδειᾶς σὲ ὅλα τὰ
στάδια τῆς καλλιέργειας, ἰδίως σὲ
περιοχὲς με ἀνέξημένη υγρασία
καὶ κίνδυνον βροχοπτώσεων. Το
κείμενο φέρει ἐντόνα τεχνικὸ καὶ
πρακτικὸ χαρακτῆρα καὶ συνιστᾶ
μία ἀπὸ τὴς πρώιμες ἐγγράμματες
καταγραφὰς ἀγροτικῆς τεχνολογί-
ας στὴν Κεφαλονιά.
Ἡ ἀρχαϊκὴ τοῦ διατήρηση οφεί-
λεται στὴ συγκρότηση καὶ μελέτῃ
τοῦ Ἀρχείου Τυπάλδων-Ιακωβάτων
ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Κωνσταντῖνο
Γ. Μπόνη το 1970.

Αρχεῖο των Οἰκῶν Τυπάλδων-Ια-
κωβάτων / Ιακωβάτειος Δημόσια
Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Ἀγίου

Πίναξ δι' τιμὰς δι' εὐχρίων 1^η δι' Επαρχίον ἀγρῶν σταφιδόκαρπον ἀπὸ 5^{ης} Σεπτεμβρίου 1839, μέχρι 24^{ης} Νοεμβρίου 1841

Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	1.	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	20.00
Rankin James	2.	Rankin James	21.
Ιω. Ζουδά Λιερῶν	2.00	Ιλίου	21.00
Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	3.	Χοῖδα Τροαστρίου	22.
Μανάρια ἀγγέλου	4.	Rankin James	23.00
Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	4.00	Ιλίου	23.
Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	5.	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	23.00
Rankin James	5.00	Χοῖδα Τροαστρίου	24.
Ιλίου	6.	Χοῖδα	25.00
Χοῖδα Τροαστρίου	7.	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	26.00
Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	8.	Μανάρια ἀγγέλου	27.
Μανάρια ἀγγέλου	8.00	Ιλίου	28.
Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	9.	Χοῖδα Τροαστρίου	28.00
Rankin James	10.	Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	29.
Ιλίου	11.	Κεας Πάφου	30.00
Χοῖδα Τροαστρίου	11.00	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	31.
Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	12.00	Χοῖδα Τροαστρίου	31.
Ιλίου	13.	Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	32.
Ιλίου	13.00	Rankin James	33.
Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	14.	Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	33.00
Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	15.00	Μανάρια ἀγγέλου	34.00
Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	16.00	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	35.
Rankin James	16.	Ιλίου	35.00
Ιλίου	16.00	Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	36.00
Μανάρια ἀγγέλου	17.00	Μανάρια ἀγγέλου	37.
Χοῖδα Τροαστρίου	18.	Rankin James	37.00
Μανάρια ἀγγέλου	18.00	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	38.
Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	20.	Ιω. Ζουδά Λιερῶν	38.00

1

Πίναξ δι' τιμὰς δι' εὐχρίων 2^η δι' Επαρχίον ἀγρῶν σταφιδόκαρπον ἀπὸ 30^{ης} Σεπτεμβρίου 1841 μέχρι 6^{ης} Μαρτίου 1844

Χανίου	1	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	38.00	
Ιλίου	1	Χοῖδα Τροαστρίου & ἀδελφῶν	9.	
Ιλίου	1.00	Μοσσοῦ ἀγγέλου	9.	
Χοῖδα	2 ^η Κορινθίων & ἀδελφῶν	1.00	Καταμάκια Τροαστρίου	9.00
Ρομμένο	ἀγγέλου & ἀδελφῶν	2.	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	9.00
Χανίου	Μοσσοῦ & οὐνφόρια	2.	Ιλίου	10.
Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	2.00	Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	10.	
Ρομμένο	ἀγγέλου & ἀδελφῶν	2.00	Χανίου	10.00
Ρομμένο	ἀγγέλου & ἀδελφῶν	2.00	Ιλίου	11.
Ιλίου	3.	Κεας Πάφου	11.	
Rankin	3.00	Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	11.00	
Χανίου	Μοσσοῦ	4.	Χοῖδα Τροαστρίου	12.
Χοῖδα	σταφίδες	4.	Χανίου	12.
Χανίου	Μοσσοῦ & οὐνφόρια	4.00	Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	12.00
Ιλίου	Ιλίου	4.00	Βασιλάκη Μοσσοῦ & οὐνφόρια	13.
Μανάρια	ἀγγέλου	4.00	Χοῖδα Μοσσοῦ & οὐνφόρια	13.
Ιλίου	Ιλίου	5.	Ιλίου	4.
Ιλίου	Ιλίου	5.	Ρομμένο	4.
Ιλίου	Ιλίου	5.00	Ιω. Ζουδά Λιερῶν	14.00
Αβραμίδης ἀδελφῶν	6.00	Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	14.00	
Μανάρια	ἀγγέλου	6.	Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	15.
Ιλίου	Ιλίου	6.	Ρομμένο	15.
Χανίου	Μοσσοῦ & οὐνφόρια	6.	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	15.00
Ιλίου	Ιλίου	6.00	Ρομμένο	16.
Ιλίου	Ιλίου	6.00	Χανίου Μοσσοῦ & οὐνφόρια	16.
Μανάρια	ἀγγέλου	6.00	Κεας Πάφου & οὐνφόρια	16.00
Ιλίου	Ιλίου	7.	Ρομμένο ἀγγέλου & ἀδελφῶν	17.
Ιλίου	Ιλίου	7.	Ιλίου	17.
Ιλίου	Ιλίου	7.00	Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	17.00
Χοῖδα	2 ^η Κορινθίων & ἀδελφῶν	8.	Ρομμένο	18.
Πατὰ Δ ^{ον} Τροαστρίου	8.	Ιλίου	18.	

Δύο σελίδες από το Βιβλίο του Επάρχου Παλικής που καταγράφουν με λεπτομέρεια τις ημερήσιες αγοραπωλησίες σταφιδόκαρπου κατά την περίοδο της Επτανήσου Πολιτείας, μεταξύ 1839 και 1844. Ο πρώτος πίνακας καλύπτει το διάστημα 5/9/1839 έως 24/11/1841 και ο δεύτερος από 30/11/1841 έως 6/3/1844. Η καταγραφή περιλαμβάνει το όνομα του παραγωγού ή μεσολαβητή, την ποσότητα και την τιμή πώλησης, στοιχείο που τεκμηριώνει όχι μόνο την ένταση της παραγωγής και διακίνησης της σταφίδας στην περιοχή, αλλά και τη δομή του τοπικού εμπορίου, τους δρώντες και τις συναλλακτικές τους πρακτικές.

Αρχεία 16ου-19ου, Διοικητικά / Ιόνιο Κράτος / Επαρχείο Κεφαλληνίας - Εγχώριο Συμβούλιο και Έπαρχος / Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Κεφαλληνίας

Δύο τριτάτο 1842

is still on
the moon -

Γενικά Αρχεία του Κράτους -
Τμήμα ΓΑΚ Αιγιαλείας, Αίγιο

Οι υπογραφεύμενοι παρόντα μέλη της ομάδας του ενοπλίου του Κερίου
Χρηστάτου Τρόπου, οπισθοπομπών δια του παρόντος εις αγροτική αποθεσάφισιν
της υπογράφ. Συμβολαιογραφικής ομάδας οπισθοχρόνους του 10 Μαρτίου του
χρυσού του σαρανταεπταίου έτους ενόψει του Συμβολαιογράφου Αδωνά-
κειου Δ. Τροσάρου,

- α) Έξι κα' εις το συμβούλιον αυτό' επαναλαμβανόμενα γραμμάτια εν δραχμή
102.96 κα' 89/100 κα' ενοχάσμεν προς το' αγοραστήν Κερίον Β. Μαρίνον υπό
του ιδίου κα' της αρραβωνιστικής του και εὐθύμουν, σύμφωνα με το' ε-
ρρωγ. του υπό 26 Μαρτίου 1838 υπό αριθ. 7745 Β. Διατάγματος, διότι υπό του 1.
2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178.

N. *716* del Giornale.
12 *113*.

L'Imperiale Regio Magistrato
 residente nella fedelissima Città

Centrale di Sanità Marittima
 e Porto-Franco di Trieste

Fa piena ed indubitata Fede, che questo porto e questa provincia sono (Addio lodato) sani e liberi d'ogni minimo sospetto di qualsiasi mal contagioso, e partendo da qui in libera pratica lo *Stoner* di Bandiera *olandese*, nominato *Industrie* della portata di tonnellate *213*, diretto dal Capitano *J. B. di Boer*, con l'equipaggio di persone *otto* Passeggieri *persone* in tutto Persone *nove* Nro. *9*, esso capitano compreso *carico una partita di stoffe*

Attestano i Capitani di Polizia in questa Città.

per recarsi *per il Porto di Venezia o Monaca* venne esso munito del presente ampio documento per valersene ovunque approdi, potendo a quest' imbarcazione essere data sicura e spedita pratica.

Trieste, il di *6. giugno* **1849**

 Ernst Reiz

Άδεια ελευθεροκοινωνίας που εκδόθηκε το 1849 από το Υγειονομείο Κεφαλληνίας για τη σκούνα Industrie, με πλοίαρχο τον J.B. di Boer, η οποία κατέπλευσε από την Τεργέστη με προορισμό την Κεφαλονιά για να φορτώσει σταφίδα. Το Υγειονομείο, θεσμός με ρίζες στην περίοδο της ενετοκρατίας, είχε μεταξύ άλλων την αρμοδιότητα να ελέγχει την υγειονομική κατάσταση πληρωμάτων και πλοίων, εκδίδοντας άδειες απαλλαγής από καραντίνα. Η άδεια ελευθεροκοινωνίας επέτρεπε τη νόμιμη προσέγγιση πλοίων σε λιμένες, πιστοποιώντας ότι δεν υπήρχε κίνδυνος μετάδοσης ασθενειών. Η πρακτική αυτή συνεχίστηκε μέχρι και την ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα το 1864. Για τη συστηματική έκδοση και τεκμηρίωση των αδειών αυτών βλ. Μοσχόπουλος Γ.Ν. – Ζαπάντη Στ., Υγειονομείο Κεφαλληνίας, Άδειες ελευθεροκοινωνίας 1846-1864, τ. 1, ΓΑΚ / Αρχεία Ν. Κεφαλληνίας, Αργοστόλι 1997.

Αρχεία 16ου-19ου, Διοικητικά / Ιόνιο Κράτος / Υγειονομείο / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Κεφαλληνίας

ΕΜΠΟΡΙΚΑ.			
Ἐκ τοῦ Ἑρμού τοῦ Πειραιῶς.			
ΠΕΡΙ ΣΤΑΦΙΔΟΣ.			
Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ καρπὸς τῆς σταφίδος εἶναι τὸ κυριώτερον προϊόν τῆς Πελοποννήσου καὶ ὅτι οἱ Κτηματῖαι ἐκ τῆς ἀγνοίας εἰς ἣν εὐρίσκονται ὡς πρὸς τὰς τιμὰς τῆς ἐν Λονδίῳ πωλήσεως τοῦ προϊόντος τούτου βλάπτονται καίρως εἰς τὰ συμφέροντά των.			
Ἐνδίδοντες εἰς τὰς προτροπὰς πολλῶν κτηματιῶν καὶ ἑμπορῶν Πατρῶν, ἀναλαμβάνομεν τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ δημοσιεύωμεν τακτικῶς κατὰ δεκάήμερον ἀκριβῆς τιμολόγιον τῶν ἐν Λονδίῳ τρεχουσῶν τιμῶν τῆς ἑορσινθιανῆς σταφίδος Πατρῶν, καὶ Ζακύνθου κτλ.			
Διὰ νὰ δώσωμεν δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐννοήσωσιν ἔτι εὐκρινέστερον τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι τιμῶν παρσκαλλομένων μὲ ἐκεῖνων τῆς πωλήσεως ἐν Λονδίῳ, ἐνομίσαμεν ἐπάναγκες νὰ κάμωμεν ἀπαξ τὰς κάτωθι οὐσιαῖδας παρατηρήσεις.			
4 Μαΐου Ν. Ε. Λονδίνον.			
Σταφίς Πατρῶν	Σελ.	42	τὸ Καντ.
» Ζακύνθου	»	40	»
» ἑορσιν. ἑόλπου	»	39	»
» Πατρῶν παλαιὰ	»	40	»
» Ζακύνθου	»	39	»
» ἑόλπου	»	37	»
Ἐκ τῆς ἀνωτέρω τιμῆς ἀφ' οὗ ἀφαιρεθῶσι εἰσοδήτου περίπου σελίνια διὰ τελώνιον, ναύλον κτλ. ἔξοδα, τὸ μένον τῆς τιμῆς πολλαπλασιάζεται μὲ ἡ 1/3 καντάρια δι' ἑκάστην χιλιὰν λίτρων), προσέτι μεταφέρονται τὰ σελίνια εἰς δραχ., πολλαπλασιαζόμενα μὲ π. 1. 40.			
Ἐκ τοῦ ποσού τούτου ἀφαιροῦνται 16 0 0 διὰ τελώνιον καὶ δέκατον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅ,τι μένει εἶναι ἡ ἑκαθάρνις τῆς πωλήσεως τῆς σταφίδος εἰς Ἀγγλίαν.			
Ἰδού καὶ τὸ Παράδειγμα.			
Πώλησις Σταφίδος εἰς Ἀγγλίαν			
Ἐν καντάρι Ἀγγλίας Σελ.		42	
Ἀφαιροῦνται διὰ τελώνιον ναῦλοι κτλ.			
εἰς Ἀγγλίαν		22	
	Μένουν Σελ.	20	
9 1/3 καντ. ἡ χιλιὰς πρὸς σελ.	28 φέρουν σελ	187	
	ἦτοι δραχ.	262	
ἐκπίπτουνται 16 0 0 διὰ τελώνιον καὶ δέκατον φέρου ἑγγείου τῆς Ἑλλάδος		42	
	Μένουσιν Δρχ.	220	
ἦτοι τάλληρα 36 2/3.			
Ἄν λοιπὸν υποθέσωμεν ὅτι ἡγοράσθῃ τὸ προϊόν τοῦτο πρὸς τάλληρα 29 ἡ χιλιὰς ἀφῆκε κέρδος καθαρὸν δίσταλλα 7 καὶ 2/3. παρατηροῦμεν ἐν τούτοις ὅτι ἡ προσημειωθεῖσα τιμὴ σελ. 42 τὸ ἀγγλ. καντάριον θεωρεῖται ἐν Ἀγγλίᾳ ὡς τιμὴ ἐκπεσμένη.			
Ὁ ἐπεὶθετος Σερτάρτης ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΖΗΡΒΟΣ			

Ἄρθρο στην εβδομαδιαία εφημερίδα Μέλλον της Ζακύνθου, στις 27 Μαΐου 1850, αναφέρεται στις τιμές της σταφίδας στο Λονδίνο, καταγράφοντας την πορεία και τις διακυμάνσεις της ζήτησης στη βρετανική αγορά. Η εστίαση στην αγγλική πρωτεύουσα, βασικό προορισμό των εξαγωγών κορινθιακής σταφίδας, αποτυπώνει τη στενή σύνδεση της τοπικής παραγωγής με τις διεθνείς οικονομικές συνθήκες. Το άρθρο λειτουργεί ως δείκτης για την πληροφόρηση των εμπόρων και παραγωγών της Ζακύνθου σχετικά με την εξωτερική αγορά, αλλά και ως ένδειξη της σημασίας του τύπου στη διαμόρφωση εμπορικών προσδοκιών και στρατηγικών.

Βιβλιοθήκη της Βουλής / Συλλογή ημερήσιου και περιοδικού τύπου

ΕΜΠΟΡΙΚΑ.			
ΣΤΑΦΙΣ.			
Ζάκυνθος	Λίτρ.	12,553,12.	
"Όλη πωλημένη.			
Κεφαλληνία	»	43,353,578.	
Διὰ πώλησιν	»	1,500.	
Ἰθάκη.	»	657,169.	
"Όλη πωλημένη.			
Πελοπόννησος	»	36,445,93.	
Διὰ πώλησιν	»	7,500.	
Όλικόν ποσόν τοῦ προϊόντος τῆς περιφερείας		65,432,852.	
(Ἐκ τῆς ἐφημερίδος τοῦ Λόιδ.)			

Πίνακας δημοσιευμένος στην τελευταία σελίδα της εβδομαδιαίας εφημερίδας Μέλλον της Ζακύνθου (1 Απριλίου 1850), ο οποίος καταγράφει τις συνολικές ποσότητες σταφίδας που έχουν πουληθεί έως τότε από διάφορες περιοχές: Ζακύνθου, Κεφαλονιάς, Ιθάκης και Πελοποννήσου. Οι ποσότητες παρουσιάζονται σε ενετικές λίτρες (1 λίτρα = 477.05 γραμμάρια), μονάδα μέτρησης που παρέμενε σε χρήση παρά την καθιέρωση του δεκαδικού συστήματος, δείγμα της ανθεκτικότητας παλαιότερων εμπορικών πρακτικών. Ο πίνακας αποτελεί ενδεικτικό εργαλείο παρακολούθησης της διακίνησης του προϊόντος και της δυναμικής των επιμέρους παραγωγικών περιοχών στο πλαίσιο του ευρύτερου σταφιδεμπορίου της εποχής.

Βιβλιοθήκη της Βουλής / Συλλογή ημερήσιου και περιοδικού τύπου

ΒΑΧΑΤΩΡΗΣ και Σ^α
 Απρίλ 27/1
 Εξ Τραπεζῆς τῆς 31 Δεκεμβρίου 1874

Κύριε Α. Μουρτζιαν

Ἐν Πλεουμνί

Ἰσὺν ποσοτήτων ἀρξίστων καὶ ἐπιταγῶν τῶν αὐτῶν ἐμπορευμάτων
 καὶ ἰσὺν πᾶς ἐπιταγῆς διὰ τὸν ὅριον τῶν ἐπιταγῶν τῆς Τραπεζῆς
 καὶ ἐπιταγῶν διὰ ποσοτήτων αὐτῶν ὡς ἐξῆς

Ποσότητες

5 11555	Μουρτζιαν	- 18	1037 95
	"banking 2 1/2% p m		20 80
12602	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 9	1141 38
	"banking 3 1/2% p m		34 23
12611	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 9	1090 26
	"banking 4 1/2% p m		43 60
47497	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 9	4274 73
	"banking 4 1/2% p m		172
10207	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 9	918 63
	"banking 5 1/2% p m		45 91
483	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 4 1/2	20 73
	"banking 5 1/2% p m		1 10
490	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 18	44 82
	"banking 2 1/2% p m		20
14310	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 20	1431
	"banking 4 1/2% p m		57 24
22589	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 10	2258 90
	"banking 4 1/2% p m		94 36
783	Ἰσὺν ἰσχυρῶν	- 6 1/2	10 90
	"banking 5 1/2% p m		2 51
	Ἰσὺν		48 35
			11804 57
	Ἰσὺν ἰσχυρῶν f 12000 - 4 1/2% p m	f 325	
	Ἰσὺν ἰσχυρῶν 900 100 - 1 1/2% p m		
	Ἰσὺν ἰσχυρῶν 660 22 - 2 1/2% p m		
	f 322 60 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν f 1000		
	ἰσχυρῶν f 1200 - f 1/2% p m ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν f 100		
	ἰσχυρῶν f 1200 - f 1/2% p m ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν f 100		

Αρχείο Γεωργίου, Παναγιώτη και
Χρήστου Καραγιάννη / Γενικά
Αρχεία του Κράτους – Τμήμα
Μεσσηνίας

Αριθ. 21 Φορολογία του 1875
 ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΦΟΛΛΟΥ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΣ ΣΤΑΦΙΔΟΣ.

Επαρχία Πατρών
 Δήμος Δύμης Χωρίον Μπεδρώνη

Κατά την γανομένην εκτίμησιν επί του αλωνίου της Μεταπολίτεως
α. πατρών κατοίκου του χωρίου Αθανασίου
 του δήμου Αθανασίου επροσδιορίσθη όλον
 τὸ ἐπ' αὐτοῦ προϊόν τῆς σταφίδας 25 εὐκαί δύο δυν
χ. δυν
 Κατὰ μὲν τὴν γνώμην τοῦ ἐκτιμητοῦ τοῦ ἐνοικιαστοῦ εἰς 18 000
 Κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἐκτιμητοῦ τοῦ φορολογουμένου εἰς 18 000

καὶ ὁφείλει ὁ ὡς 18 000 νὰ πληρώσῃ διὰ 25 200
ὡς 18 000 ἤτοι (ὀλογράφως) χίλια
 Ἐν Δυμῖν τῇ 25 αὐστῶν 1875 αὐτοῦ
 Οἱ Ἐκτιμηταί
 Τοῦ δήμου Τῶν φορολογουμένων

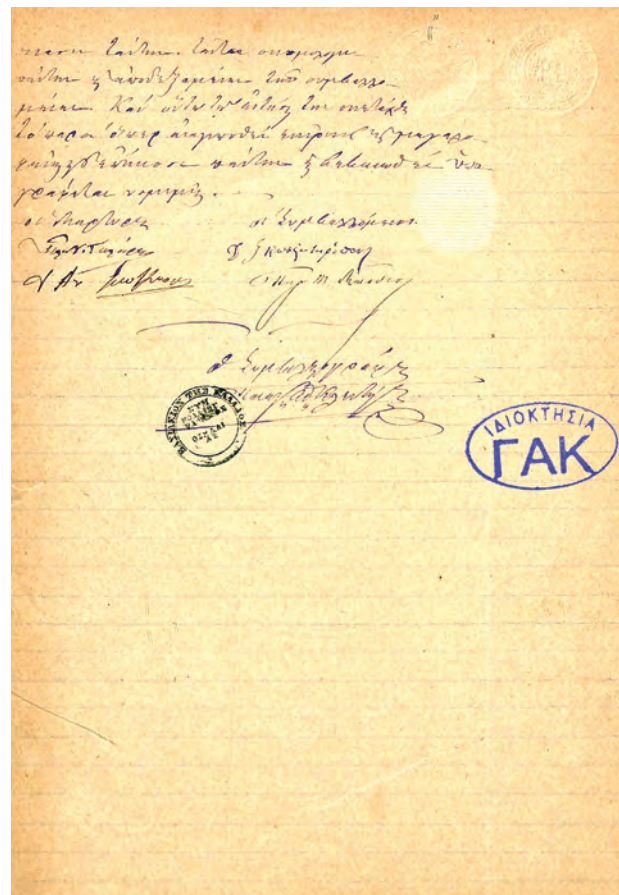
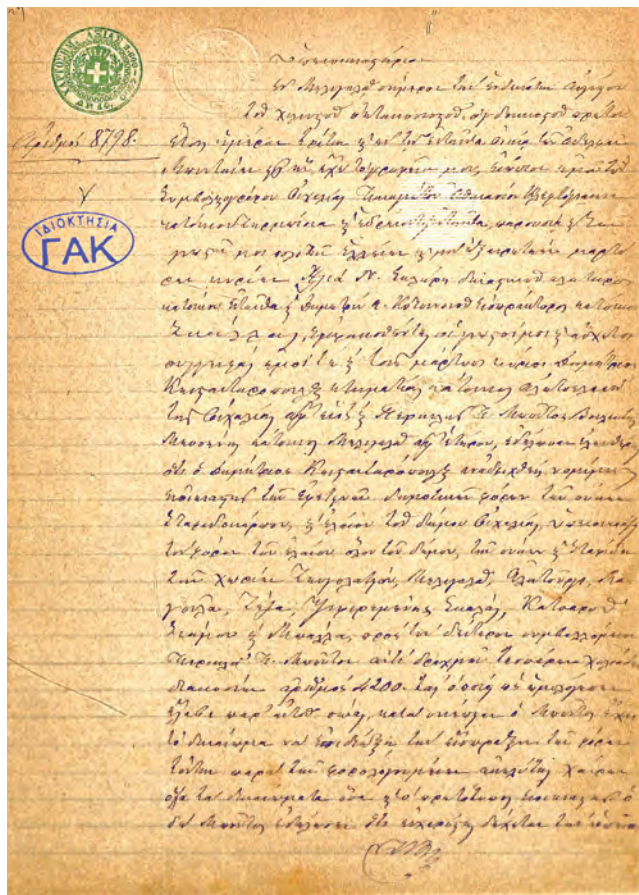
Διαφωνίας λαβούσης χώραν ἐγένετο ἡ ἐξαρέδωσις τοῦ προϊόντος
 διὰ συγκρίματος ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὅπου ἔζηχθη ὅτι τὸ προϊόν
 τῆς σταφίδας τοῦ ἀνωτέρω φορολογουμένου ἀναδίνει εἰς

καὶ κατὰ συνέπειαν προσδιορίζεται ὁ φόρος δ. 25 εὐκαί 18 000
 εἰς 18 000 ἤτοι (ὀλογράφως)
 Ἐν τῇ 187

Οἱ Ἐκτιμηταί
 τοῦ ἐνοικιαστοῦ τοῦ φορολογουμένου
Αθανασίου Μεταπολίτεως 25 200 ὡς
ὡς 18 000 αὐτοῦ

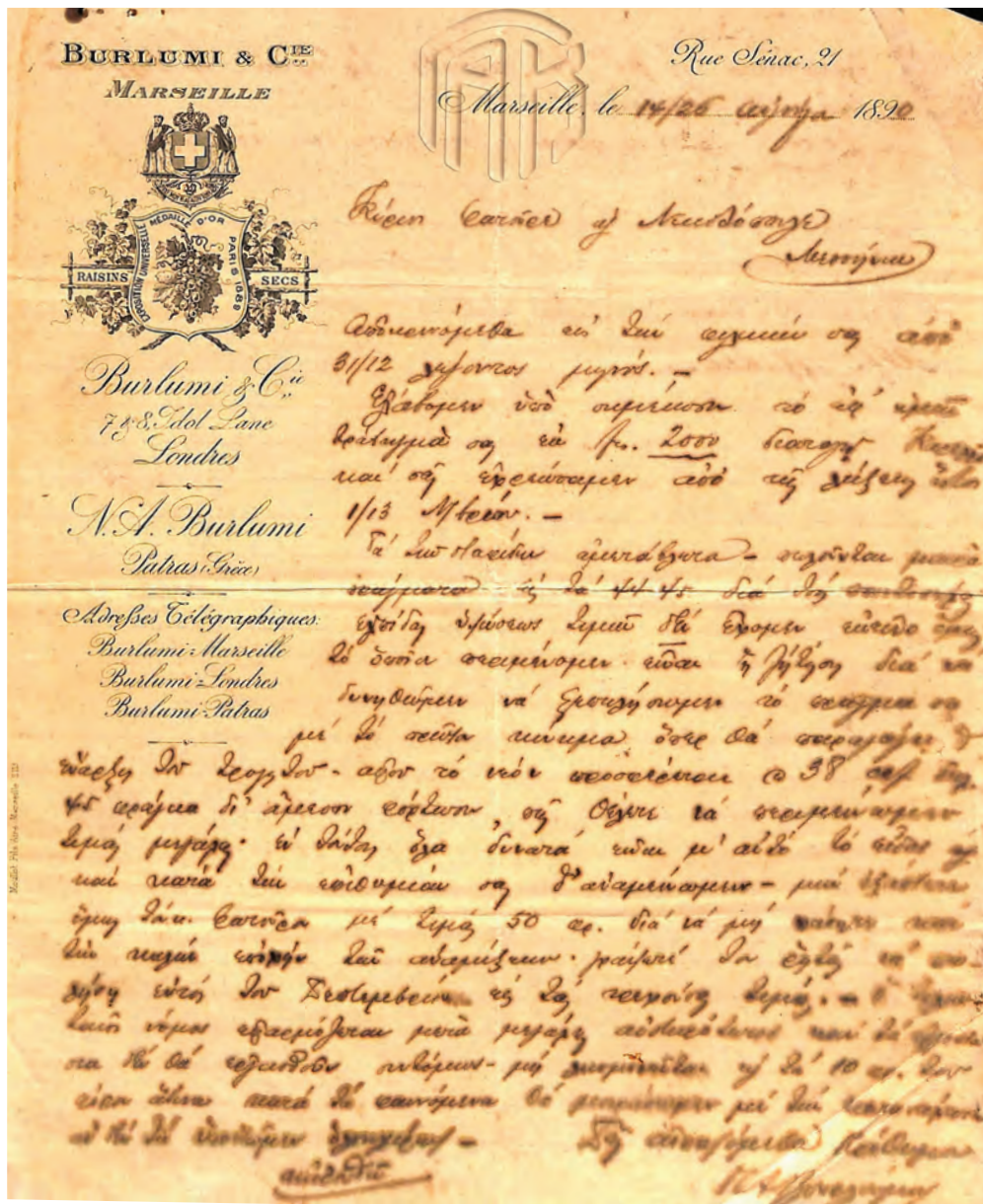
Φορολογικό έγγραφο του έτους 1875 στο οποίο προσδιορίζεται το ύψος του φόρου που οφείλει να καταβάλει η Κλεοπάτρα Μαργέλου, χήρα Βασιλείου, για την παραγωγή σταφίδας που καλλιεργεί στην περιοχή της Δύμης Πατρών και ειδικότερα στο χωριό Μπεδρόνη ή Μπεδρώνη (σημερινό Αχαϊκό). Το τεκμήριο αποτυπώνει τη φορολογική επιβάρυνση των σταφιδοκαλλιεργητών στη μεταεπαναστατική Ελλάδα, καθώς και τη συμμετοχή γυναικών-κληρονόμων στη διαχείριση αγροτικής περιουσίας, σε μια περίοδο όπου η καλλιέργεια της σταφίδας εντάσσεται πλέον πλήρως στο κρατικό δημοσιονομικό σύστημα και αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για το δημόσιο ταμείο.

Ιδιωτικό αρχείο οικογένειας Σακελλαρίου

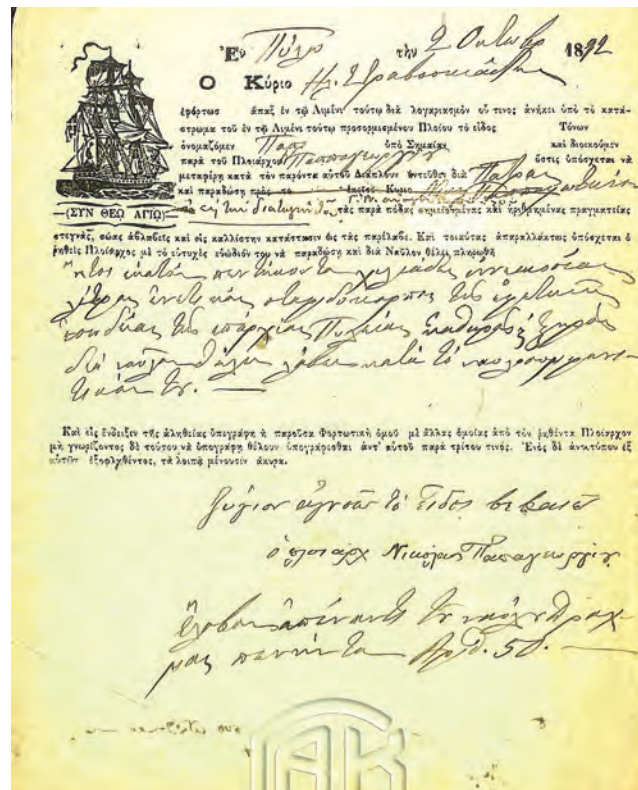
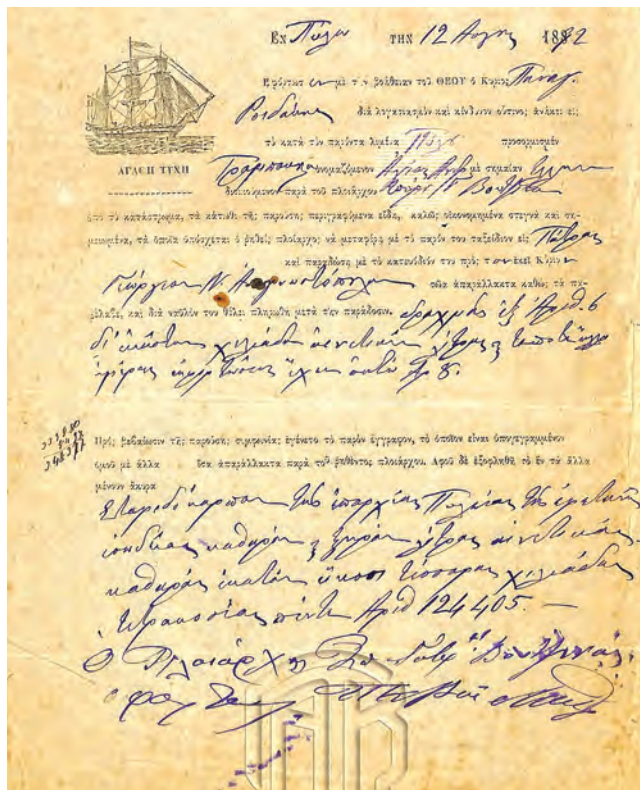
Το υπενοικιαστήριο της 11ης Αυγούστου 1881, που αφορά τη μίσθωση της εισπραξής φόρου επί των σύκων, του ελαίου και του σταφιδοκάργου για μια σειρά χωριών της ευρύτερης περιοχής της Μεσσηνίας –μεταξύ αυτών η Ζέζα, το Αλητούρι (Στενούκλαρος), το Ζευγολατιό, ο Μελιγαλάς, η Μαγούλα, το Τζεφερεμίνι (σημερινή Βαλύρα), η Σκάλα, το Κατσαρού, ο Σιάμος και η Μπάλλα– αποτελεί σημαντική πηγή για την κατανόηση του φορολογικού συστήματος και της αγροτικής οικονομίας στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα. Με αντίτιμο 4.200 δραχμές, ο υπενοικιαστής αναλάμβανε το δικαίωμα εισπραξής των έμμεσων φόρων για τη συγκεκριμένη χρονιά, πρακτική που φανερώνει τη διατήρηση του συστήματος της φοροεκμίσθωσης ακόμη και μετά την εγκαθίδρυση του ελληνικού κράτους. Το έγγραφο μαρτυρεί την έντονη εμπορική σημασία των παραγόμενων προϊόντων –και ιδίως της σταφίδας– καθώς και τον θεσμικό ρόλο της φορολογίας στην οργάνωση της γεωργικής παραγωγής και τη λειτουργία των τοπικών κοινωνιών.

Αρχείο συμβολαιογράφου Οικαλίας Κλεφτόγιαννη Παναγιώτη / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

Η επιστολή από το υποκατάστημα της Μασσαλίας (1890) του Πατρινού σταφιδοεξαγωγικού οίκου Βουρλούμη προς τους Φατούρο και Νικολόπουλο στη Μεσσήνη φανερώνει τη ζωτική σημασία των εμπορικών δικτύων που είχαν αναπτυχθεί γύρω από το σταφιδεμπόριο στη Μεσόγειο. Καθώς η Μασσαλία αποτελούσε έναν από τους βασικούς κόμβους διακίνησης της κορινθιακής σταφίδας προς τις αγορές της Δυτικής Ευρώπης, η διατήρηση στενής επικοινωνίας με τους τοπικούς παράγοντες της παραγωγής, όπως οι πράκτορες ή συνεταίροι στη Μεσσήνη, ήταν απαραίτητη για τη διασφάλιση της ποιότητας, των ποσοτήτων και της έγκαιρης αποστολής. Το έγγραφο αποτυπώνει επίσης τη στρατηγική δικτύωσης των μεγάλων εμπόρων της Πάτρας, που λειτουργούσαν ως ενδιάμεσοι μεταξύ του εσωτερικού της Πελοποννήσου και των διεθνών αγορών. Πέρα από την εμπορική του διάσταση, το τεκμήριο αναδεικνύει τις σχέσεις εμπιστοσύνης, τις διαπραγματευτικές πρακτικές και τις συνθήκες υπό τις οποίες διαμορφωνόταν η τιμή και η ροή του προϊόντος σε μια εποχή που η σταφίδα κυριαρχούσε στις εξαγωγές της χώρας.

Αρχείο Γεωργίου, Παναγιώτη και Χρήστου Καραγιάννη / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

Οι δύο φορτωτικές του 1892, η πρώτη για 124.405 ενετικές λίτρες σταφιδοκάρπου του Παναγή Ροιδάκη και η δεύτερη για 150.900 λίτρες του Ηλία Στραβοσιιάδη, με κοινό σημείο αναχώρησης την Πύλο και προορισμό την Πάτρα, αποτελούν πολύτιμες ενδείξεις της έντασης και του εύρους της εμπορικής δραστηριότητας γύρω από τη σταφίδα στην ύστερη φάση του 19ου αιώνα. Οι ποσότητες που μεταφέρονται είναι εντυπωσιακές και καταδεικνύουν τον μαζικό χαρακτήρα της διακίνησης του προϊόντος, ενώ η επιλογή της Πάτρας ως τελικού σταθμού αποτυπώνει τον ρόλο της πόλης ως κυρίαρχου εξαγωγικού λιμανιού της εποχής, ιδιαίτερα για τις αγορές της Δυτικής Ευρώπης. Τα πρόσωπα που εμπλέκονται, από τους παραγωγούς ή εμπόρους της Πύλου έως τους αποδέκτες στην Πάτρα –όπως ο Γεώργιος Ν. Αναγνωστόπουλος και ο Νικόλαος Παπαμαθαίου– φανερώνουν την ύπαρξη ενός ευρύτατου δικτύου συνεργασιών μεταξύ περιφερειακών και αστικών εμπορικών παραγόντων. Η διατήρηση της μονάδας μέτρησης σε ενετικές λίτρες ακόμη και το 1892 μαρτυρά την ανθεκτικότητα παλαιότερων εμπορικών συμβάσεων και συστημάτων, παρά την ύπαρξη νεότερων μονάδων του μετρικού συστήματος. Οι φορτωτικές αυτές δεν αποτυπώνουν μόνο εμπορικές συναλλαγές αλλά και τις υλικές και διαχειριστικές πρακτικές ενός εξαγωγικού μοντέλου που βασίστηκε στην εντατική μονοκαλλιέργεια, την ιδιωτική πρωτοβουλία και την εσωτερική διασύνδεση των παραθαλάσσιων πόλεων της Πελοποννήσου. Εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που, ενώ έφερε πλούτο και ανάπτυξη, οδήγησε σταδιακά στη σταφιδική κρίση των επόμενων δεκαετιών, αποκαλύπτοντας τα όρια ενός οικονομικού συστήματος εξαρτημένου από ένα και μόνο προϊόν.

Αρχείο Γεωργίου, Παναγιώτη και Χρήστου Καραγιάννη / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

Το λιμάνι της Πάτρας, περ. 1890–1910

Έγχρωμη λιθογραφία που απεικονίζει το λιμάνι της Πάτρας σε μια περίοδο έντονης εμπορικής δραστηριότητας, κατά τα τέλη του 19ου έως τις αρχές του 20ού αιώνα. Το λιμάνι υπήρξε βασικός κόμβος εξαγωγής σταφίδας προς τη Δυτική Ευρώπη, συνδέοντας την αγροτική ενδοχώρα της Πελοποννήσου με τα μεσογειακά εμπορικά δίκτυα.

Βιβλιοθήκη του Κογχρέσου, Photochrom Print Collection (LOT 14192, 36)

Το λιμάνι της Καλαμάτας, περ. 1890.

Photoglob Co., Publisher. Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου (LOT 14192, no. 18)

ΕΛΠΙΣ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

Διατηρῶν ἑαυτοῦς σελῆς λημέρ. 30.
ἑαυτοῦ φύλλον, τιμῆται λημέρ. 10.

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΑΡΟΜΗ

Ἐν τῇ ἑορταστικῇ ἡμέρᾳ Νέας 10.
Ἐν τῇ ἑορταστικῇ ἡμέρᾳ Χρυσῆς 12.

ΖΑΚΥΝΘΟΣ 20 Νοεμβρίου 1893.

Αἱ περί τοῦ μέλλοντος τῆς σταφίδας γνώμας τῆς ἑαυτερονήσεως καὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐμπόρων.

Ἐκ τῆς διαλέξεως ἣν ἔσχεν ὁ κ. Κλάους μετὰ τοῦ κ. Τρικούπη περί τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος ἐπληροφόρηθημεν τὰς περί τοῦ ζητήματος τούτου γνώμας τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Τρικούπης φαίνεται ἀποκλίνων μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ μέτρου ὅπερ διευτύωσεν ὁ ἐμπορικὸς Σύλλογος Πατρῶν, δηλαδή τοῦ ἐκαστοῦ προ-σδιορισμοῦ τῆς ἐξακτίας ποσότητος καὶ τῆς διαθέσεως τοῦ ὑπερβάλλοντος τὰς ἀνάγκας τῆς τακτικῆς καὶ συνήθους καταναλώσεως ποσοῦ κατὰ τὸν συμφερότερον τῷ τόπῳ τρόπον.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ κ. Τρικούπης ἔχει ἐνδοιαμούς τι-νάς εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ ἀνω συστήματος, ἰδίᾳ δὲ ὅσον ἀπο-ρᾷ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ Κράτους τοῦ νὰ παρέχῃ ὠρισμένον ποσο-στόν τῆς σταφιδοπαραγωγῆς ἐφ' ὠρισμένη εὐθυμῇ τιμῇ ἐπὶ σει-ρᾷν τινα ἐτῶν, οὐχ' ἤτονον ἐλ-πίζει ὅτι καὶ ἐν τούτῳ τῷ ση-μείῳ τοῦ προταθέντος συστήμα-τος εἶναι δυνατὴ ἡ βελτίωσις καὶ ἡ ἀρσις παντὸς διὰ τὸν τό-πον ἐπιζημιῶν ἀποτελέσματος ἐκ τοιαύτης τινὸς τοῦ Κράτους ὑποχρέωσεως. Πλὴν τούτου ὁ κ. Τρικούπης ἀνεκτοῖναι τῷ κ. Κλά-ους ὅτι εἰς τὴν Κυβέρνησιν δὲν λείπουν προτάσεις ἡμετέρων καὶ ξένων κεφαλαιοχῶν διατεθειμέ-

νων εἰς ἀνάληψιν τοῦ ἐκ τῆς καταναλώσεως ἀφαιρεθυσμένου ποσοστοῦ τῆς παραγωγῆς, καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις πρὶν ἢ προ-βῇ εἰς ὀριστικὴν τινα ἀπόφασιν, θέλει ν' ἀκούσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ προ-κειμένου γνώμην τῆς βουλῆς ἣ-τις ἐνέχει μέλη δυνάμενα νὰ διαφωτίσωσιν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ πρα-κτέου.

Οἱ δὲ ἐν Λίβερπουλ ἐμποροὶ σταφίδων συνελθόντες ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ συμπολίτου μας κ. Ἐδουάρδου Βάρφ εἰς ἀπαν-την ἀντιπροσβούλια συνέταξαν ὑπόμνημα περί σταφίδας ὅπερ ὑπο-βάλλουσι εἰς τὴν ἡμετέραν κυβέρ-νησιν. Ἡ γνώμη καὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐμπόρων εἶναι ἡ ἑξής.

Νὰ προκαλέσῃ ἡ κυβέρνησις νόμον, ἐπιτρέποντα εἰς αὐτὴν νὰ ἀφαιρῇ κατὰ τὴν ἐξαγωγήν μέχρι τοῦ ἐνὸς τρίτου τῆς πα-ραγωγῆς, τὸ ὅσοον τιθέμενον εἰς ἀποθήκας τοῦ δημοσίου θὰ μεταβάλλεται εἰς οἰνόπνευμα, εἴ-τε ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, εἴτε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὸ τὸν αὐστηρόν ἐ-λεγχον τῆς προξενικῆς καὶ τῆς ἐντοπίου ἀρχῆς, ἣτις ἐνδιαφέρε-ται εἰς τὸν ἐλεγχον χάριν τῆς φο-ρολογίας. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων διὰ τῆς διαθέσεως τοῦ τρίτου αὐτοῦ, ἀ-πὸ τοῦδε προσφέρονται κεφαλαί-οδοι τῆς Ἀγγλίας νὰ ἀγορά-σουν μέχρι 50,000 τόννων ἐν Ἑλλάδι πρὸς 6 σελήνια, τὰ ὅ-ποια ἀντιστοιχοῦν πρὸς 9 ἔδω, ἀλλ' οἱ ὅποιοι διστάζουσιν τῶρα νὰ προσβῶν εἰς ἀγοράς, διότι ἀν-παρουσιασθῶν εἰς τὸ μέσον ὡς ἀγορασταί, ἡ τιμὴ θὰ φθάσῃ

πάλιν τὰ 20 σελήνια κατὰ στα-τήρα.

Εἰδήσεις ἐγκύριοι

— Τὴν τρίτην ἀρχῇς ὁ νέος νομάρχης ἤνυσεν κ. Π. Ματαράγκας. Μόλις οὐ κ. Ματαράγκας τὸ πρῶτον διορίζεται νομάρχης, οὐδεμίαν ἔχοντι ἀμειβολίαν ὅτι καὶ ἐν τῇ θέσει ταύ-τῃ θὰ εὐδοκίμησῃ, ἀντὶ εὐπαιδέυτος ποιητῆς δόκιμος, κεκτημένος δὲ πολ-λὴν πείραν καὶ δραστηριότητα καὶ εὐθύτητα χαρακτῆρος. Ἡ ἐκ τῶν σει-σμῶν θηριογενήσασα κατάσταση ἐν τῇ ἀτυχῇ ἡμῶν νήσῳ τοιοῦτον χρῆ-ζει νομάρχου τιμίου, ἐξιορητοῦ, προσκενῶς καὶ πεπειραμένου.

— Τὴν Δευτέραν εἶχε προσκληθῇ τὸ δημοτικὸν συμβόλιον εἰς συνεδρί-σιν ὅπου ψήφισεν τὸν προϋπολογί-σμον τῶν ἀγαθοεργῶν κατατιμῆ-καὶ συζήτησιν καὶ ἄλλα ὑπερσιακά ζητήματα, ἀλλ' ἐματαιώθη ἡ συνεδρί-σας ἔνεκεν ἑλλείψεως ἀπαιτίας.

— Διὰ βασιλικὸν διατάγματις ἐ-προσδιορίσθησαν τὰ κατὰ τὸ 1894 συσταθῆσμενα κακουργιστικά. Ἐν τῇ περιφέρειᾳ τοῦ Ἑρμεῖου Πατρῶν συνιστῶνται πέντε κακουργιστικά, ἐν Πάτραις, ἐν Μεσολογίῳ ἐν Λευκάδι, ἐν Πόρῳ καὶ ἐν ταύτῃ, αἱ ἐργασίαι ἐ-καστοῦ συνίσθον ἀρχοῦνται τὴν 8 Ἰα-νουαρίου, τὴν 5 Φεβρουαρίου, τὴν 1 Μαρτίου τὴν 1 Ἀπριλίου, τὴν 2 Μαΐ-ου, τὴν 2 Ἰουνίου, τὴν 4 Ὀκτω-βρίου τὴν 2 Νοεμβρίου καὶ τὴν 1 Δε-κεμβρίου.

— Δωρήματα εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην Ζακύνθου κατὰ τὸν Μῆ-να Ὀκτωβρίου. Ὁ ἐν Μεσολογίᾳ κα-θηγητὴς Κύριος Α. Clavier Τον νῶν γεωγραφικὸν αὐτοῦ "Ἀτλαντα ἐν Ἑλλάδι κατὰ νηοῦς. Τμ. 1. Ὁ ἐν Τεργέστῃ διαπρεπὴς δημοσιογράφος Ἀλέξ. Βυζάντιος Τὰ ἔργα τοῦ Ἀν-

Πρωτοεὐδὸν ἀρθρο τῆς εφημερίδας Ἑλπίς τῆς Ζακύνθου, με ημερομηνία 21 Νοεμβρίου 1893, αναφέρεται στις κρίσιμες συνομιλίες του πρωθυπουργοῦ Χαρίλαου Τρικούπη με τον σταφιδέμπορο Κλάους για τη διαχείριση τῆς σταφιδικῆς κρί-σης. Παράλληλα, παρουσιάζονται οἱ απόψεις τῆς συνέλευσης των ἐμπόρων του Λίβερπουλ, ὑπὸ την προεδρία του Εδουάρδου Βαρφ —αντιπροσώπου του οἴκου Βαρφ στην Αγγλία— σχετικά με την ανα-γκασιότητα παρακράτησης μέρους τῆς σταφίδας ὥστε νὰ διχογευθεῖ στην οἰονομειματοποιία. Το ἀρθρο αποτυπώνει την ἐντόνη διεθνή διά-σταση τοῦ σταφιδικοῦ ζητήματος, τις προσπάθειες τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους νὰ ἰσορροπήσῃ ανάμεσα στην ἐξαγωγικὴ πολιτικὴ καὶ την προστασία των τιμῶν, καθώς καὶ τις ἐπιρροές που ασκοῦσαν μεγάλοι ἐμπορικὸι οἶκοι καὶ ἑωτέρως τὸν ἐξωτερικὸν στη χάραξη ἰσχυρῆς αγροτικῆς πολιτικῆς.

Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς / Συλλογὴ ημερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου

ΕΥΝΟΜΙΑ

ΤΙΜΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
Δι' άπαντα τήν Ελλάδα
Ετήσια δραχ. 10
Έξάμηνος 5
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ
Ετήσια πρίσχυα χρονιά 10

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΙΩΑΝ. ΠΟΛΥΜΕΝΑΚΗΣ

ΤΙΜΑΙ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΩΝ
Έν τή Ελλάδα έκαστ. σελ.
χρησ. 1. Έν τή β'. λεπ. 70.
Έν τή γ'. λεπ. 50, και
έν τή δ'. λεπ. 30..
Διπλοῦνται κατ' άποκοπὴν

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΓΑΤΡΟΣ

Ο διπλωματούχος Οδοντίατρος της
έν Παρισίους οδοντοιατρικής Σχολής

ECOLE DENTAIRE
DE PARIS

κ. Χρήστος Γιάνναρος ίδρύσας
ΟΔΟΝΤΟΓΑΤΡΕΙΟΝ

παρά τη οικία του καμινών πλησίον του
καταστήματος Φέλις και απέναντι του
Αμμοσ. Τζαμίου.

Κομίσας έκ Παρισίων μηχανάς και
εργαλεία των τελευταίων συστημάτων
καθώς και τα νεώτερα Άμερικανικά μη-
χανήματα προς κατασκευήν τεχνητών
δόντων,

ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ

τά διάφορα νοσήματα του στόματος, των
ούλων και της περιστεΐτιδος των φρυγών.
Κατασκευάζει τεχνητούς δόντας και
Οδοντοστοιχίας.

Άριστερά άπαξ της εβδομάδος έκδο-
ν την Πέμπτην από της 9ης π. μ. μέ-
χρι της 11ης π. μ. δεχόμενος τους πτω-
χούς δωρεάν, εξάγων τους βεβηλωμένους
δόντας και θεραπεύων τά νοσήματα του
στόματος, ίνα μη και ούτοι προσέρχονται
εις τους έμπειρους εϊπνους άγνωστές
έντελλας την αντίσφιχτην μολύνουσαι διά
των δακτύλων και των δακτύλων εργα-
λείων των και μεταδίδουσι νοσήματα
δι' έμβολιασμό από τόν ένα εις τόν
άλλον. Πολύκις έν άγνοία έρχουσι
μεταδίδουσι διάφορα νοσήματα του στό-
ματος, καταστάνα επικινδύνα, διότι έ-
λαβον τόν ίον κατά την έξαγωγήν τε-
ρεβονησμένον δόντος και τόν μετέδωκαν
εις άλλους υποφέροντας από σωματίτιδα.

Καθόρισμα δόντων δραχ. 3,00
Συρραγισμα διά Γουτα-πέρας 3,00
» διά Σμύν δραχ. 4,00
» διά άμυληγά-
τος πλανίνης 5,00
» διά χρυσού 12,00

Η ΣΤΑΦΙΣ

Όχι γίνεται και δικαίως, ίδια διά
την Μεσογίαν, πού να καταργηθή ο Νό-
μος ό διασφύων την εξαγωγήν σταφιδο-
καρπού νέου από της 16 Αυγούστου, έν
πρίπει να άποβή προς ζημίαν μας, όπερ
συνβίσται άν οι παραγωγοί της Με-
σογίας έπιστάσουσι και έν άποφράνουν
και περιποιήσουν τό πράγμα τους κα-
λώς.

Πρίπει να προσέξωμεν πάντες εις την
περιποίησιν και την καλήν άποφράσιν
της σταφίδος ίνα μη καταστραφή ή κά-
πως άναπτυχθείσα καλή ίδια έκ της κα-
λής ποιότητος της ευρείταινης έσοδείας
διδάδα της ήδη λιγούσης έσοδείας.

Όχι οι κατά τι καλλιτερέψουσι τι-
μολ τάς τελευταίας τούτας ήμέρας πρί-
πει να χρησιμοποιούν προς κακόν, διά της
εξιδάσεως της άποφράσσεως και συγ-
κομιδής του καρπού. Ένα ένα έφύτος τό
έτος πρόκειται λίαν χρησιμον και άέρστων
διά τό είδος, περισσότερα δέ άνήγησιν πα-
ριστάται ίνα ο καρπός ψηλαπή καλώς
ώστε να δύναται να δην ηρήται και τα-
ράχ η τό θέρρος εις τήν κάσσην "να μη
σπείρη να πώληση "να τό θύλλω από
πάνω του τό πράγμα. Οι παραγωγοί μέ-
λιστα έχουν παράδειγμα π άσφατον τ ε
τρεχούσας παραγωγής και διά ένθυμούν-
ται πόσον υπερήσαντο ήσαν διά τό πρά-
μα τό τους κατά τό έτος τοῦτο. Ίθρυοντες
πολλάκις ότι έν μέ μέλλει άν έθω-
τιμήν τό πωλο, άλλως άς μείνη, έγω
πράγμα πού διατρέπεται. Τοῦτο δέ πολύ
συντέλλεσεν εις την συγκράτησιν των τι-
μών, τοῦτο συντελεί και σήμερον να έ-
χωμεν τάς σταφίδας εις τά 27 λεπτά,
ένεκα της μη ένδοτικότητος των κατό-
χων, και έν ένδυνον ή κατόχοι διότι
και διά τό έργόμενον έτος άν μείνη τό
πράγμα τους είναι διατρέψιμον.

Έρσον δέ τό πράγμα είναι κίλιν και
διατρέψιμον επί τοσοῦτον άναπτύσσεται
και κερδοσκοπία. Προς Θεού, λοιπόν
προσέξατε άποφράνατε καλώς και πε-
ρικνηθήτε τό πολύτιμον διά τήν Ελλά-
δα προϊόν μας.

Ός προς τά γενικώτερα ζητήματα ευ-
χαρίστως έμλομεν ότι ό Έμπορος μας

Σύλλογος άνέλαβε την πρωτοβουλίαν
επικρατήσεως και εις τάς Πάτρας και
Πάργον όπως έντεθεν και έκθεν έπι-
τροπαί σταλόν εις Άθήνας ίνα παρα-
στῶσιν ένώπιον της Α. Μ. του Βασιλέ-
ως και αιτήσωνται την προστασίαν τοῦ
είδους έκ μέρους της Βασιλικής οικογε-
νείας, διασκέπτεται τίθεται να γίνη,
όπως μή ταῦθ ό τόσον βαρύν άπαγο-
ρευτικές διατάξεις έν Ρωσσία.

Και τό Δημοτικόν Συμβούλιον Καλα-
μών και Μεσογίας διόν ένκαρπύ διά ψη-
φισμάτων προς τήν Α. Μ. τόν Βασιλέα
να συντρέψωσιν τό έργον των Σωλλόγων
και Έμπροσθ, αιτούντες την προστα-
σίαν του είδους, εκπράντες δέ και την
ένθυμωσύνην διά τό μέτρο τοῦδε υπό
της Σπίνης Βασιλικής οικογενείας πε-
πραγμένα ύπέρ της σταφίδας, καθόσον
βέβαιον πλέον είναι ότι χάριν και με-
σολαβείας της Α. Μ. της Βασιλείας ά-
νελήθη ή έφορμογή του έτοίμου Ούκα-
ζου έπιβολής διασμού βαρέος έν Ρω-
σία.

Η ΑΡΤΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Έν μέσω του έμπορικού κόσμου και πο-
λών άλλων της περί ήν έντετατή κοινωνίας
τήν περὶ τήν Κυριακήν έν τή αΐθεσιν του έμ-
πορίου Σωλλόγων ό "Έμπλε, ό πεπαιδευ-
μένος έμπορος κ. Γιώρ. Ρυμπασιόπουλος έμ-
δυστάστειον έποικιατό άγγίζουσι περί τοῦ
παιδαίου και από ποσού άπαρχολόντος;
διόλαρον τόν έμπορικόν κόσμον, ζητήματος
της αγρίας της Κυριακής. Όπως ό κ. Ρυμ-
πασιόπουλος άναπτύξας έν έκτάσει και λεπτο-
μερίστατά τά άγανά έν προσέγγισμα έκ
εθ; αγρίας της Κυριακής εις πάντα έν γίνε
τήν έμπορικόν κάσσην, υπό θρησκευτικήν, και
νομικήν και θρησκευτικήν κατεργασμένη-
θα, δεγμένη μετά τήν άγρίαν τήν ένδυσμα
συγκρατήματα των παρεσόντων. Μετά τό
προς τήν άγρίαν "ό πασιόπουλος έμ-
πορος πρόβηται εις ήύρισμα, δι' ό άπο-
φράσσει όπως άπαντα έν γίνε, διά έμπορικόν
καταστήματα της πόλεως μόνως κατελε-
μένη από της μεταβλητικής έκτάσει Κυριακής.

Η Εύνομία από τόν σταλόν της έποικίας
πλάσας πολλά έργάρια, υπό τοῦ ώρι-
λίου και άγαθού ζήτηματος, χαιρούσε διά
τήν έπίστασιν και τήν σφαιρικόν του έμπο-
ρικού κόσμου ήτις παρεστέθη, έπί τοῦ έπι-
κρίτου τούτου ζήτηματος, έκράζει τού κ. κ.
Έμπόρου άπειρα συγκρατήματα.

Φύλλο της εβδομαδιαίας εφημε-
ρίδας Ευνομία, που κυκλοφόρησε
στην Καλαμάτα στις 21 Ιουλίου
1896. Το κύριο άρθρο είναι αριε-
ρωμένο στη σταφίδα και εστιάζει
αφενός στη σημασία της ορθής
αποξήρανσης του προϊόντος για
τη διατήρηση της ποιότητάς του,
αφετέρου στο αίτημα των πα-
ραγωγών και εμπόρων προς τη
βασιλική οικογένεια να μεσολαβήσει
ώστε να μην επιβληθεί δασμός
στις ελληνικές εξαγωγικές σταφι-
δας προς τη ρωσική αγορά. Το
κείμενο αποτυπώνει την αγωνία
των τοπικών κύκλων για τη δια-
τήρηση της ανταγωνιστικότητας
της σταφίδας σε μια από τις ση-
μαντικότερες αγορές της εποχής.
και υπογραμμίζει τη διασύνδεση
μεταξύ παραγωγής, εξωτερικής
πολιτικής και θεσμικών παρεμ-
βάσεων στο πλαίσιο του τέλους
του 19ου αιώνα.

Λαϊκή Βιβλιοθήκη Καλαμών

ΔΙΑΤΗΜΕΙΣ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ.

Δ. εκδόσεων στήλης 30

Κ.Ε. εκδόσεων σ. λην. 30

ΕΛΠΙΣ

ΕΤΗΣΙΑ
ΣΥΝΑΦΟΗ

Εκδόσεις τετραμ. 8ρ. 10.

Εκδόσεις τετραμ. 8ρ. 12.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Η ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΣΙΣ.

Τὸ προσωρινὸν μέτρον τῆς κυβερνήσεως. — Ἐξέλεξις τῶν σταφιδεμπόρων. — Τὰ κατὰ τοῦ μέτρου ἐπιχειρήματα. — Αἱ δικαιοδοσίαι τῆς κυβερνήσεως. — Ἡ σύγκλησις τῆς Βουλῆς. — Ἡ ἐξουσιοδότησις τῆς εἰς εὖρος παρακρατήσεως.

Ἐνεκα τῆς μὴ ἀπαναλήψεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, ἡ Κυβέρνησις ἀναγκάσθη νὰ λάβῃ διὰ τῆς Π α ρ α κ ρ α τ ῆ σ ε ω ς προσωρινὸν διοικητικὸν μέτρον, μέχρι τῆς ἐπιψήφισεως τοῦ νόμου τῆς παρακρατήσεως, ὃν εἵλετο ἡ κυβέρνησις ὅπως υποβάλλῃ εἰς τὴν Βουλὴν, ἣνα ἤθελε καταστήσῃ δυνατὴ ἡ ἐπαναλήψις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Το προσωρινὸν τοῦτο μέτρον συνίσταται εἰς τὴν παροχὴν ἐγγυήσεως ἐκ μέρους τῶν ἐξαγογέων σταφίδας, οἱ ἐν τὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ψηφισθέντος νόμου τῆς παρακρατήσεως, ἠθέλον οὗτοι παραδώσῃ εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ δημοσίου τὸ διὰ τοῦ νόμου τούτου ὀρισθασμένον ποσὸν σταφίδας. Κατὰ τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἐγγυοδοτικοῦ ἐγγράφου ὀφείλει ὁ ἐξάγων σταφιδόκαρπον—κατὰ τὴν ἐγκύκλιον— νὰ καταθέσῃ παρὰ τῇ τελωνιακῇ ἀρχῇ χρηματικὴν ἐγγύησιν ὑπολογισμένην, ἐκάστης χιλιάδος ἐνεστικῶν λιτρῶν πρὸς δραχμὰς 150. Πλὴν τούτων ὁ ἐξάγων σταφιδόκαρπον θέλει ἀναλαβεῖν καὶ ἑτέραν ὑποχρέωσιν, ὅπως ἐκ περιπτώσεως καὶ ἢν δὲν ἤθελε παραβῶνται ἐντός τῆς τριακοθήμερου ἱερείας, τὸ διὰ τοῦ νόμου ὁρισθασμένον ποσὸν σταφίδας πλῆ-

ρῶσαι πρὸς τὸ δημοσίον ταμεῖον πλὴν τῆς κατατεθειμένης χρηματικῆς ἐγγυήσεως, τὸ ὑπόλοιπον μέχρι τῆς ἀνωτάτης τιμῆς καὶ ἢν ἐπωλήσῃ ἡ σταφὶς ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι ἀπὸ τῆς 16 Αὐγούστου μέχρι τῆς λήξεως τῆς τριακοθήμερου προθεσμίας.

Τοιοῦτον ἦτο ἐν συνόψει τὸ ληρθὲν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως προσωρινὸν διοικητικὸν μέτρον. Πλὴν ἄλλα ἐγένετο γνωστὸν ἐν Πάτραις ἐξανεστὴ ὁλοκληρὸς ὁ σταφιδικὸς κόσμος καὶ διὰ τηλεγραφημάτων πρὸς τὰς λοιπὰς σταφιδικὰς ἐπαρχίας ἐκάλεε αὐτάς εἰς ἐξέγερσιν ἐναντίον τοῦ μέτρου τούτου. Συνήλθον λοιπὸν ἐν Πάτραις ἡ ἑνωσις τῶν σταφιδοκτητῶν καὶ ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος, τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον καὶ δι' ἰδίῳν ἐλαστον παραστάσεων πρὸς τὸν Νομάρχην καὶ τηλεγραφημάτων πρὸς τὴν κυβέρνησιν διεμαρτύροντο κατὰ τοῦ προσωρινοῦ μέτρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰκόντων τὴν ἵμεσιν εἰς εἶδος παρακρατήσεως.

Καὶ ἐντεῦθεν ἐστάλη παρὰ τῶν ἐμπόρων τηλεγράφημα δι' οὗ ἐζητήθη ἡ ἀναθεώρησις τοῦ ληρθέντος διοικητικοῦ μέτρου. Οἱ ἐν Πάτραις δὲν ἠρξίσθησαν εἰς προσωρικὰς πρὸς τὸν Νομάρχην καὶ τηλεγραφικὰς πρὸς τὴν κυβερ-

νήσιν παραστάσεις, ἀλλ' ἐξέλεξαν ἐννεαμελὴ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν κ.κ. Α. Κόλλα, Μ. Φραγκοπούλου, Φ. Ἀμβουργερ, Α. Σχίλια, Α. Μεταγνήλη, Κ. Πράτοικα, Ν. Σαγιά, Α. Γεωργακοπούλου καὶ Α. Ρούφου ἥτις μετέβη εἰς Ἀθήνας καὶ παρουσιάσθησιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὑπέβαλε, τὰς κατὰ τοῦ μέτρου ἀντιρρήσεις.

Ἐκ τῶν διαμαρτυριῶν καὶ τῆς περιστάσεως φρασεολογίας ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς παρακρατήσεως μεταίεσθαι, οἱ πλείστοι παρεμβάλλονται δυσχερεῖαι καὶ τὰ παρόμοια, τὰς πονοκίερα ἐπιχειρήματα, καθ' ὅσον ἡ δυνάμειν νὰ ἐνεργησῇ, κατὰ τοῦ κυβερνητικοῦ μέτρου, τυνοφίζονται εἰς τὰ ἐξῆς. Ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τῶν 150 δραμῶν διὰ τὴν ἐστὶν ἐγγύησιν θὰ ἐπερεσθῇ τὰς τιμὰς τῆς σταφίδας, οἱ δὲ δυνατόν ἡ κυβέρνησις ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς χρηματικὰς ἐγγυήσεις καὶ νὰ εισάγῃται ἐπιμένως εἰς τὰ ταμεῖα τῶν ἀποθηκῶν χρῆμα μόνον, ὅπερ ὅλ' εἶναι χρηματικὴ μόνον φορολογία, οἱ δὲ δυνατόν μὴ ἐντῆμοι ἐμποροὶ ἐνεργήσωσι τὰς φρωτῶσεις ἐπ' ὀνόματι ἀπερεγγύων προσώπων, ἵνα καρπωθῶσι τὴν διαφορὰν ἥτις τυχόν ἦθελε προσκυφί, μεταξὺ τῆς καθορισθείσης τιμῆς τῆς χρηματικῆς ἐγγυήσεως καὶ τῆς τιμῆς τοῦ προωρισμένου διὰ τὰς ἀποθήκας πράγματα, καὶ ὅσον παρὰ τούτων οὐδὲν θὰ ἐχρ' κατόπιν νὰ λάβῃ ἡ κυβέρνησις. Κατὰ τὴν τῶν παρατηρήσεων τούτων ἡ Κυβέρνησις ἀπήντησε πρῶτον μὲν ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ὑπέδειξαν αὐτοὶ οἱ ἐμποροὶ τῶν Πάτρων, δι' ἀναγνώσεως τῶν, οἱ δὲ λ-

Απόσπασμα ἀπὸ τὸ κύριον ἄρθρον τῆς εφημερίδας Ἐλπίς (Ζάκυνθος, 17 Αυγούστου 1897) με τίτλο «Η παρακρατήσις». Το ἄρθρον καταγράφει τὴν κοινωνικὴ ἀναστάτωση ποὺ προκαλεῖ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου περὶ παρακρατήσεως ποσοστοῦ τῆς σταφίδας, τὴν ἐντονὴ ἀντίδραση ἐργατῶν καὶ παραγωγῶν, καὶ τὴν πίεσιν πρὸς τὴν κυβέρνησιν γιὰ ἐπανεξέτασιν τοῦ μέτρου. Ἰδιαιτέρη ἀναφορὰ γίνεται στὶς δυσκολίες τῆς δανειοδότησης, στὶς ἐγγυήσεις καὶ στον ρόλο τῶν συνεταιρισμῶν καὶ συλλόγων στὴ διαπραγματεύσιν τῶν ὁρῶν παρακρατήσεως.

Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς / Συλλογὴ ημερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐν Πάτραις,

τῇ 26. Ιουνίου 1899

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ
ΠΡΟΣ

Τοῦ κ. Μιχαήλ Σακελλαρίου

Ἐχάρητας γιὰ τὴν ἐξουσίαν, ὅτι ὁ Διευ-
θυντὴς Συμβουλίου καὶ καὶ ἐν προχθονίᾳ
ἐνταύτου συνεβίβασεν τὸν νόμον ἐξου-
σιοδοτοῦν τὸν Δάμον Πάτριον, ὅπως
παραδίδετε αὐτῷ ἐν ἑξῆς συμπερι-
λαβὴν ἐννοεῖται διευρύνει, ὡς ἀποφασί-
σεν τὸ ἄνωθεν μέρος ὅτι ἐν συντάξει τῶν
Καταστατικῶν ἐν ἀναρτιστικῇ Γραμματεῖᾳ,
ὁ Διευθυντὴς
ὁ Πάτριος

Επίσημη επιστολή του Δημάρχου Πατρέων Αθανασίου Κανακά-ρη-Ρούφου προς τον Μιχαήλ Σακελλαρίου, με ημερομηνία Ιούνιος 1899, με την οποία ο τελευταίος διορίζεται εκπρόσωπος του Δήμου Πατρέων στη Σταφιδική Τράπεζα. Το έγγραφο μαρτυρεί τη σύνδεση της τοπικής αυτοδιοίκησης με τη διαχείριση του σταφιδικού ζητήματος και τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτιζαν πρόσωπα της τοπικής ελίτ στη θεσμική εποπτεία του εξαγωγικού εμπορίου.

Ιδιωτικό αρχείο οικογένειας Σακελλαρίου

γνωση Σύ-
φημερίδων
ου-Νήσων

ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΑΦΙΔΟΣ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΚΡΙΖΩΣΕΩΣ ΣΤΑΦΙΔΟΦΥΤΕΙΩΝ

Αύξων ἀριθ. 6.

ΑΙΤΗΣΙΣ

Ενός Αγγλικού Εργαστηρίου Κ. Τζήνι.
κατοίκων Πατρών.

Πρός

τὸ ἐν Πάτραις.

τῆς Προνομιστῆς Ἑταιρίας κτλ.

Ἐχον, κατὰ τὸ συνημμένον ὑπ' ἀριθ. 3.886. πιστοποιητικὸν τοῦ κ. Δημάργου
Πατρών, εἰς τὴν πλήρη κυριότητα καὶ κατοχὴν μου
τὴν κατωτέρω περιγραφομένην σταφιδοφυτεῖαν, καλλιεργηθεῖσαν συνεχῶς καθ' ὅλην τὴν
τελευταίαν πενταετίαν καὶ μὴ ἔχουσαν ἐλλείψεις κλημάτων πλέον τῶν 20 %, προσφέρομαι
ἵνα, συμφώνως πρὸς τὸν Νόμον ΓΧΟΔ' (3674) τῆς 27 Μαρτίου 1910 καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ
κυρωθεῖσαν ἀπὸ 27 Νοεμβρίου 1909 σύμβασιν, προβῶ εἰς ἐκρίζωσιν ἢ ἐκκοπὴν τῶν κλημά-
των αὐτῆς κατὰ τὸ ἀρθρον 4 τῆς αὐτῆς ὡς ἂνω συμβάσεως, ἐπὶ τῇ κατὰ τὸ ἀρθρ. 3 § 2. β'
τῆς συμβάσεως ἀποζημιώσει καταβλητέᾳ ὑπὸ τῆς καθ' ὅμῳς Ἑταιρίας.

Παρακαλῶ δὲ ἵνα ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα πρὸς ἐπαλήθευσιν τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς κατα-
στάσεως τῆς σταφιδοφυτείας καὶ ὑπογραφήν του περὶ τῆς ἐκρίζωσεως καὶ ἀποζημιώσεως
συμβολαίου.

Περιγραφή σταφιδοφυτείας

Τοποθεσία
Θέσις Κῶλη Διχαμένη
Χωρίον Διχαμένη
Ἀἷμος Πάτρων
Ἐπαρχία Πατρών

Ὅριοι
Ἀνατολικῶς
Δυτικῶς
Ἀρκτικῶς
Μεσημβρινῶς

Ἐκτάσεως εἰς μέτρα Γαλλικὰ τετραγωνικὰ

Ὅμιον ἑκατομμυρίων τετραγώνων 14.5.

Μέση ἔτησι παραγωγή κατὰ στρέμμα εἰς λίτρας

Τὴν ἀποδομένην γέννησιν

Ἀγλῶ δ' ἐν τέλει, ὅτι ὡς ἂνω σταφιδοφυτεία εἶναι βεβαρημένη
δι' ὑποθήκην

Ἐν Πάτραις

τῇ 26 Νοεμβρίου 1910

ὁ Ἀιτιῶν

Κατὰ τὴν

Ἐπεδόθη καὶ κατεχωρίσθη εἰς τὸ βιβλίον αἰτήσεων τοῦ χωρίου Διχαμένη

ὑπ' αὐθ. ἀριθ. 6.

Ἐν Πάτραις.

τῇ 26. Νοεμβρίου 1910.

Ὁ Διευθυντής

Ἀπὸ τῆς Ἑταιρίας

Ὁ Λογιστής

Αἴτηση τῆς οικογένειας Τζίνι ἀπὸ
τὴν Πάτρα γιὰ ἐκρίζωση σταφι-
δοφυτείας, με βάση τις διατάξεις
τοῦ νόμου ΓΧΟΔ' τοῦ 1910. Οἱ
σταφιδοπαραγωγοί, με βάση αὐτὸν
τὸν νόμο, ἀποζημιώνονταν γιὰ τὴν
ἐκρίζωση τῶν σταφιδαμπελών που
εἶχαν στὴν κατοχὴ τους, με στόχο
τὴ μείωση τῆς παραγωγῆς. Τὶς
ἀποζημιώσεις ἔδινε ἡ «Προνο-
μιούχος Ἑταιρεία», ἡ οποία εἶχε
συνάψει δάνειο με τὴν ἐγγύηση
τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου.

Ιδιωτικὸ ἀρχεῖο οικογένειας Τζίνι

Έλληνες μετανάστες επιβιβάζονται σε λέμβο με προορισμό ατμόπλοιο για την Αμερική, Πάτρα, 1910.

Φωτογραφία του 1910 από την Keystone View Company, που αποτυπώνει τη σκηνή αναχώρησης Ελλήνων μεταναστών από την Πάτρα. Οι επιβάτες επιβιβάζονται σε μικρή βάρκα που θα τους μεταφέρει στο υπερωκεάνιο για το υπερατλαντικό ταξίδι προς την Αμερική. Η Πάτρα, κομβικό λιμάνι της Πελοποννήσου, αποτέλεσε κρίσιμο σημείο αναχώρησης για χιλιάδες Έλληνες μετανάστες στις αρχές του 20ού αιώνα.

Εκδότης: Keystone View Company, Meadville (Πενσυλβάνια) – Σαιντ Λούις – Πόρτλαντ – Νέα Υόρκη – Τορόντο – Λονδίνο. Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, Prints and Photographs Division (2003680488). Διαστάσεις: 9 X 18 εκ.

Duplicate

Capital Social Entièrement versé Dr. 3.000.000
Κεφάλαιον Καταβληθὲν Δρ. 3.000.000

Agence
Παλιόπορτο

Warpur. —

16

Somme assurée *Gr. 88.000.*
 Ασφαλισθέν πρὸς

Λ' «ATHINAIKI» Compagnie Anonyme d'Assurances siégeant au Pirée, assure aux conditions générales et particulières
Η «ΑΘΗΝΑΪΚΗ» Ανώνυμος Ασφαλιστική Εταιρία έδρα στο Πειραιά, ασφαλίζει με τους επομένους γενικούς και ειδικούς

[illegible]

Primes sur	Σφ 88.000	à	6 1/2	0/0	Drs.
Ασφάλιστρα επί		πρός			Δο.
Frais					
* Έξοδα					*
Droit de Police					
Αικατώματα Συμβολίων					*
Timbres					
Χατοτόμια					*

Er Taroas le 4/17 Brévères 1918.

ΑΘΗΝΑ·Ι·Κ·Η

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

О ПРАКТОР
БЕТА-ЛОУ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

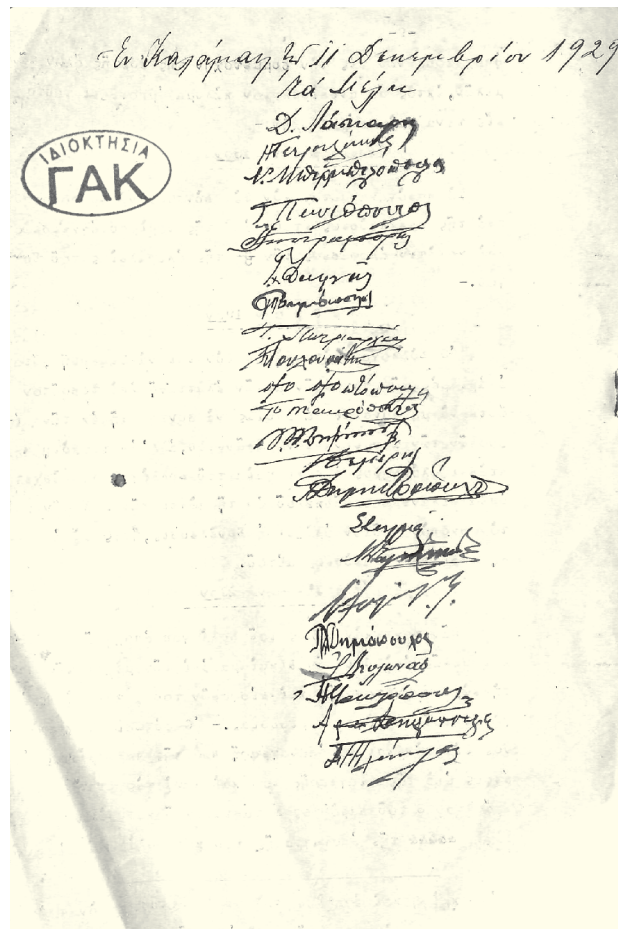
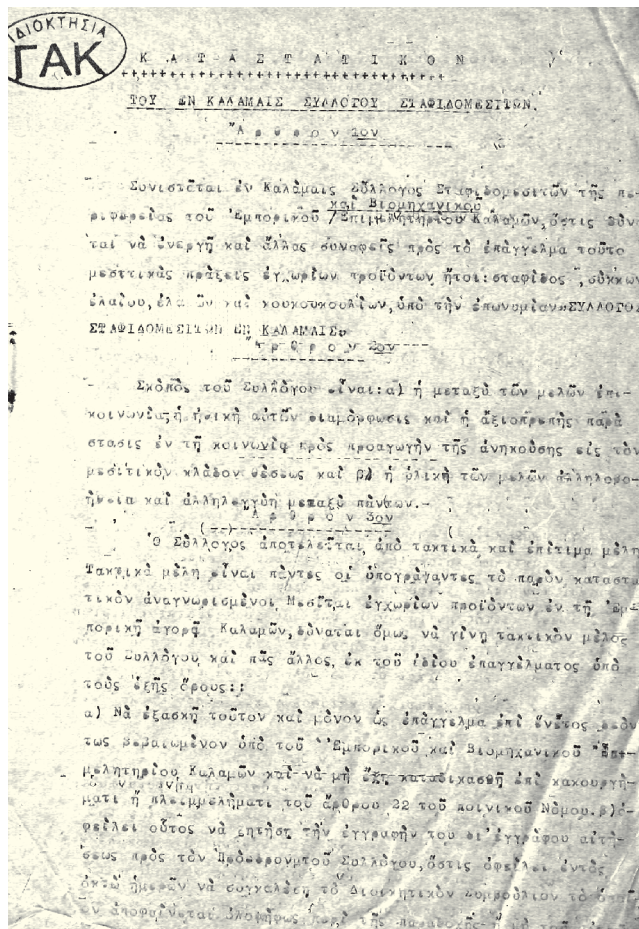
БЛОК'МА ПАТРИОН

Total Drs. 5,955.90
Total Ap.

Pour la constatation des avaries s'adresser à _____ à M. _____
 Αὐτὰ τῶν βεβαιῶσιν τῶν ἀβανίων ἀπελευθερίων ἐν _____ εἰς τὸν K. _____
 Aucune avarie ne sera reconnue si le certificat n'est pas signé par le susdit agent.
 Ἀνὰ ἀνεγνωρισθῇ ὁδεύει ἀβάρια ἐν τῷ μαρτυρηθέντι δὲν εἶνε ὑπογεγραμμένον ἀπὸ τοῦ ὁρισθέντος πράκτορος.

Ασφαλιστήριο συμβόλαιο για τη μεταφορά φορτίου σταφίδας του εμπόρου Τζήνη με προορισμό τη Μασσαλία και ενδιάμεσο σταθμό μεταφόρτωσης την Κέρκυρα. Το έγγραφο αποτυπώνει τη σημασία των ασφαλιστικών πρακτικών στον διεθνή σταφιδεμπορικό κύκλο της εποχής, καθώς και τον κομβικό ρόλο των νησιών του Ιονίου ως ενδιάμεσων κόμβων στο διαμετακομιστικό εμπόριο της μαύρης σταφίδας προς τα λιμάνια της Δυτικής Ευρώπης.

Ιδιωτικό αρχείο οικογένειας Τζίνη

Το ιδρυτικό καταστατικό του Συλλόγου Σταφιδομεσιτών Καλαμάτας του 1929 αποτελεί τεκμήριο της θεσμικής οργάνωσης των επαγγελματιών που δραστηριοποιούνταν στον νευραλγικό τομέα της διακίνησης και εμπορίας της σταφίδας. Ο Σύλλογος συγκροτήθηκε με στόχο τη ρύθμιση του επαγγέλματος, την προάσπιση των συμφερόντων των μελών του και την ενίσχυση της συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ τους. Το έγγραφο, με σαφείς αναφορές στους όρους εγγραφής, τις προϋποθέσεις συμμετοχής και τους σκοπούς του Συλλόγου, αποτυπώνει την ανάγκη επαγγελματικής κατοχύρωσης σε μια εποχή που η σταφιδοπαράγωγή και το εμπόριο της βρίσκονταν στο επίκεντρο της αγροτικής και εξαγωγικής οικονομίας της Μεσσηνίας.

Αρχείο Συλλόγου Σταφιδομεσιτών / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

(Message Form 5/17A-99).

IMPERIAL AND INTERNATIONAL COMMUNICATIONS LIMITED

IMPERIAL AND EMPIRADIO TELEGRAPH SERVICES

2633

OFFICE OF ISSUE

28 JUL 32

FULL ADDRESS ON BACK

Circuit.	Clerk's Name.	Time Received.	
SE	CAF	747 pm	

TZA 137 PATRAS 5 28 2100 =

OFFIZIER LN =

Appx 2 300 words. Keyed 2 300 words. Appx 2 300 words. ni l'ny's 2 300 words.

ABAFH ACDOF ABR CUADUOC ILUF VETUMT *

L & P (c). NO ENQUIRY RESPECTING THIS TELEGRAM CAN BE ATTENDED TO WITHOUT PRODUCTION OF THIS COPY. REPLIES SHOULD BE HANDED IN AT ONE OF THE COMPANY'S OFFICES.

Τηλεγράφημα του εμπορικού οίκου Τζίνη με ημερομηνία 28 Ιουλίου 1932, στο οποίο καταγράφεται η κατάσταση της αγοράς με τις φράσεις ABAFH (αγορά άπρακτη αλλά οι τιμές αμετάβλητες) και ACDOF (αγορά άνευ πράξεων με τιμές ονομαστικές). Τα κρυπτογραφημένα αυτά μηνύματα αποτελούσαν μέρος ενός ιδιωτικού τηλεγραφικού κώδικα που είχε αναπτύξει ο οίκος Τζίνη, όπως και άλλοι σταφιδέμποροι της εποχής, για να προφυλάξουν τις εμπορικές τους στρατηγικές από τον ανταγωνισμό. Οι ιδιωτικοί κώδικες βασιζόνταν σε γνωστούς διεθνείς κώδικες (Western Union Universal Codebook, 1907· Bentley's Complete Phrase Book, 1909· Bentley's Second Phrase Book, 1945), οι οποίοι ήταν ευρέως διαδεδομένοι στο παγκόσμιο εμπόριο κατά τον 20ό αιώνα, αντανακλώντας το πολύπλοκο και άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον της διεθνούς αγοράς.

Ιδιωτικό αρχείο οικογένειας Τζίνη

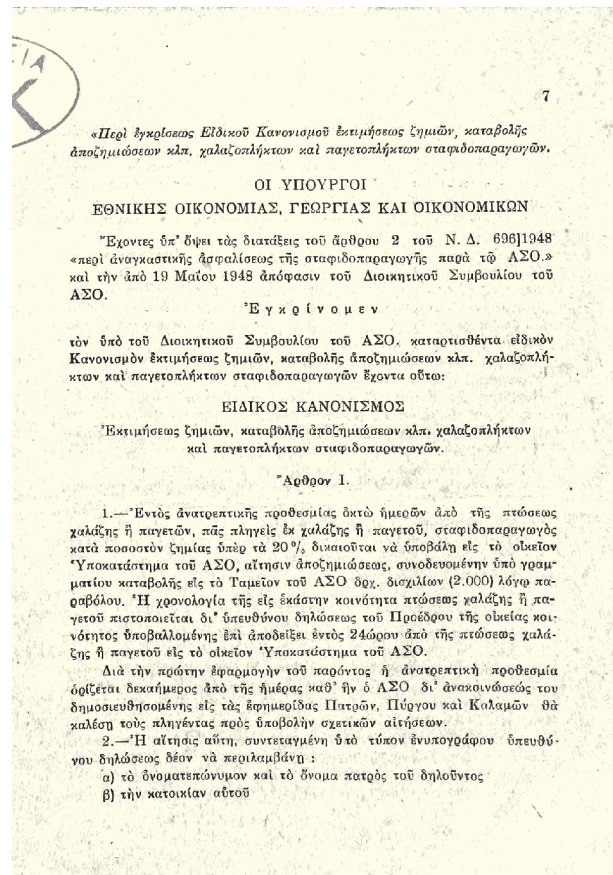
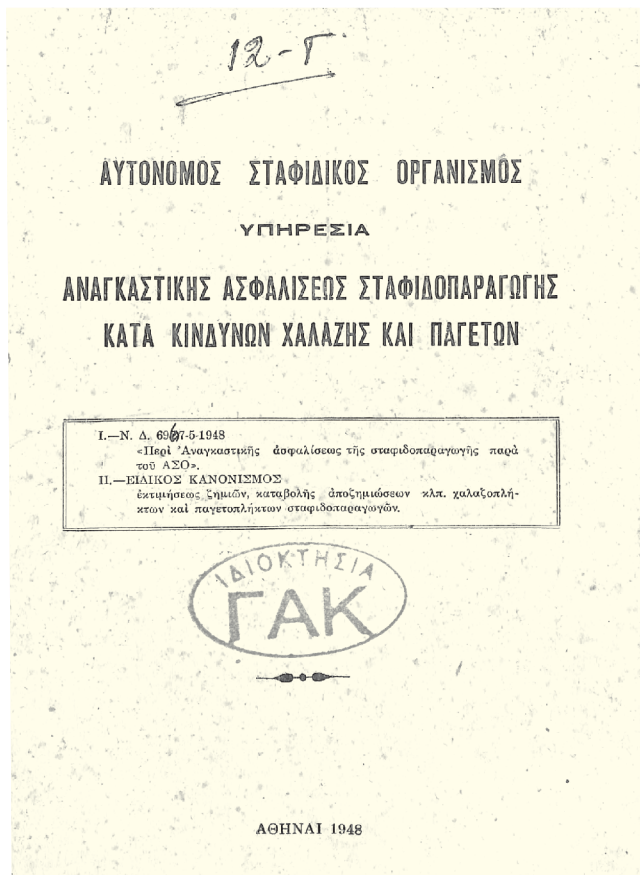
Φόρτωση βαρελιών σταφίδας στο λιμάνι της Παλικής, Κεφαλονιά, κατά τη δεκαετία του 1930. Η σταφίδα, συσκευασμένη σε ξύλινα βαρέλια από τεχνίτες βυτοποιούς και σταφιδωκιβωτιοκαρφωτές, μεταφέρεται με χειρωνακτική εργασία στο πλοίο που θα την οδηγήσει στις αγορές του εξωτερικού. Η σκηνή αποτυπώνει με ακρίβεια τις υλικές συνθήκες του εξαγωγικού εμπορίου της εποχής, τονίζοντας τον ρόλο των λιμανιών της Κεφαλονιάς στη σταφιδική αλυσίδα, καθώς και τη σκληρή εργασία των φορτοεκφορτωτών που αποτελούσαν κρίκο της τοπικής οικονομίας της σταφίδας.

Ιδιωτικό Αρχείο Γεράσιμου Σωτ. Γαλανού

[illegible]

Ενδεικτική σελίδα από το Μητρώον νομιμοποιήσεως σταφιδοφυτειών, με χρονολογία 1937. Το μητρώο αυτό καταγράφει τις δηλώσεις ιδιοκτητών που επεδίωκαν να νομιμοποιήσουν εκτάσεις σταφιδοκαλλιέργειας που είχαν φυτευτεί χωρίς άδεια, κατά παράβαση των νόμων που ρύθμιζαν την παραγωγή στο πλαίσιο του σταφιδικού ισοζυγίου. Το τεκμήριο αποτυπώνει τη διοικητική προσπάθεια χαρτογράφησης και ελέγχου της παραγωγής μέσω της αναγνώρισης «παράνομων» φυτειών.

Αρχείο ΑΣΟ Κιάτου / Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Κορινθίας

Το Νομοθετικό Διάταγμα υπ' αριθ. 696 του 1948 θεσπίζει το πλαίσιο της «αναγκαστικής ασφάλισης» της σταφιδοπαράγωγής από τον Αυτόνομο Σταφιδικό Οργανισμό (ΑΣΟ), εισάγοντας μια πρώτη ολοκληρωμένη και θεσμικά υποχρεωτική μορφή ασφάλισης για την αποζημίωση των παραγωγών σε περιπτώσεις καταστροφών από ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως το χαλάζι και ο παγετός. Παράλληλα, ο ειδικός κανονισμός που το συνοδεύει καθορίζει με λεπτομέρεια τη διαδικασία εκτίμησης των ζημιών, τον τρόπο υπολογισμού των αποζημιώσεων και τις υποχρεώσεις των σταφιδοπαράγωγών έναντι του ασφαλιστικού μηχανισμού. Το μέτρο αυτό εντάσσεται στις προσπάθειες του κράτους να εξασφαλίσει τη σταθερότητα ενός κρίσιμου εξαγωγικού τομέα στη μεταπολεμική περίοδο, προστατεύοντας το αγροτικό εισόδημα και ενισχύοντας την εμπιστοσύνη στην οργανωμένη διαχείριση του προϊόντος. Το διάταγμα αποτελεί πρόδρομο μεταγενέστερων πολιτικών αγροτικής ασφάλισης και τεκμήριο της σταδιακής μετάβασης προς μια πιο συγκροτημένη αγροτική πολιτική.

Αρχείο Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού (ΑΣΟ), Υποκατάστημα Φιλιατρών / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

Γ. ΜΟΡΦΥ & ΥΙΟΣ

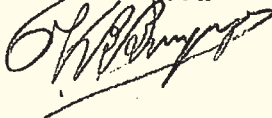
ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΔΡΑΧ. 572.50.-

Έλήφθησαν παρά τῷ κ. Γ. Γαλανόπουλου αἱ ἄνω δραχμαὶ
ΠΕΝΤΑΚΟΣΘΑΙ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ ΔΥΟ & 50.
διὰ ἐξόδα φορτώσεως 1000 μ.β. σιταῖς ἐπὶ τοῦ ἀτμίου Ανδαλουσιαν
τὴν 6-10-54 ἥτοι :

ΤΟΝΝΟΙ	<u>25</u>	πρὸς δρχ.	<u>22.50</u>	Δρχ.	<u>562.50</u>
Χαρτόσημον	<u>2</u>	φορτωτικῶν		»	<u>10</u>
				Σύνολον Δρχ.	<u>572.50</u>

Πάτραι τῇ 19^{ης} Νοεμβρίου 1954

ΕΞ ΟΦΛΗΘΗ

Απόδειξη πληρωμῆς ἐξόδων φορτώσεως 1.000 κιβωτίων σταφίδας, την οποία εξέδωσε η ναυτιλιακή εταιρεία «Γ. Μόρφυ & Υἱός» στις 19 Νοεμβρίου 1954 προς τον σταφιδέμπορο Ιωάννη Γαλανόπουλο. Ο Γαλανόπουλος υπήρξε σημαντική εμπορική φυσιογνωμία της Πάτρας με έντονη δραστηριότητα στον εξαγωγικό τομέα, ενώ η οικία του, απέναντι από το αρχαίο Ωδείο, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα νεοκλασικά της πόλης. Η εταιρεία William Morphy & Son, με έτος ίδρυσης το 1864, διαδραμάτισε κομβικό ρόλο στην εξαγωγή της σταφίδας και στη ναυτιλιακή ανάπτυξη του λιμένα της Πάτρας, συνδέοντας την τοπική οικονομία με τα λιμάνια της Δυτικής Ευρώπης.

Ιδιωτικό αρχείο οικογένειας Τζίνη

'Αριθ. 9

Ο κ. *Thaimas A. Tsakalidis* *Stav. Delavrydes*
 κάτοικος *Πολεως νυμφων* *ἐπέλασεν ἢ παρέδωκεν ἡμῖν σήμερον τὰς*
 κάτωθι ποσότητας σταφίδας. *2/3 Brescia Liverpool & Glasgow.*

| α)α | Στοιχεία | Όκοδες
καθαρές | Τιμή | Άξια εις δραχμάς |
|---------|----------|-------------------|------------------|---------------------|
| | 900 | 1581525 | 10-
κορ/μν 5% | 158.152.50
79. - |
| ΣΥΝΟΛΟΝ | | | | 158.231.50 |

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 30^ῃ Δεκεμβρίου 1954

Ο ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ

+ W. 225. 350/4K
 226 550/1

ΕΧΑΡΤΟΣΗΜΑΝΘΗ ΤΟ ΣΤΕΛΕΧΟΣ

Ο ΠΩΛΗΤΗΣ

ΤΑΚΗΣ Γ. ΒΡΟΥΝΤΖΟΣ
ΑΓΓΙΟΝ

Τιμολόγιο αγοράς σταφίδας της 30ής Οκτωβρίου 1954, με το οποίο ο πατέρας των σταφιδευτών Ιωάννης Γαλανόπουλος προμηθεύεται σταφίδα από τον παραγωγό και έμπορο Τάκη Βρονιάνο από το Αίγιο. Η συναλλαγή εντάσσεται στον εξαγωγικό κύκλο προς τις αγγλικές αγορές του Λίβερπουλ και της Γλασκώβης, αναδεικνύοντας τη συνεχιζόμενη δυναμική της ελληνικής σταφίδας ως εξαγωγικού προϊόντος και τη σημασία της δικτύωσης μεταξύ τοπικών παραγωγών και εμπορών.

Ιδιωτικό αρχείο οικογένειας Τζίνη

Αποθήκες του ΑΣΟ στη Μεσσήνη. Λήψη δεκαετία 1960.

Αρχείο Χρ. Αλειφέρη / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

Περιοχή Κορώνης δεκαετία '60. Τρυγημένη σταφίδα μέσα σε «κόφες», έτοιμη για άπλωμα στα αλώνια, ώστε να λιαστεί και να αποξηρανθεί.

Αρχείο φωτογραφιών Αθανασίου Τερζάκη / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ

τῷ Σωματεῖον Σταφιδεργατριῶν Πάλλης "ἡ Κεχριωνιώτισσα"

Σκεπές-Ἐπωνυμία-Ἔθνος.

Ἀρθρον 1ον. Ἰσχύεται ἐν Ἀθηναίῳ Σωματεῖον ὑπὸ τὴν ἄνωμυίαν " Σωματεῖον Σταφιδεργατριῶν Πάλλης "ἡ Κεχριωνιώτισσα" με' ἔθρον τῆς Ἀθηναίων-

Ἀρθρον 2ον. Σκεπές τῷ Σωματεῖον εἶναι ἡ μελέτη ποικιλίας ὑπερτάτης καὶ παραγωγῆς τῶν εἰκονομικῶν καὶ ἀπογελομικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν οὗτοι ἡ ἀλληλεγγύη αὐτῶν, ἡ φροντίς διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν αὐτῶν ἀντικυ- μένου ἐπαγγελματικῶν καὶ ἡ παντὶς νημέρου καὶ ἡλικιῶν μέσῳ ἐπέλυσιν ζη- τημάτων ἀφροδύνων τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἀλλοτρίων τούτου.

Ἔθρον - Ἀπελευθέρωσις - Ἀπελευθέρωσις - Ἀπελευθέρωσις καὶ ὑπερτάτης μελῶν Ἀρθρον 3ον.

Τὰ μέλη τῷ Σωματεῖον εἰσάγονται εἰς τὰκτικὸν καὶ ἐνέτιμον.

Τακτικὸν μέλος καθίσταται πᾶσα γυνὴ ὁμοῦσα τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς σταφιδεργατικῆς ἐν Ἐπαρχίᾳ Πάλλης τῇ ἐγκρίσει τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων κατὰ πλειοψηφίαν ἀποφαινομένην ἐπὶ τῇ ἐγγράφῳ αἰτήσῃ τῆς ἐνέτιμότητος.

Ἐπὶ ταῖς μέλῃς ἐνέτιμότητος τὰ παρῶντα ἀποφάσεις ὑπερτάτης εἰς τὸ σωματεῖον.

Ἀρθρον 4ον. Τὰ μέλη εἰσάγονται ἐν τῷ Σωματεῖον ὅπου αἰ- τιολογίαι, ὅλα ἡ ἀποφάσεις εἰς τὸ γνωστὸν εἶναι τοῖς τῷ Σωματεῖον μέλῃς καὶ τῆς Ἀθηναίων τῶν λογιστικῶν ἔτους καὶ ἰσχύει διὰ τὸ πᾶν αὐτῶν. Ἀπελευθέρωσις μέλῃς ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει α) ἐπὶ ὁμοθυμαδόν καὶ ὑπερτάτης τῆς εἰσφοράς ἐπὶ ταῖς μέλῃς β) ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει τῶν διατάξεων τῶν κατὰ τὸν τακτικὸν καὶ γ) ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει ἀποφάσεων λέγεις. Εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν α) καὶ β) ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει ἀποφάσεις τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων, εἰς τὴν τακτικὴν ἀποφάσεων ἡ Γενικὴ συνέλευσις.

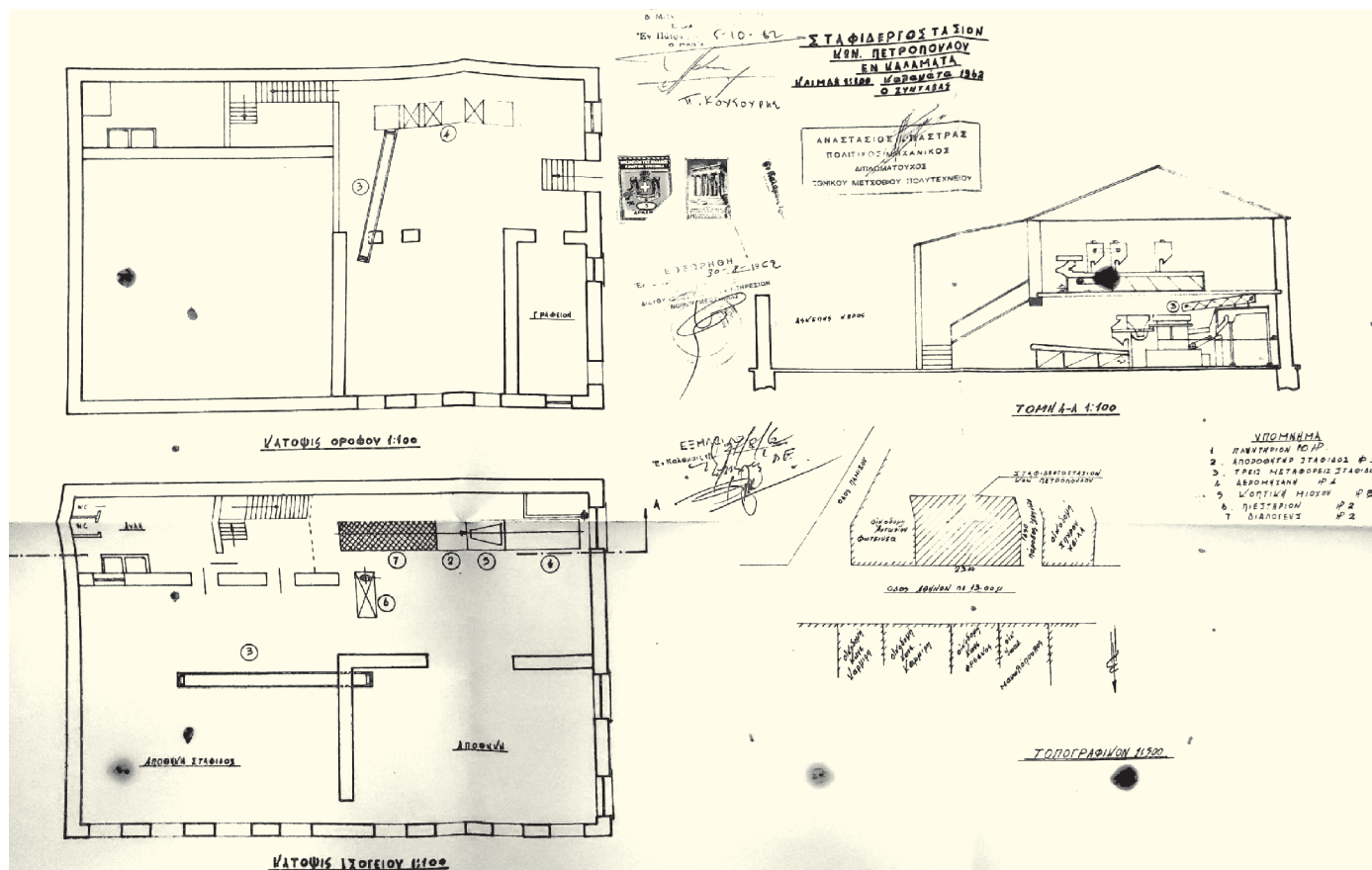
Ἐάντο τὰ μέλη τῷ Σωματεῖον ἔχουν τὴν δικαιοσύνην τῶν ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι, τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς τακτικὰς καὶ ἐνέτιμους συνέλευσεις, τῆς ὑπερτάτης παστάσεων καὶ ὑπομνημάτων ἐπὶ ζητημάτων ἀφροδύνων τῶν Σωματεῖον κ.λ.π. Ἐπανενομήσις ἀποφάσεων μέλῃς ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει τῇ ἐγκρίσει τῶν ἐνέτιμων ἀποφάσεων καὶ κατὰ τὴν ἐγκρίσει τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων καὶ κληρωτῆς τῶν δικαιοσύνης ἐγγράφῃ καὶ τῶν μελῶν εἰσφοράς τῶν ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τῶν μέλῃς ἐπανενομήσεως τῶν ἀποφάσεων. Ὅσον ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει ἡ ἀποφάσεις μέλῃς τῷ Σωματεῖον, ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει τῇ ἐγκρίσει διὰ τῶν μελῶν καὶ ἐνέτιμων ἀποφάσεων καὶ ἐνέτιμων ἀποφάσεων τῶν μελῶν τῷ Σωματεῖον καὶ τῶν συμφερόντων τῷ Σωματεῖον.

Ἔθρον τῷ Σωματεῖον.

Ἀρθρον 5ον. Ἡ πᾶσι τῷ Σωματεῖον ἀποφάσεις α) ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐπὶ ἀποφάσεως 100.000.000 ἀποφάσεως ἐγγράφῃ, β) ἐκ τῆς μενιμῆς εἰσφοράς τῶν μελῶν κατὰ τὴν μενιμῆς εἰς ἀποφάσεις γ) ἐκ κληρωτῶν, δωρεῶν καὶ εἰσφοράς ἐξων ἐξ ἐξωτῶν κ.λ.π. τὰς εἰσφοράς καὶ τῆς μενιμῆς εἰσφοράς.

Το καταστατικό του Σωματείου Σταφιδεργατριῶν Πάλλης «Η Κεχριωνιώτισσα», που ιδρύθηκε το 1960 με ἔδρα το Ληξούρι, αποτελεί σημαντική πηγή για την τεκμηρίωση της συλλογικῆς οργάνωσης των γυναικῶν που ἐργάζονταν στη μεταποίηση καὶ τυποποίηση της σταφίδας. Το σωματεῖο, ὅπως καταγράφεται στο πεντασέλιδο ἔγγραφο, αριθμεῖ 19 ἄρθρα που ρυθμίζουν τις ἀρχές λειτουργίας του, τὴ διαδικασία ἐγγραφῆς μελῶν, τὰ δικαιώματα καὶ τις υποχρεώσεις τους, καθὼς καὶ τον τρόπο ἐκλογῆς καὶ λειτουργίας των διοικητικῶν οργάνων. Ἡ ἰδρυσὴ του σε μια ἀγροτική καὶ βιοτεχνική περιοχή, ὅπου ἡ γυναικεία ἐργασία ἦταν κρίσιμη για τὴ σταφιδική οικονομία, ἀντανάκλα τόσο τις ἀνάγκες ἐπαγγελματικῆς κατοχύρωσης ὅσο καὶ τὴν αὐξανόμενη συνδικαλιστική συνείδηση των ἐργατριῶν στον μεταπολεμικὸ ἐλλαδικὸ χώρο. Το σωματεῖο «Η Κεχριωνιώτισσα» συνδέει τὴ σταφιδική παραγωγή με τις ἐμφυλές καὶ ταξικὲς διαστάσεις τῆς ἐργασίας, προσφέροντας ἕνα σπάνιο τεκμήριο για τὴν παρουσία καὶ τον ἀγῶνα των γυναικῶν στὴν περιφερειακή βιομηχανία τροφίμων.

Ἰδιωτικὸ Ἀρχεῖο Γεράσιμου Σωτ. Γαλανοῦ

Το τοπογραφικό διάγραμμα του σταφιδεργостаσιού του Χ.Μ. Πετρόπουλου στην Καλαμάτα, με ημερομηνία 6 Οκτωβρίου 1962, αποτελεί πολύτιμο τεκμήριο της χωρικής οργάνωσης και του μηχανολογικού εξοπλισμού ενός από τα σημαντικότερα σταφιδεργостаσία της Μεσσηνίας κατά τον 20ό αιώνα. Το σχέδιο περιλαμβάνει κατόψεις ορόφων, εγκάρσια τομή, τοπογραφική αποτύπωση του οικοπέδου και λεπτομερή υπόμνημα των επιμέρους μηχανημάτων: ανελκυστήρα, προβιβαστή, πρώτο και δεύτερο πλυντήριο σταφίδας, στεγνωτήριο και λοιπούς χώρους αποθήκευσης και διαχείρισης. Η σύνθεση του εργοστασίου αντανακλά την τεχνολογική εξέλιξη και τη μεταπολεμική επένδυση σε υποδομές τυποποίησης και επεξεργασίας της σταφίδας, σε μια περίοδο που η Μεσσηνία επιχειρεί να ενισχύσει την εξαγωγική της δυναμική. Το εργοστάσιο Πετρόπουλου εντάσσεται στο δίκτυο των τοπικών βιομηχανιών που στήριξαν τη μακρά διάρκεια της σταφιδικής οικονομίας, προσαρμόζοντας παραδοσιακές πρακτικές στις απαιτήσεις του διεθνούς εμπορίου και της τεχνικής εκσυγχρονιστικής πολιτικής των δεκαετιών του '50 και του '60.

Αρχείο Π.Ε. Μεσσηνίας / Γεν Δ/νση Ανάπτυξης (πρώην Δ/νση Εμπορίου και Βιομηχανίας) / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

C. P. PETROPULOS

CALAMATA - GREECE

CABLE ADDRESS: "COSTAPETROS", CALAMATA

TELEPHONE: 2-68

CALAMATA CHAMBER OF COMMERCE
EXPORTERS' REGISTER No 19

06/01 Αθηνών 101

CODES USED

BENTLEY'S COMPLETE
* SECOND PHASE
PRIVATE

Calamata 29η Αυγούστου 1962

Προς το
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΤΡΩΝ
Πάτρας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ 30-8-62
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 4013-Φ 172

Κύριοι,

Είς απάντησιν του υπ'αριθ. 3927/Φ 121 'Εγγράφου σας έχομεν την τιμήν
όπως υποβλήμεν συνημμένως τα αίτηθέντα Πιστοποιητικά δια την ανανέωσιν της
άδειας λειτουργίας του ένταυθα σταφιδεργοστασίου μας ως κάτωδι:

- 1.- Τριπλότυπον Δημοσίου Ταμείου Καλαμών υπ'αριθ. 19140/29.8.62 δρχ. 275.-
- 2.- 'Αποδεικτικόν Ε.Β.Ε. ΚΑΛΑΜΩΝ περί καταθέσεως δηλώσεως
Βιομηχανικής ένημερότητας .
- 3.- Στατιστικόν δελτίον άποσταλέν παρ'όμιν δεδόντος συμπληρωμένον.
- 4.- Κινητόν χαρτόσημον Δημοσίου δραχμών 5.-

ΚΚ
σημειώθηκε
5/7/62 31/8/62

Μετά Τιμήν,
Κ. Π. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑΛΑΜΑΤΑ

Η αίτηση ανανέωσης άδειας λειτουργίας του σταφιδεργοστασίου του Χ.Μ. Πετρόπουλου στην Καλαμάτα, με ημερομηνία 29 Αυγούστου 1962, απευθύνεται προς την Υπηρεσία Ηλεκτρισμού και Μηχανολογίας του Υπουργείου Βιομηχανίας στην Πάτρα. Το έγγραφο συνοδεύεται από όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την έκδοση του σχετικού πιστοποιητικού, όπως το αποδεικτικό καταβολής τελών, δήλωση εγγραφής στο μητρώο βιομηχανιών, στατιστικό δελτίο και παράβολο. Η αίτηση τεκμηριώνει τη θεσμική διαδικασία ελέγχου και αδειοδότησης βιομηχανικών μονάδων την περίοδο εκείνη και φανερώνει τη συμμόρφωση των επιχειρηματιών του σταφιδικού κλάδου με τις τεχνικές και διοικητικές απαιτήσεις του κράτους, σε μια εποχή που η σταφίδα διατηρούσε ακόμη την εξαγωγική της σημασία.

Αρχείο Π.Ε. Μεσσηνίας / Γεν
Δ/ση Ανάπτυξης (πρώην Δ/ση
Εμπορίου και Βιομηχανίας) / Γενι-
κά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα
Μεσσηνίας

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΣΤΑΦΙΔΕΣ						
ΑΣΕΑ ΔΡΟΥΛΙΑΣ						
ΑΡΧΗΓΗ ΓΙΕΘΟΡΕΝ						
ΠΕΡΙΟΔΟΣ	Δ/Μ	ΑΝΑΦΟΡΑ	ΑΝΑΦΟΡΑ	ΑΝΑΦΟΡΑ	ΑΝΑΦΟΡΑ	ΑΝΑΦΟΡΑ
ΝΕΜΕΑΣ	Δ/Μ	29048/1-12-65	14000	7167/1001 N°	14424	15000
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	"	29064/1-12-65	30000	"	14428	5000
ΚΙΑΤΟΥ	"	3/3-1-66	10000	"	14429	30000
"	"	1352/17-1-66	40000	"	14441	15875
"	"	1496/18-1-66	40000	"	14445	127050
"	"	1546/19-1-66	40000	"	14446	175075
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	"	1545/19-1-66	10000	"	14447	1000
"	"	1781/21-1-66	25000	"	14453	2500
"	"	2850/4-2-66	10000	"	14459	19050
ΝΕΜΕΑΣ	"	2989/4-2-66	40000	"	14460	10000
"	"	3086/5-2-66	45000	"	14461	6000
"	"	3267/8-2-66	40000	"	14464	158165
"	"	"	25000	"	14467	12700
"	"	"	15000	"	14468	32500
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	"	4191/22-2-66	26715	"	14469	25400
ΚΙΑΤΟΥ	"	4192/22-2-66	57000	"	14472	525
ΝΕΜΕΑΣ	"	4633/26-2-66	50000	"	14473	30000
"	"	4733/28-2-66	42000	"	14474	19050
"	"	4758/1-3-66	5000	"	14477	34500
ΚΙΑΤΟΥ	"	5791/11-3-66	1000	"	14480	69850
ΝΕΜΕΑΣ	"	5628/9-3-66	20000	"	14481	13750
"	"	7116/31-3-66	15000	"	14482	44450
"	"	9220/1-4-66	35000	"	14485	90000
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	"	7112/30-3-66	40000	"	14486	1500
ΝΕΜΕΑΣ	"	8250/14-4-66	28000	"	14487	10000
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ	"	8787/21-4-66	10000	"	14489	31750
ΝΕΜΕΑΣ	"	9454/29-4-66	413715	"		980690

Σημειώσεις στο βιβλίο εξαγωγών για την ποσότητα σταφίδας που παρέδωσε ο ΑΣΟ Κιάτου την περίοδο 1965-66 στο σταφιδουργοστάσιο ΑΣΕΑ Δρούλιας στο Αίγιο. Η οικογένεια Δρούλια ασχολήθηκε με το εμπόριο της σταφίδας από τις αρχές του 20ού αιώνα και διατηρούσε εξαγωγικό οίκο σταφίδας στην Πάτρα και το Αίγιο.

Αρχείο ΑΣΟ Κιάτου / Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Κορινθίας

ΟΕ "Α. ΚΟΥΝΙΝΙΩΤΗΣ & ΣΙΑ Α"				1965/66	ΜΕΔΟΡΑΙ
Α/ΓΗ 2884/27-11-65	ΕΛΑΙΟΤΑ ΠΥΡΡΑΙ	50.000	14433/21-1-66	✓	127.000
" 2912/1-1-66	"	25.000	14433/22-1-66	✓	51.260
" 1101/13-1-66	"	30.000	14436/24-1-66	✓	88.900
"	ΤΡΕΥΟΤΑΜΙΩΝ	30.000			267.150
" 1444/18-1-66	"	30.000	14437/31-1-66	✓	478.50
"	ΕΚΑΡΕΤΑ	30.000	14442/7-2-66	✓	362.50
" 1685/20-1-66	"	30.000	14444/11-2-66	✓	331.00
"	ΣΥΝΑΓΩΓΑ	30.000	14451/1-3-66	✓	383.50
" 1720/21-1-66	"	30.000	14452/3-3-66	✓	114.300
"	ΣΥΝΑΓΩΓΑ ΚΑΡΟΚ. ΠΟΛΙΤ.	30.000	14452/11-3-66	✓	673.10
" 2374/29-1-66	ΕΥΚ. 10000 ΣΥΝΑΓΩΓΑ	30.000	14455/ - -	✓	5000
" 2374/3-2-66	ΕΥΚ. 25000 ΣΥΝΑΓΩΓΑ	345.000	14456/ - -	✓	3450
" 2867/3-2-66	ΕΥΚ. 25000 ΣΥΝΑΓΩΓΑ	50.000	14462/23-3-66	✓	254.00
" 3309/8-2-66	ΣΥΝΑΓΩΓΑ	40.000	14466/26-3-66	✓	25.000
" 4684/28-2-66	ΕΥΚ. 25000 ΣΥΝΑΓΩΓΑ	40.000	14469/6-4-66	✓	152.400
" 5383/7-3-66	ΚΙΩΤΑ	55.000	14470/6-4-66	✓	53.300
" 5556/9-3-66	"	25.000	ΕΥΚ. 184/14-4-66	✓	1350
" 6442/21-3-66	"	40.000	14474/26-4-66	✓	5500
" 6689/22-3-66	"	50.000	ΕΥΚ. 28/7-5-66	✓	6230
" 6826/23-3-66	"	25.000	" 20/7-5-66	✓	5090
" 7212/4-4-66	"	50.000	14476/7-8-66	✓	127.000
" 7331/2-4-66	"	50.000			947.11
" 7531/4-4-66	"	50.000			
" 7881/6-4-66	"	10.000			
" 9374/28-4-66	"	30.000			
" 9657/2-5-66	"	60.000			
		925.000			

Σημειώσεις στο βιβλίο εξαγωγών για την ποσότητα σταφίδας που παρέδωσε ο ΑΣΟ Κιάτου την περίοδο 1965-66 στο σταφιδευροστάσιο Α. Κουνινιώτης και Σία στο Αίγιο. Ο σταφιδικός οίκος Κουνινιώτη ιδρύθηκε το 1876 και είναι η μακροβιότερη επιχείρηση εμπορίας κορινθιακής σταφίδας που λειτουργεί μέχρι σήμερα.

Αρχείο ΑΣΟ Κιάτου / Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Κορινθίας

Πρόκειται για το έργοστάσιο επεξεργασίας σταφίδας της Χρ.Κ.Παπαδημητρίου και κείμενο στην Καλαμάτα επί των οδών Φαρών και Όμηρου.

Στο έργοστάσιο είναι τοποθετημένα μηχανήματα συνολικής ισχύος 70.25 HP και αξίας 400.000 δρχ και τουτό λειτουργεί με την άδεια υπ' αριθ: 712042827/28.9.67

Η επεξεργασία της σταφίδας στο έργοστάσιο της εταιρείας αποσκοπεί στο να καταστήσει την πρωτογενή παραγωγή κατάλληλη για εξαγωγή. Η πρωτογενής παραγωγή είναι ένα άπλυτο προϊόν με ξένες ύλες και γαιώδεις προσμελείς σε διάφορο βαθμό ανάλογως της καταλληλότητας των τόπων και του τρόπου αποξηράνσεως του προϊόντος από τον παραγωγό. Επίσης οι ρόγες έχουν μίσχους και μεγάλη ποικιλία μεγεθών, και συνυπάρχουν κοτσάνια και σάπιες ή χτυπημένες ρόγες. Η παραγωγική διαδικασία λοιπόν συνίσταται στον διά καταλλήλου μηχανικού τρόπου, δηλαδή, βωλοκόπησης-λυσίματος-απορροφήσεως έλαφρών ύλων-πλύσεως-διαχωρισμού κατά μέγεθος-άπομειχίσεως-και τελικώς χειριδιαλογής να απομακρυνθούν οι ξένες ύλες. Η κατ' αυτόν τον τρόπον παραγομένη σταφίδα συσκευάζεται σε χ/τια.

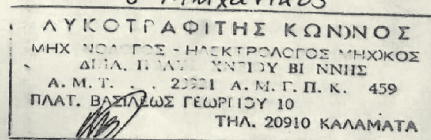
Απασχολείται προσωπικόν 25 ατόμων, τα δέ νερά του πλυσίματος πέφτουν σε βόθρους οι οποίοι υπήρχαν κάτω του κτιρίου που στεγάζεται το έργοστάσιο και για τους όποιους υπάρχει το υπ' αριθ. Τ.Υ. 9672/49ΙΒ/Ι7-8-79 της ΔΤΥ Νο-μού Μεσσηνίας.

Ηδη προβλέπεται να γίνει επέκτασή του εργοστασίου με τα μηχανήματα που φαίνονται στα σχέδια. Η συνολική ισχύς των μηχανημάτων θα φθάσει τους 78,25 ή δε αξία τα 2.950.000 δρχ. Τα νέα μηχανήματα θα είναι: Μηχάνημα τροφοδοσίας, συγκολλητικό μηχανήμα κιβωτίων, τροφοδοτής μηχανών συσκευασίας, μηχανάκι συσκευασίας μικρών πλαστικών δάκνων, θερμοκολλητικό μηχανήμα πλαστικών δάκνων, συγκολλητικό μηχανήμα χ/τίλων, αεροσυμπιεστής και μεταφορικές ταινίες που συνδέουν τα άνωτέρω. Η εγκατάστασις αποσκοπεί στο να συσκευαστή η σταφίδα σε σακκίδια για την καλύτερη διάθεση του προϊόντος στο εξωτερικό. Τα προϊόντα που παράγονται θα είναι 4.000 τόνοι ετησίως και θα απασχολείται προσωπικό 25 ατόμων επί πλέον.

Η ποσότης των ακαθάρτων υδάτων δεν θα αυξηθεί και συνεπώς δεν θα απαιτηθεί η κατασκευή νέων βόθρων. Η περιοχή δεν μετεβλήθη και κτιριακές επεκτάσεις δεν πρόκειται να γίνουν, και υπάρχει για το έργοστάσιο πιστοποιητικό της Π.Υ.

Το έργοστάσιο εξυπηρετεί τα μέγιστα τής ανάγκες της περιοχής και έχει άκραιφνή εξαγωγικό χαρακτήρα.

Ο Μηχανικός

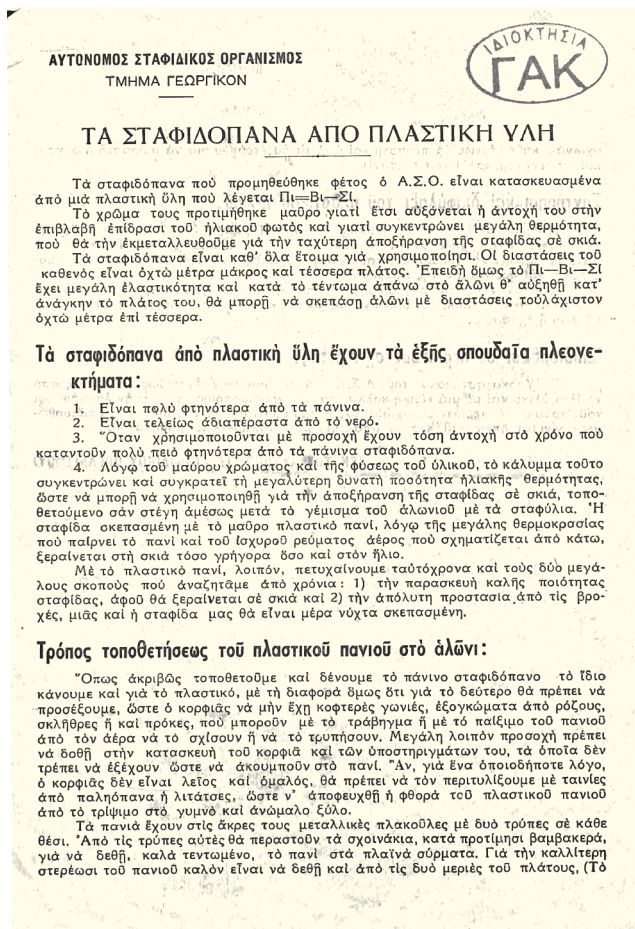
Το τεχνικό υπόμνημα αφορά το σταφιδεργοστάσιο του Χ.Κ. Παπαδημητρίου στην Καλαμάτα (1967) και περιγράφει αναλυτικά τον μηχανολογικό του εξοπλισμό και τη λειτουργία του. Συντάχθηκε στο πλαίσιο αξιολόγησης της επιχείρησης για αδειοδότηση ή υπαγωγή σε καθεστώς ενίσχυσης. Το εργοστάσιο λειτουργεί με κινητήρα 70,25 HP και δυναμικότητα επεξεργασίας 400.000 κιλών ετησίως. Η μονάδα περιλαμβάνει μηχανήματα αποξήρανσης, διάλογής, καθαρισμού, μεταφοράς και συσκευασίας της σταφίδας, καθώς και συστήματα παραλαβής και αποθήκευσης του προϊόντος. Σύμφωνα με την έκθεση, η παραγωγική διαδικασία πληροί τις προβλεπόμενες προδιαγραφές, δεν εντοπίζονται ελλείψεις στον εξοπλισμό και η επιχείρηση έχει σαφώς εξαγωγικό προσανατολισμό. Το υπόμνημα, υπογεγραμμένο από τον μηχανολόγο Κ. Λυκοτραφίτη, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα τεχνικής τεκμηρίωσης για μονάδα επεξεργασίας σταφίδας στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα.

Αρχείο Π.Ε. Μεσσηνίας / Γεν Δ/ση Ανάπτυξης (πρώην Δ/ση Εμπορίου και Βιομηχανίας) / Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Μεσσηνίας

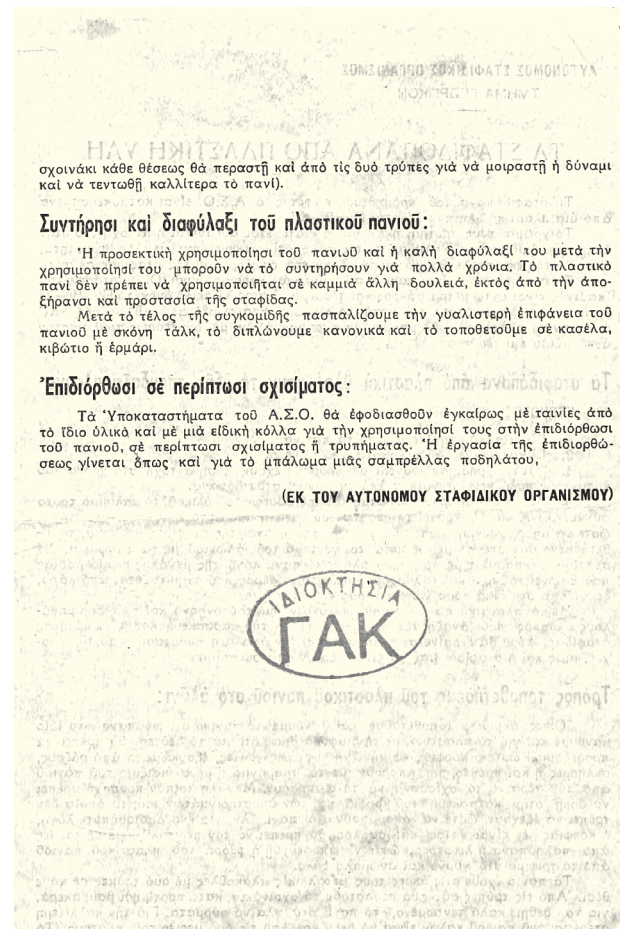
Τρύγος στη Λογγά Πυλίας, 1969.

Αρχείο Γκόνη-Τσιμικλή Δημήτρης / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσσηνίας

Ενημερωτικό φυλλάδιο του Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού (Τμήμα Γεωργικών) σχετικά με τη χρήση πλαστικών σταφιδόπανων τύπου Πι-Βι-Σι για την αποξήρανση της σταφίδας. Το έντυπο αναλύει τα πλεονεκτήματα του νέου υλικού σε σχέση με τα παραδοσιακά πανιά και δίνει λεπτομερείς οδηγίες για την τοποθέτησή του στα αλώνια. Περίοδος κυκλοφορίας: πιθ. δεκαετία 1960 – αρχές 1970.

Αρχείο Στασινού Παναγούλη / Γενικά Αρχεία του Κράτους – Τμήμα Μεσηνίας

ΣΠΥΡΟΥ Γ. ΜΑΥΡΑΓΑΝΗ
ΓΕΩΠΟΝΟΥ Α.Σ.Ο.

Η ΤΑΧΥΡΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΝΕΟΥ ΣΤΑΦΙΔΑΜΠΕΛΩΝΟΣ

ΠΑΤΡΑΙ, 1972

Εξώφυλλο από το ανάτυπο της έκδοσης του ΑΣΟ σχετικά με την ανάπτυξη νέου σταφιδαμπελώνα, γραμμένο από τον γεωπόνο του ΑΣΟ, Σπύρο Γ. Μαυραγάνη. Ο Αυτόνομος Σταφιδικός Οργανισμός (ΑΣΟ) εκτός από τη διαχείριση της κορινθιακής σταφίδας, τη συγκέντρωση και τη διάθεση των πρώτων υλών οινοπνεύματος, είχε στους στόχους του και την παροχή γεωργοοικονομικοτεχνικών οδηγιών προς τους σταφιδοπαραγωγούς και τη λήψη μέτρων για την προστασία τους, κυρίως μέσα από το Ινστιτούτο Σταφίδας στον Πύργο.

Αρχείο ΑΣΟ Κιάτου / Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Κορινθίας

Έρευνα καὶ Μελέτη ἐπὶ τῆς τυποποιήσεως τῆς Κορινθιακῆς σταφίδος

Ὑπὸ τῶν: Κ. Κ. ΛΥΚ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Διευθυντοῦ Ὑπηρεσιῶν ΑΣΟ,
ΝΙΚΟΛΑ. ΣΙΜΙΤΖΗ, Χημικοῦ ΑΣΟ, ΣΠΥΡΟΥ ΜΑΥΡΑΓΑΝΗ,
γεωπόνου ΑΣΟ, Γ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ὑπαλλήλου ΑΣΟ

ΠΑΤΡΑΙ, 1972

Εξώφυλλο από το ανάτυπο της έκδοσης του ΑΣΟ σχετικά με την τυποποίηση της κορινθιακής σταφίδας: ποιοτικές διαβαθμίσεις και περιοχές. Συγγραφική ομάδα: Λυκ. Λαμπρινόπουλος, Διευθυντής Υπηρεσιών ΑΣΟ· Νικ. Σιμιτζής, Χημικός ΑΣΟ· Σπ. Μαυραγάνης, Γεωπόνος ΑΣΟ· Γ. Γιαννακόπουλος, Υπάλληλος ΑΣΟ.

Άλλη μία μελέτη του ΑΣΟ με γεωργοοικονομικοτεχνικές οδηγίες προς τους σταφιδοπαραγωγούς

Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Κορινθίας

Μέσον Κόστος Κορινθιακής σταφίδας κατά τὸ ἔτος 1973-74

Περιεχῆς Ὑποκ/των Α.Σ.Ο. Γαστούνης καὶ Ἀμαλιάδος.-

Α. Καλλιεργητικαὶ δαπάναι (κατὰ στρέμμα).

1.-Κλάδευμα: ἡμερομίσθια 1 χ 275 δρχ.	= 275.-	
2.-Συλλογὴ κληματαρίδων ἡμερομίσθια 0,5χ160 δρχ.	= 80.-	
3.-Διασπορά λιπασμάτων " 0,25χ160 δρχ.	= 40	
4.-Ὑποστήλωσις πρόσδεσις 2χ180 δρχ.	= 360.-	
5.-Κατεργασία ἐδάφους ἢ ζιζανιοκτονία (ἐργατικά-φάρμακα)=	500.-	
6.-Ψεκασμοὶ τρεῖς: ἡμερομίσθια 1χ300 δρχ.	= 300.-	
7.-Ψεκασμοὶ τρεῖς: " 1χ180. "	= 180.-	
8.-Θεσιώσεις τρεῖς: " 0,2χ300"	= 60.-	
9.-Κοπὴ χόρτων: " 0,25χ300"	= 75.-	
10.-Χαραγὴ : " 0,8χ600"	= 480.-	
11.-Ξεφύλλισμα : " 1χ200. "	= 200.-	
12.-Καταπολέμησις ἐχθρῶν σήφως σταφυλῶν " 0,5χ300."	= 150	
13.-Προστοιμασία ἀλωνίων " 0,2χ300."	= 60	
14.-Τρυγητὶς " 3χ250. "	= 750	
15.- Διαλογή ἀπλώμα κλπ. " 1,5χ250."	= 375	
16.-Μεταφοραὶ.	= 100	
17.-Μανιμάρισμα καὶ λοιπὰ ἀπρόβλεπτα.	= 105	4.090.-

Β. Μέσα Παραγωγῆς (κατὰ στρέμμα).

1.-Λιπάσματα KG. 60χ2,8.	= 168	
2.-Φυτοφάρμακα.	= 300	
3.-Διάφοροι προμήθειαι (σιζάλ-φουρκάδες κλπ.).	= 132	600.-

Γ. Γενικὰ ἔξοδα (κατὰ στρέμμα).

1.-Τόκος κεφαλαίου τῆς (10.000 δρχ. πρὸς 5%).	= 500.-	
2.-Τόκος κυκλοφοριακοῦ κεφαλαίου 4690 πρὸς 8% ἐπὶ 6 μῆ-
νες).....	= 190.-	
3.-Τοκοχρεωλώσεων φυτείας.	= 300.-	
4.-Φόρος, Χαρτὸσημον, ἀπόσβεσις καλ/κῶν μέσων κλπ.....	= 220.-	1.210.-

Σύνολον δαπανῶν (κατὰ στρέμμα) = 5.900.-

Μέση Παραγωγή κατὰ στρέμμα 400 KG.

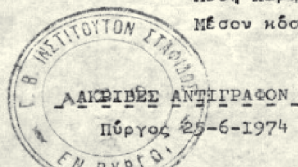
Μέσον κόστος κατὰ κιλόν: 5.900 : 400 = 14,75 δρχ.

Ἐν Πύργῳ τῇ 25-6-74

Ὁ Γραφόνος

(ὕπογραφή)

Κ. Γαλελῆς

Μέσο κόστος καλλιέργειας κορινθιακής σταφίδας ανά στρέμμα (1973-74) στις περιοχές Γαστούνης και Αμαλιάδας.

Η καλλιέργεια της κορινθιακής σταφίδας είναι δύσκολη, κοστοβόρα και απαιτητική. Απαιτεί την παρουσία του αγρότη στο χωράφι κατά τους περισσότερους μήνες του έτους. Οι αγροτικές εργασίες περιλαμβάνουν ενδεικτικά το κλάδεμα, το σκάψιμο και κατόπιν το σκάσιμο και το ράντισμα (ψεκασμοί). Μετά τα μέσα Μαΐου γίνεται η χαραγή (χαράκι) του κλήματος με σκοπό το καλύτερο δέσιμο του καρπού. Αναμένοντας την ωρίμανση του καρπού, μέσα στους πρώτους μήνες του καλοκαιριού γίνεται το ξεφύλλισμα των αμπελιών, έτσι ώστε ο σχηματιζόμενος καρπός να δεχθεί περισσότερο ήλιο και αέρα και να ωριμάσει γρηγορότερα και καλύτερα. Μετά την ωρίμανση του καρπού ξεκινά στις αρχές του Αυγούστου ο τρύγος, δηλαδή η συγκομιδή της νωπής σταφίδας από τα κλήματα, και το άπλωμα στα αλώνια για την αποξήρανση της σταφίδας και, τέλος, το μακινάρισμα.

Αρχείο ΑΣΟ Πύργου / Ινστιτούτο Σταφίδας / Γενικά Αρχεία του Κράτους - Τμήμα Ηλείας

ΑΥΤΟΝΟΜΟΝ ΣΤΑΦΙΔΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΣΤΑΦΙΔΟΣ

ΜΗΝ. . . 10. ΜΙΟΣ.

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Ν

Μηνιαίων παρατηρήσεων επί της πορείας καλλιέργειας της
κορινθιακής σταφίδος περιφέρειας 'Υποκαταστήματος. Ν. Πύργου

1) Καιρικές συνθήκες:

Συμπεριφορά

2) Βλαστητικόν στάδιον:

Γυάλισμα

Καλλιεργητικές εργασίες και ύψος ημερομισθίων αὐτῶν ἀναλόγως τρόπου ἐκτελέσεως
(χεῖρες - μηχανές):

Κοινὴ Χρῆσις
1000 - 1500 γρ.
1000 - 1500 γρ.
1000 - 1500 γρ.

Θεομηνίες καὶ ποσοστὸ ζημίας κατὰ προσέγγιση:

Δελτίο με παρατηρήσεις για την
καλλιέργεια σταφίδας κατά τον
Ιούλιο του 1982, όπου καταγράφον-
ται και τα ημερομίσθια αντρών/
γυναικών για το ξεφύλλισμα και
τον ψεκασμό σταφιδοφυτειών.

Αρχείο ΑΣΟ Πύργου / Ινστιτούτο
Σταφίδας / Γενικά Αρχεία του
Κράτους - Τμήμα Ηλείας

Μνήμες και μαρτυρίες

Η καταγραφή της μνήμης και η προφορική ιστορία αποτελούν πολύτιμα εργαλεία για τη διάσωση και ανάδειξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Στην περίπτωση της μαύρης σταφίδας, ενός προϊόντος που σφράγισε την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ιστορία ολόκληρων περιοχών της Πελοποννήσου και του νότιου Ιονίου, η προφορική μαρτυρία λειτουργεί ως ζωντανή γέφυρα ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν. Μέσα από τις αφηγήσεις καλλιεργητών, εργατών, συνεταιριστών και εμπόρων, αναδύεται όχι μόνο η οικονομική σημασία της σταφίδας, αλλά και ολόκληρος ο κόσμος των βιωμάτων, των αισθήσεων, της αλληλεγγύης και της συλλογικής ταυτότητας που τη συνόδευε.

Τα λόγια του Γεώργιου Παπαγεωργίου, που μιλά για τη γενιά του «γεννημένη στο κλήμα», αποτυπώνουν τη βιωματική σχέση με τη γη και την κοινότητα, ενώ ο Δημήτριος Δρακονταειδής μας μεταφέρει την ευωδιά των αλωνιών που κάποτε πλημμύριζε τον τόπο. Η μαρτυρία του Διονύση Χαρακτινού φωτίζει τη σύνδεση της σταφίδας με τον συνεταιριστικό θεσμό, ενώ η Αγγελική Γεωμπρέ δίνει φωνή στη μνήμη της παραγωγής και της διακίνησης, τονίζοντας την αξία που της αποδίδουν οι ξένοι. Ο Ανδρέας Βαρώτσος αναδεικνύει την οικολογική και διατροφική διάσταση της σταφίδας, ενώ ο γεωπόνος Γεώργιος Κατσούλης μας θυμίζει ότι ο «μαύρος χρυσός» υπήρξε στήριγμα για το ελληνικό κράτος και σημείο συλλογικής κινητοποίησης στις κρίσιμες στιγμές της συγκομιδής.

Μέσα από αυτές τις φωνές δεν διασώζεται μόνο η υλική ιστορία ενός προϊόντος, αλλά και η μνήμη της κοινότητας που το καλλιεργήσε και το στήριξε για γενιές. Η προφορική ιστορία δεν είναι απλώς μια αφήγηση του χθες· είναι ένας τρόπος να ξαναβρούμε την κοινωνική συνοχή, να κατανοήσουμε την πολιτισμική σημασία της σταφίδας και να εμπνευστούμε για το μέλλον της.

Αποσπάσματα συνεντεύξεων

«Από μικρό παιδί ... έλεγε ο πατέρας μου την κουβέντα: “έχω γεννηθεί στο κλήμα”. Εγώ δεν το καταλάβαινα αυτό. Τώρα στις μέρες μου το λέω κι εγώ [...] Ήταν τότε και μια ευκαιρία να βοηθήσει ο ένας τον άλλον, η μια οικογένεια την άλλη, δηλαδή ο ένας συγγενής να πάει να βοηθήσει τον άλλον. Γινόταν, γινόταν αυτό. Γινόταν, όπως να σας δώσω ένα παράδειγμα, στα χαράκια. Είναι οι λεγόμενες αλλαξιές που κάνανε [...] Γιατί ο καλός παραγωγός είναι και γεωπόνος για το κτήμα του [...] Είναι ένα προϊόν που σου δίνει κάθε χρόνο εισόδημα. Όλα τα χρόνια δεν μας άφησε ποτέ. Ζήσαμε μαζί. [...] Το πονάμε. Δεν μπορούμε να το αφήσουμε. Αλλά μας βάζει μέσα».

Αφηγητής: Γεώργιος Παπαγεωργίου, καλλιεργητής/παραγωγός σταφίδας. Ερευνητής: Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος, Τόπος: Αίγιο, 23/2/2025. Αρχειακή συλλογή PRIMAROLIA, ΣΑΧ1002.

«Εδώ στην περιοχή δεν υπήρχε μέρος... χωράφι, όπως περπατάς στον δρόμο, να μην έχει αλώνι. Την εποχή του καλοκαιριού, τα αλώνια... επέρναγες απ' τον δρόμο, τότες δεν είχαμε και τ' αυτοκίνητα, με τα πόδια ή με τα ζώα πηγαίναμε στα χωριά μας και μοσκοβόλαγε ο τόπος από τα αλώνια που ξεραινόταν η σταφίδα [...] Μακάρι, μακάρι ο κόσμος... μακάρι να τα καταφέρουν πέντε-δέκα άτομα να φτιάξουν κάτι, να υπάρχει... να μυρίσει ο τόπος πάλι σταφίδα, εκείνο είναι... και όποιος θέλει, να τον βοηθήσω κιόλας».

Αφηγητής: Δημήτριος Δρακονταειδής, ο μοναδικός πλέον καλλιεργητής/παραγωγός σταφίδας στο Ληξούρι. Ερευνητής: Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος, Τόπος: Ληξούρι Κεφαλονιάς, 14/3/2025. Αρχειακή Συλλογή PRIMAROLIA AMKE, ΣΚΕ1006.

«Η σχέση με τους παραγωγούς ήταν πολύ φιλική. Αγαπάγαν την Ένωση, έρχονταν εδώ και ήταν η οικογένειά τους, η δεύτερη οικογένειά τους [...] Η σταφίδα ήταν ο μαύρος χρυσός για τη Ζάκυνθο. Ήταν ο μαύρος χρυσός. Γιατί μπαίνανε πολλά λεφτά.... σήμερα έχει μειωθεί κατά πολύ. ... Πρέπει να δοθούν κίνητρα... από εκεί ξεκινάει... να ανέβει η τιμή, να υπάρχει ζήτηση για να μπορέσει ο κόσμος να καλλιεργήσει».

Αφηγητής: Διονύσης Χαρακτινός, υπάλληλος της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Ζακύνθου και εργαζόμενος επί πολλά χρόνια στο σταφιδεργαστάσιο. Ερευνητής: Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος, Τόπος: Ζάκυνθος, 21/3/2025. Αρχειακή συλλογή PRIMAROLIA, ΣΖΑ3009.

«Τι αισθάνομαι θα σας πω όταν ανοίγει η πόρτα πίσω στην αποθήκη που μπορεί να έχω μέσα με δύο χιλιάδες τόνους και να ευωδιάζει και μπαίνω μέσα και... αυτή η μυρωδιά με συνοδεύει όλη μου τη ζωή. Όλη μου τη ζωή [...] Χαίρομαι πολύ γιατί είναι ένα ιδιαίτερο προϊόν το οποίο δυστυχώς εκτιμούν οι ξένοι περισσότερο από εμάς, τους Έλληνες. Και νομίζω ότι τους κάνουμε και ένα θείο δώρο να ταΐζουν τα παιδιά τους με την κορινθιακή μας σταφίδα».

Αφηγήτρια: **Αγγελική Γεωμπρέ**, ιδιοκτήτρια και διευθύντρια του σταφιδεργοστασίου Γεωμπρέ, Ερευνητής: Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος. Τόπος: Νεμέα Κορινθίας, 28/3/2025. Αρχειακή Συλλογή PRIMAROLIA, ΣΚΟ2013.

«Η σταφίδα ... είναι ένα προϊόν το οποίο έχει το απόλυτο συγκριτικό πλεονέκτημα παγκοσμίως ... πουθενά αλλού στον κόσμο με βάση τη βιβλιογραφία δηλαδή δεν υπάρχει ... έχουν αποπειραθεί να κάνουν τη μαύρη σταφίδα και αλλού αλλά δεν έχουν πετύχει [...] ...δεν μπορεί να υπάρχει υποκατάστατο της σταφίδας σε αυτά τα εδάφη που καλλιεργείται η σταφίδα. Ένα άλλο που ξεχνάμε είναι ότι η σταφίδα έχει συντηρήσει το τοπίο στις περιοχές. [...] Η σταφίδα είναι ένα superfood, είναι ένα λειτουργικό τρόφιμο το οποίο μεταξύ των άλλων έχει και την ρεσβερατρόλη... μια αντιοξειδωτική ουσία η οποία ... σύμφωνα με μερικούς ερευνητές και γιατρούς ... είναι η πηγή της νεότητας».

Αφηγητής: **Ανδρέας Βαρώτσος**, βιοκαλλιεργητής σταφίδας. Ερευνητής: Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος. Τόπος: Αλφειούσα Ηλείας, 27/3/2025. Αρχειακή Συλλογή PRIMAROLIA, ΣΗΛ1014.

«Η μαύρη κορινθιακή σταφίδα είναι το μόνο προϊόν που ιστορικά, όταν η χώρα δεν είχε χρήματα για να διαπραγματευτεί με τους τότε εταίρους της, τον εθνικό προϋπολογισμό της, για να μπορέσει να δανειστεί, εγγυητής ήταν ο περίφημος «μαύρος χρυσός» [...] Σκέφτομαι ως ένα καθεστώς συνέργειας την φιλοτιμία και την ενεργοποίηση των χωριανών τα βράδια που απειλούνταν οι σταφίδες στην πιθανότητα βροχής, οπότε ο ένας ειδοποιούσε τον άλλον ... έρχεται βροχή, πάμε να σκεπάσουμε τα αλώνια να μην μας βραχούν οι σταφίδες ... μια τρομερή κινητικότητα ξαφνικά, να αδειάζει το χωριό, να τρέχουν όλοι προς το κάμπο, εκεί που ήταν η μεγάλη έκταση των χωραφιών με τις σταφίδες και να τρέχουν όλοι να βοηθήσουν».

Αφηγητής: **Γεώργιος Κατσούλης**, γεωπόνος, παραγωγός. Ερευνητής: Ιωάννης Παπαγιαννόπουλος. Τόπος: Αβραμιού Μεσσήνης, 28/3/2025. Αρχειακή Συλλογή PRIMAROLIA, ΣΜΕ1015.

Παραδοσιακά εργαλεία της μαύρης σταφίδας

Γράβαλος / γράμπαλος: Ειδική πιρούνα για τον καθαρισμό της σταφίδας όταν την απλώνουν στο αλώνι.

Ισκιάδα ή σκιάδα: Τρόπος αποξήρανσης της κορινθιακής σταφίδας στη σκιά κάτω από ειδική κατασκευή, ο οποίος έδινε σταφίδα ανώτερης ποιότητας.

Κλαδευτήρι: Γεωργικό εργαλείο το οποίο χρησιμεύει στο κόψιμο μακριών ή μη χρήσιμων βεργών των κλημάτων.

Κοσκίνα ή δρυμόνι: Μεγάλων διαστάσεων ξύλινο κόσκινο για τον καθαρισμό/διαλογή της σταφίδας (απομάκρυνση «άψητων» ή χονδρών ρωγών). Κρατιόταν από δύο άτομα.

Κοφίνια ή κόφες: Δοχεία που χρησιμοποιούνται κατά τον τρύγο για τη συλλογή του καρπού και τη μεταφορά του στα αλώνια.

Μάκινα: Μηχάνημα το οποίο διαχωρίζει την αποξηραμένη κορινθιακή σταφίδα (μακινάρισμα) αναλόγως του μεγέθους της ρώγας της, ενώ παράλληλα την καθαρίζει από διάφορες ξένες ύλες.

Σβάρνα: Βαρύ μεταλλικό εργαλείο για τον στρώσιμο-ίσιωμα των αλωνιών.

Τζιβιέρες: Τετράπλευρα ξύλινα πλαίσια με πάτο συνήθως από καλάμια ή συρματόπλεγμα, για το πλύσιμο και την αποξήρανση της σταφίδας.

Χαρακοφάλιδο: Ειδικό ψαλίδι που χρησιμεύει για το χαράκωμα του κορμού στα κλήματα της σταφίδας. Έχει κυκλικές λάμες που κλείνουν σφιχτά στο κέντρο τους τον κορμό και με μια περιστροφική κίνηση τον χαράζουν γύρω-γύρω μέχρι το ξύλο.

Αρχιτεκτονική κληρονομιά

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά ως αναπόσπαστο στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς αντανακλά την ιστορία, την ταυτότητα και τη δημιουργικότητα ενός τόπου. Στην αρχιτεκτονική κληρονομιά εντάσσεται και η βιομηχανική κληρονομιά, η οποία αναφέρεται στο σύνολο των υλικών και άυλων στοιχείων που σχετίζονται με τη βιομηχανική δραστηριότητα του παρελθόντος, μαρτυρώντας την τεχνολογική και κοινωνική εξέλιξη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι σταφιδαποθήκες του Αυτόνομου Σταφιδικού Οργανισμού (ΑΣΟ) που κατασκευάζονταν συνήθως κοντά στο σιδηροδρομικό δίκτυο και τους σταθμούς του τραίνου. Το κτηριακό απόθεμα της σταφίδας σχετίζεται άμεσα με την παραγωγή και εμπορία του προϊόντος (σταφιδαποθήκες, εργοστάσια, εργαστήρια, αρχοντικά εμπόρων κ.λπ.) αλλά και έμμεσα, όπως κτήρια που δημιουργήθηκαν με βάση τα έσοδα και τον πλουτισμό από τις εμπορικές δραστηριότητες της σταφίδας (π.χ. Δημοτικό Θέατρο Απόλλων και Αγγλικανική Εκκλησία στην Πάτρα). Κάθε κτήριο, κάθε μνημείο, μπορεί να αφηγηθεί μια μοναδική ιστορία που συνδέει το παρελθόν με το παρόν.

Κάποια από αυτά τα κτήρια, δείγματα αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, έχουν εγκαταλειφθεί για διάφορους λόγους, μένοντας χώροι ανενεργοί και κενοί από οποιαδήποτε χρήση. Όμως είναι και πολλά που καλούνται να υπηρετήσουν σύγχρονες ανάγκες και η επανάχρησή τους δεν αφορά μόνο την αρχιτεκτονική και περιβαλλοντική αποκατάστασή τους, αλλά και την ικανοποίηση κοινωνικών και πολιτιστικών στόχων.

Πάτρα, πρώην σταφιδαποθήκες Μπάφρυ

Το σταφιδεργοστάσιο Μπάφρυ λειτούργησε από το 1922, όταν η οικογένεια Μπάφρυ έφτασε στην Πάτρα μαζί με άλλους πρόσφυγες από τη Σμύρνη και νοίκιασε το κτήριο (ιδιοκτησίας της οικογένειας Καραμανδάνη) έως και το 1986. Σήμερα στεγάζει τη Δραματική Σχολή και τα γραφεία του ΔΗ.Π.Ε. ΘΕ. Πάτρας.

Αίγιο, Κτήριο Κανελλόπουλου-Κριτσωταλάκη (πρώην σταφιδαποθήκη)

Το εμβληματικό αυτό κτήριο χτίστηκε το 1900 ως σταφιδαποθήκη, γραφείο και κατοικία μεγάλου σταφιδεμπόρου του Αιγίου. Κουβαλά τη βιομηχανική ιστορία της πόλης αλλά και τον νεότερο πολιτισμό της, ενώ το 1985 υπήρξε σημείο έμπνευσης για τον Θεόδωρο Αγγελόπουλο για τις σκηνές στον «Μελισσοκόμο» του. Το 2019 και το 2020 σε αυτό το κτήριο υλοποιήθηκαν οι δράσεις του φεστιβάλ Πριμαρόλια.

Πάτρα, Βίλα Κόλλα

Η Βίλα Κόλλα χτίστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα και αποτελούσε την εξοχική έπαυλη της οικογένειας σταφιδεμπόρων Κόλλα στην περιοχή Κουκούλι. Επηρεασμένη από ευρωπαϊκά στοιχεία, η εμβληματική Βίλα Κόλλα συνιστά ένα αρχιτεκτονικό κόσμημα της σταφιδικής εποχής, μια διώροφη έπαυλη με σοφίτα, περιβαλλόμενη από έναν μεγάλο κήπο και δέντρα, με χαρακτηριστικούς πυργίσκους, μεγάλα γείσα στις στέγες, εξωτερικά ζωγραφικά διακοσμητικά στοιχεία.

Σήμερα ανήκει στο Πανεπιστήμιο Πατρών, στο οποίο έχει δωρηθεί από τους κληρονόμους της οικογένειας.

Ζαχύνθος, σταφιδεργοστάσιο Ε.Α.Σ. Ζαχύνθου

Το σταφιδεργοστάσιο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Ζαχύνθου – ΕΑΣ Ζαχύνθου στην περιοχή του Αγίου Χαραλάμπη υποδέχεται κάθε χρόνο τη σοδειά της ΠΟΠ σταφίδας Ζαχύνθου, την επεξεργάζεται με τα σύγχρονα μηχανήματά του και την τυποποιεί για να προωθηθεί στην αγορά της Ελλάδας και του εξωτερικού. Τον Οκτώβριο-Νοέμβριο του 2024 φιλοξένησε τις εκδηλώσεις UVA PASSA (επιστημονικό συνέδριο για την ιστορία, τον πολιτισμό και την αναπτυξιακή διάσταση της μαύρης σταφίδας, ιστορική πολυμεσική έκθεση και εκπαιδευτικά εργαστήρια για παιδιά, πολιτιστικές και γαστρονομικές εκδηλώσεις).

Αποθήκες του ΑΣΟ στο Κιάτο

Αποθήκες του ΑΣΟ στα Λεχαινά

Διατροφική αξία της μαύρης σταφίδας

Η σταφίδα σε όλη την ιστορική της διαδρομή υπήρξε κατ' εξοχήν εξαγωγίμο προϊόν. Βασική αιτία γι' αυτό ήταν η γλυκιά της γεύση, η μεγάλη διατροφική της αξία και η θερμιδική της δύναμη. Οι χρήσεις της πολλές και διαφορετικές, από κύριο υλικό για την πουτίγκα της αγγλικής αστικής τάξης, δυναμωτικό σνακ για τους εργάτες των βορειοευρωπαϊκών χωρών, μέχρι οينوποιήσιμο μέσο για τους Γάλλους και Ρώσους οινοπαραγωγούς.

Ο νομπελίστας ποιητής Οδυσσέας Ελύτης αναφέρει τη χρήση μαύρης σταφίδας στο ελληνοϊταλικό μέτωπο από τους Έλληνες φαντάρους: «Και τις λίγες φορές όπου κάναμε στάση να ξεκουραστούμε, μήτε που αλλάζαμε κουβέντα, μονάχα σοβαροί και αμίλητοι, φέγγοντας μ' ένα μικρό δαδί, μία-μία εμοιραζόμασταν τη σταφίδα».³³

Την εμπειρική γνώση περί της διατροφικής αξίας και των πολλαπλών οφελών της μαύρης σταφίδας στην ανθρώπινη υγεία τεκμηριώνουν τα τελευταία χρόνια επιστημονικές έρευνες και αναλύσεις, αποδεικνύοντας τις ιδιότητές της, κατατάσσοντάς τη στην κατηγορία των υπερτροφών (superfoods) και προσδίδοντάς της ισχυρισμούς υγείας.

Πρόκειται για μια εξαιρετική πηγή ενέργειας, βιταμινών, μετάλλων και φυτικών ινών. Έχει πολύ μεγάλη συγγέντρωση αντιοξειδωτικών, ιδιαίτερα φλαβονοειδή και ανθοκυανίνες (προανθοκυανιδίνες, ανθοκυανίνες, φλαβόνες, φλαβονόλες, ρεσβερατρόλη), τα οποία είναι ωφέλιμα στη μείωση αθηρωματικών αλλοιώσεων υπερχοληστερολαιμικών ζωικών προτύπων και υποστηρίζουν την καρδιαγγειακή υγεία. Είναι πλούσια σε βιταμίνη Β6, που βοηθά στη σωστή λειτουργία του νευρικού συστήματος, αλλά και σε ιχνοστοιχεία, όπως κάλιο (συντελεί στην καλή υγεία της καρδιάς και τη μείωση της αρτηριακής πίεσης), φώσφορος (συμβάλλει στην καλή υγεία οστών και δοντιών, στις βιοχημικές διαδικασίες του μεταβολισμού, στη σύνθεση του DNA και του RNA), σίδηρος (κρίσιμο συστατικό του αίματος και των ιστών), μαγγάνιο (υποστηρίζει μεταβολικών διεργασιών παραγωγή ενέργειας, φυσιολογική κατάσταση οστών), χαλκός (συμβάλλει στον συνδετικό ιστό, στη φυσιολογική λειτουργία του νευρικού συστήματος) κ.ά. Αναλυτικά τα συστατικά που περιέχει η μαύρη σταφίδα και η ποσότητα αυτών ανά 100 γραμμάρια προϊόντος:³⁴

³³ Οδυσσέα Ελύτη, *Το Αξιον Εστί*, εκδόσεις Ίκαρος, 1959.

³⁴ Φώτης Τέκος, Εισήγηση «Για τους ισχυρισμούς υγείας της σταφίδας Ζακύνθου», στο συνέδριο *Una passa / Οι Κόσμοι της Μαύρης σταφίδας*, Ζάκυνθος 2024, 19 Οκτωβρίου 2024, Σταφιδεργαστήριο ΕΑΣ Ζακύνθου.

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ	ΣΥΣΤΑΣΗ σε 100g	ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ	ΣΥΣΤΑΣΗ σε 100g
Βιταμίνη C	4,4 mg	Ενέργεια	315 kcal
Βιταμίνη E	0,13 mg	Πρωτεΐνες	3,4 g
Βιταμίνη K	3,5 mg	Λιπαρά	0,2 g
Μαγνήσιο	34 mg	Υδατάνθρακες	75 g
Κάλιο	783 mg	Φυτικές ίνες	4,3 g
Φώσφορος	95 mg	Σάκχαρα	60,7 g
Σίδηρος	1,82 mg	Βιταμίνη B1 (Θειαμίνη)	0,16 mg
Μαγγάνιο	0,339 mg	Βιταμίνη B2 (Ριβοφλαβίνη)	0,14 mg
Σελήνιο	0,72 mg	Βιταμίνη B3 (Νιασίνη)	1,64 mg
Χαλκός	0,286 mg	Βιταμίνη B5 (Παντοθενικό οξύ)	0,047 mg
Ασβέστιο	91 mg	Βιταμίνη B6 (Πυριδοξίνη)	0,28 mg
Ψευδάργυρος	0,35 mg	Βιταμίνη B9 (Φολικό οξύ)	12 µg
Νάτριο	0,047 g		

Έχει πολύ μεγάλο ποσοστό φυτικών ινών, οι οποίες βοηθούν στην καλή λειτουργία του πεπτικού συστήματος και στη ρύθμιση της κινητικότητας του εντέρου. Περιέχει, επίσης, μεγάλο ποσοστό φρουκτοολιγοσακχαριτών που, σε συνδυασμό με τις φυτικές ίνες, συμβάλλουν στην καλή υγεία του πεπτικού και δρουν ως πρεβιοτικά συστατικά.

Η μαύρη σταφίδα είναι ένα προϊόν χωρίς λιπαρά. Περιέχει μόνο φυσικά σάκχαρα μαζί με φυτικές ίνες και συμβάλλει στη φυσιολογική λειτουργία των μεταβολικών διεργασιών για την παραγωγή ενέργειας. Η κατανομή σακχάρων της σταφίδας είναι ίδια με αυτή του μελιού, δηλ. περιέχει φρουκτόζη ως κύριο σάκχαρο, που είναι πιο γλυκιά από τη ζάχαρη αλλά με πολύ χαμηλότερο γλυκαιμικό δείκτη. Η σταφίδα, σε αντίθεση με άλλα προϊόντα, δεν περιέχει πρόσθετη ζάχαρη και η επεξεργασία της γίνεται χωρίς κανένα πρόσθετο.³⁵

³⁵ Ελευθερία Κατεράκη, Εισήγηση «Έρευνα και ανάδειξη της διατροφικής αξίας της κορινθιακής σταφίδας», στην εκδήλωση Από το αμπέλι στην UNESCO, 13 Οκτωβρίου 2019, Φεστιβάλ Πριμαρόλια, Αίγιο.

Η ημερήσια κατανάλωση 36 γρ. μαύρης σταφίδας από ασθενείς με σακχαρώδη διαβήτη II δεν αυξάνει τη γλυκόζη του αίματος, αυξάνει το αντιοξειδωτικό περιεχόμενο του αίματος, ενώ μειώνει σημαντικά την αρτηριακή πίεση. Η μαύρη σταφίδα βελτιώνει σημαντικά την κλινική εικόνα του ήπατος σε ασθενείς με μη-αλκοολική λιπώδη διήθηση του ήπατος. Σε *ex vivo* μελέτες διαπιστώθηκε η αντικαρκινική δράση των εκχυλισμάτων σταφίδας σε κύτταρα του στομάχου και του παχέος εντέρου.

Οι έρευνες και αναλύσεις δείχνουν ότι η μαύρη σταφίδα, πέρα από ιστορικό προϊόν, είναι μια σύγχρονη υπερτροφή (superfood) με ισχυρισμούς υγείας. Διαθέτει λοιπόν σοβαρή προοπτική στην διεθνή αγορά, εφόσον όμως γίνει σωστή προώθηση και ανάδειξη, ξεπερνώντας πρακτικές που απομειώνουν την αξία του προϊόντος και την ανταμοιβή του παραγωγού και υποστηρίζοντας τελικά τη συνέχιση της καλλιέργειάς του.

Πιστοποιήσεις

Η μαύρη σταφίδα της Αιγιάλειας Αχαΐας έχει πιστοποιηθεί (1998) ως προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης – ΠΟΠ Κορινθιακή Σταφίδα Βοστίτσα.

Η μαύρη σταφίδα της Ηλείας έχει πιστοποιηθεί (2011) ως προϊόν Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης – ΠΓΕ Σταφίδα Ηλείας.

Η μαύρη σταφίδα της Ζακύνθου έχει πιστοποιηθεί (2008) ως προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης – ΠΟΠ Σταφίδα Ζακύνθου.

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

Αγριαντώνη, Χριστίνα, *Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα*, Ιστορικό Αρχείο – Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1986.

Αρώνη-Τσίχλη, Καίτη, «Ο πόλεμος της σταφίδας», *Μνήμων*, 22, 2000, 247-258.

Αρώνη-Τσίχλη, Καίτη, *Το Σταφιδικό ζήτημα και οι Κοινωνικοί Αγώνες. Πελοπόννησος 1893-1905*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1999.

Ασδραχάς, Σπύρος, *Ελληνική Οικονομική Ιστορία ΙΕ'-ΙΘ' αιώνας*, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2003.

Δαβός, Βύρων, *Τα σταφιδικά της Ηλείας 1827-1997*, Αθήνα 1997.

Δε Βιάζης, Σπυρίδων, *Ιστορικοί σημειώσεις περί σταφίδος εν Επτανήσω και ιδίως εν Ζακύνθω*, Εν Αθήναις 1893.

Δερτιλής, Γιώργος, *Ιστορία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας 1750-2015*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Αθήνα / Ηράκλειο, 2018.

Ζωγράφος, Δημήτριος, *Ιστορία της σταφίδος*, Τσερώνης Κ. Δ., Αθήνα 1930.

Ζωγράφος, Δημήτριος, *Ιστορία των αποξηραντικών μεθόδων της κορινθιακής σταφίδος (1636-1825-1933)*, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1935.

Κακούρη, Αθηνά, *Πριμαρόλια*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1998.

Καλαφάτης, Θανάσης, «Όψεις του σταφιδικού ζητήματος στα βενετοκρατούμενα Επτάνησα», *Τα Ιστορικά*, 3/5, 2001, 63-78.

Καλαφάτης, Θανάσης, *Αγροτική Πίστη και Οικονομικός Μετασχηματισμός στη Β. Πελοπόννησο: Αιγιαλεία τέλη 19ου αιώνα*, τ. Α' - Αγροτική Πίστη και Παραγωγή, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1990.

Καραμπάτσος, Ηλίας, *Η σταφιδική εξέγερση του 1935, Σύγχρονη Σκέψη*, Αθήνα 2015.

Κούλας, Θεόδωρος, *Σταφιδική νομοθεσία: υπηρεσιακή κωδικοποιήσις νομοθεσίας περί Αυτονόμου Σταφιδικού Οργανισμού και κορινθιακής σταφίδος*, ΑΣΟ, Αθήνα 1951.

Κουτροβίδης, Στάθης, «Γενόμενος κάτοχος απεράτων καλλιεργησίμων εκτάσεων...». *Η συγκρότηση της αστικής τάξης στην επαρχία Πατρών κατά τον 19ο αιώνα*, Σμίλη, Αθήνα 2021.

Μούλιας, Χρήστος, *Η ιστορία της σταφίδας. Μια πριγκίπισσα στο διάβα των αιώνων*, Έφεσος, Αθήνα 2006.

Μούλιας, Χρήστος, *Το λιμάνι της σταφίδας. Πάτρα 1828-1900 - Εμπόριο, Βιομηχανία, Τράπεζες, Ασφάλειες, Περί Τεχνών*, Πάτρα 2000.

Μπακουνάκης, Νίκος, *Γκούτλαντ. Ο Γουσταύος Κλάους και η χώρα του κρασιού*, Πόλις, Αθήνα 2024.

Μπακουνάκης, Νίκος, *Πάτρα 1828-1860. Μια ελληνική πρωτεύουσα στον 19ο αιώνα*, Καστανιώτης, Αθήνα 1995.

Μπακουνάκης, Νίκος, *Το κρασί του Γουσταύου. Αφήγημα οινικών περιπετειών*, Καστανιώτης, Αθήνα 1997.

Νικολακόπουλος, Ανδρέας, *Μάκινα*, Ηδύφωνο, Αίγιο 2019.

Παναγιωτόπουλος, Δημήτρης, *Οι αγρότες στην ελληνική ιστορία. Από την επανάσταση στην παγκοσμιοποίηση*, Πατάκη, Αθήνα 2021.

Παπανικολάου, Δώρα, *Ο καιρός της σταφίδας*, Εκδόσεις του Ιονίου, Κέρκυρα 2011.

Πατρώνης, Βασίλειος, «Σταφίδα και Αγροτική Μεταρρύθμιση», στο Θεόδωρος Σακελλαρόπουλος (επιμ.), *Νεοελληνική Κοινωνία: Ιστορικές και κριτικές προσεγγίσεις*, Κριτική, Αθήνα 1993, 57-85.

Πατρώνης, Βασίλης, «Η κορινθιακή σταφίδα στη γαλλική αγορά, 1878-1893», *Τα Ιστορικά*, 18-19/10, 1993, 53-78.

Πετμεζάς Σωκράτης, *Η ελληνική αγροτική οικονομία κατά τον 19ο αιώνα: Η περιφερειακή διάσταση*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2003.

Πιζάνιας, Πέτρος, *Οικονομική ιστορία της ελληνικής σταφίδας, 1851-1912: Παραγωγή, διεθνής αγορά, διαμόρφωση τιμών, κρίση, Ίδρυμα Έρευνας και Παιδείας της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος*, Αθήνα 1998.

Σιαφλάς, Γεώργιος, *Σταφίδα. Στα βήματα του μαύρου χρυσού*, Διάνοια, Αθήνα 2023.

Σιώτος, Γιάννης, *Από τη σταφίδα και τον καπνό στα τσάρτερ: οι οικονομικές κρίσεις που σημάδεψαν την Ελλάδα τον 19ο και τον 20ό αιώνα και το σύγχρονο τουριστικό όραμα*, Εφημερίδα των Συντακτών, Αθήνα 2017.

Συλλογικό έργο, *Μαύρη σταφίδα, ο φρουτένιος χρυσός της Αιγιάλειας - συλλεκτικό λεύκωμα: σταφιδοπαραγωγοί, καλλιέργεια, διατροφική αξία, πολιτιστική ανάδειξη της σταφίδας*, Φιλοπροοδευτικός Σύλλογος «Ο Άγιος Γρηγόριος», Γρηγόρι Αιγιαλείας 2014.

Συλλογικό έργο, *Σταφίδα. Ο λεγόμενος και «Μαύρος Χρυσός» του Μωριά. Μία ιστορία ταξικών αγώνων και συγκρούσεων*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2024.

Τραμπαδώρος, Διονύσιος, *Το σταφιδικό ζήτημα. Το χρονικό της κρίσης και οι συνέπειές της*, Αθήνα 2012.

Χατζηιωάννου, Μαρία-Χριστίνα, *Οικογενειακή στρατηγική και εμπορικός ανταγωνισμός. Ο οίκος Γερούση τον 19ο αιώνα*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2003.

Ψαρράς, Βασίλης, «Η διεπιστημονική περίπτωση του πολιτιστικού φορέα Πριμαρόλια στην Πελοπόννησο: Επιτελώντας το τοπικό και το διεθνές μέσα από την σύγχρονη καλλιτεχνική πράξη, επιμέλεια εκθέσεων και ιστορική έρευνα», *Νέα Παιδεία*, 179, 2021, 31-45.

Ψυχογιός, Δημήτρης, *Προίκες, φόροι, σταφίδα και ψωμί. Οικονομία και οικογένεια στην αγροτική Ελλάδα του 19ου αιώνα*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 1995.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε τα στελέχη των τοπικών τμημάτων των Γενικών Αρχείων του Κράτους (Γ.Α.Κ.) Αχαΐας, Αιγιαλείας, Ζακύνθου, Ηλείας, Κεφαλονιάς, Κορινθίας και Μεσσηνίας, καθώς και το ΔΣ και το προσωπικό του Μουσείου Τύπου της ΕΣΗΕΠΗΝ, της Ιακωβάτειου Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ληξουρίου, της Λαϊκής Βιβλιοθήκης Καλαμάτας και του Οργανισμού Πριμαρόλια ΑΜΚΕ.

Επίσης, ευχαριστούμε τους Γεράσιμο Σωτ. Γαλανό, Μιχαήλ Γ. Σακελλαρίου και Δημήτριο Τζίνη, οι οποίοι μας διέθεσαν υλικό από τα ιδιωτικά αρχεία τους, καθώς και τους/τις αφηγητές/αφηγήτριες για τις συνεντεύξεις που μας έδωσαν.

ΠΡΙΜΑΡΟΛΙΑ
Στους δρόμους της μαύρης σταφίδας

www.primaroliaroutes.gr

ΠΡΙΜΑΡΟΛΙΑ

Στους δρόμους της μαύρης σταφίδας

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ
ΑΧΑΪΑ
ΑΝΑΤΥΣΙΑΚΗ Α.Ε.
ΔΙΚΤΥΟ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΖΑΚΥΝΘΟΥ
ΑΝΑΤΥΣΙΑΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΣ Α.Ε.
ΑΝΑΤΥΣΙΑΚΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ Α.Ε.
ΑΝΑΤΥΣΙΑΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟΤΙΜΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ
ΑΙΘΩΠΕ Α.Ε.
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΕΡΜΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΤΥΞΗΣ
Η Ενώση ενισχύει τις αγροτικές περιοχές |
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ |
LEADER |
ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ
ΣΤΗ ΣΥΝΑΓΗ |
ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη | | |

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης